

ศึกษาทัศนคติในการคบมิตร : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในเขตการศึกษาที่ ๒ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

THE STUDY OF THE ATTITUDE IN ASSOCIATION WITH THE FRIENDS :- A CASE
STUDY OF THE SECONDARY SCHOOL STUDENT AT THE 2ND EDUCATION
BORDER UNDER THE MINISTRY OF EDUCATION.

นางนิรมล วิจิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

ศึกษาทัศนคติในการคบมิตร : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในเขตการศึกษาที่ ๒ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

นางนิรมล วิจิต

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Study of the Attitude in Assosication with the Friends :- A Case Study of the
Secondary School Student at the 2ND Education Border
Under the Ministry of Education.

Mrs. Niramon Vichit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

.....

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ผศ.,ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย ประธานกรรมการ

(พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร.)

..... กรรมการ

(พระมหาเกษณะ ตระกูล, ผศ. ดร.)

..... กรรมการ

(ดร.ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม)

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ประธานกรรมการ

ดร.ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม กรรมการ

ชื่อวิทยานิพนธ์ : ศึกษาทัศนคติในการคบมิตร : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
ในเขตการศึกษาที่ ๒ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ผู้วิจัย : นางนิรมล วิจิต

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ป.ธ.๖, ศศ.บ., พช.ม., พธ.ด.

: ดร.ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม ศศ.ม, พธ.ม, พธ.ด.

วันสำเร็จการศึกษา : ๔ เมษายน ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังกัดไทย ๒) ศึกษาหลักคำสอนว่าด้วยการคบภักตยามิตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ๓) ศึกษาระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสานทั้งในเชิงเอกสารและเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา แล้วนำมาหาค่าทางสถิติคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-ม.๓) จำนวน ๑๕๐ คน

ผลการศึกษาลหลักคำสอนว่าด้วยการคบภักตยามิตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า มีความคล้ายคลึงกันกล่าวคือ เนื้อหาการคบมิตรในหลักสูตรมัศึกษามีความสอดคล้องกับหลักการคบมิตรในพระพุทธศาสนาโดยมุ่งเน้นให้รู้จักเลือกที่จะคบคนดีผู้ที่คอยแนะนำประโยชน์ให้ ไม่ชักชวนกันในทางเสียหาย รู้จักช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่กันและกันได้ โดยมีหลักธรรมในมงคลสูตรเป็นหลักการในเรียนรู้และแนะนำในการคบมิตรของวัยรุ่นในสังกัดไทย

ผลการศึกษาระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาที่ ๒ พบว่า ระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย ๔.๒ โดยกลุ่มตัวอย่างมองว่า การคบเพื่อนทำให้เกิดความสบายใจ และสามารถปรึกษาหารือกันได้มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ ส่วนการไม่คบมิตรนั้นพบว่า เพื่อนที่ชอบนำ

ความเดือดร้อนให้ผู้อื่นเป็นผู้ที่ไม่น่าคบหามากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รู้จักที่จะคบเพื่อนและชักชวนกันไปในทางที่เหมาะสม โดยมีเพียงบางส่วนที่ยังไม่สามารถแยกแยะในการคบเพื่อนที่ดีและไม่ดีได้

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น พบว่า ทำให้มีปัญหาและอุปสรรค ในการเรียน เช่น การพากันมาโรงเรียนสาย การไม่มีความรับผิดชอบต่องานตัวเองและสังคม ปัญหาการทะเลาะวิวาท เป็นต้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การคบเพื่อนนั้นมีทั้งที่พาไปในทางที่ดีและไม่เหมาะสม

Thesis Title : The Study of the Attitude in Association with the Friends :- A Case Study of the Secondary School Student at the 2nd Education Border Under The Ministry of Education.

Researcher : Mrs. Niramom Vichit

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Suthit Āphakaro (Oboun), Dr., Pali VII, B.A (Pol), Ms.A. (Community Development), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Dr. Sasiwan Kamlungsinserm, B.A. (Domestic Science, M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : April 4, 2012

Abstract

This thesis is of three objectives, namely:- 1) to study the level attitude in the true friend association of education student in Thai social. 2) to study the doctrine about true friend association that appears in Theravada Buddhism and in the secondary education . 3) to study the levels of the problem and An obstacle in friend association by the high school education students at the beginning, In Thai social.

This study is integrate at this studies both in document and quantity, by using the quantitative . A tool use in is a statistical one with the percentage value, the average value, and the standard deviation. In this study the exemplary groups are of the student of 150.

From the study it is found that

1) From the Doctrinal principles about the association of the true friends appearing in Theravada Buddhism and the secondary school circular, It is found that the Doctrinal principles are of the resemblance. Students the resemblance with the of friends.

2) From the study of the level of true friend association the secondary education student Saravithaya2 School, it is found that it is level by 4.2 averages for by example the friend association causes the comfort and can consult one another by valuable share at percentage of 4.5. Regarding the association the with friends, It is found that a friend who likes to case the trouble to arise to other is not to be associated with this shows that the students know how to associate with the friends .

3) Form the problems and the obstacles in association with the friends by the secondary school student, It is found that they are the problems and the obstacles in learning Example:-going to school late being without the responsibility to themselves and the quarreling among themselves, Etc.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความเมตตากรุณาของพระอาจารย์ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาดูแลให้คำปรึกษาแนะนำตรวจข้อบกพร่องต่างๆเพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์และสำเร็จได้ด้วยดี ขอกล่าวนามดังต่อไปนี้

กราบขอบพระคุณพระสุธีธรรมานวัตร (เทียบ สิริญาโณ, ผศ.ดร.) ผู้ให้วิชาความรู้ฝึกอบรมสั่งสอนแนะนำ ให้ความเมตตาประสิทธิ์ประสาทวิทยากร ส่งเสริมร่างกาย แรงใจ สติปัญญา

กราบขอบพระคุณ พระมหาสุทิตย์ อากาศโร, ดร. ผู้ให้วิชาความรู้ฝึกอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำ ให้ความเมตตาประสิทธิ์ประสาทวิทยากร ส่งเสริมร่างกาย แรงใจ สติปัญญา ประโยชน์ใดๆ ที่อันเกิดจากวิทยานิพนธ์ ด้วยดีโดยตลอด

กราบขอบพระคุณ พระมหากฤษณะ ตรุโณ, ผศ. ดร. และ พระมหาทวี มหาปัญญา, ผศ.ดร. ผู้ให้ความรู้ฝึกอบรมสั่งสอนให้คำแนะนำ ประสิทธิ์ประสาทวิทยากร

กราบขอบพระคุณ ดร. ศศิวรรณ กำลังสินเสริม คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ผู้ให้วิชาความรู้ ฝึกอบรมสั่งสอน ให้คำแนะนำ ให้ความเมตตา ส่งเสริมร่างกาย แรงใจ สติปัญญา ที่เกิดจากวิทยานิพนธ์ด้วยดีโดยตลอด

กราบขอบพระคุณครูอาจารย์บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุน ให้ความรู้ ให้ความช่วยเหลือตลอดมา และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนมาโดยตลอด

ขอขอบคุณคณะครูโรงเรียนสวระวิทยา และ คณะครูโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ที่สนับสนุนให้ความช่วยเหลือตลอดมา

กราบขอบพระคุณ พระหลวงพ่อกาจัญ วัดศรีวนาราม ขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาและมารดา

ขอขอบพระคุณแม่ชีสุดา และ พระนิสิตพุทธศาสนารุ่น 21 เพื่อนนิสิตรุ่น 21ทุกคนที่ให้ความสนับสนุนด้วยดี

ขอขอบพระคุณ เรือเอก รังสรรค์ วิจิต และ นายณัฐกิตติ์ วิจิต ครอบครัวยุติให้การส่งเสริมสนับสนุน

นางนิรมล วิจิต

๑๒ มีนาคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา	๕
๑.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษา	๖
๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๗ ทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย	๙
๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๐
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๑
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ	๑๑
๒.๑.๑ ความหมายของ “ทัศนคติ”	๑๑
๒.๑.๒ ความสำคัญของทัศนคติ	๑๔
๒.๑.๓ ประเภทและลักษณะของทัศนคติ	๑๕
๒.๑.๔ องค์ประกอบทัศนคติ	๑๗
๒.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)	๑๙
๒.๒.๑ ความหมายของ “การเรียนรู้”	๑๙

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๒.๒.๒ การพัฒนาการเรียนรู้ในวัยต่างๆ	๒๐
๒.๒.๓ ความหมาย และประเภทของพฤติกรรม	๒๑
๒.๒.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)	๒๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการคบกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา	๒๗
๒.๓.๑ การคบกัลยาณมิตรในทางพระพุทธศาสนา	๒๗
๒.๓.๑.๑ ความหมายของกัลยาณมิตร	๒๗
๒.๓.๑.๒ ประเภทและคุณสมบัติของกัลยาณมิตร	๓๐
๒.๓.๑.๓ ความสำคัญและความจำเป็นของการคบมิตร	๓๙
๒.๓.๑.๔ หลักธรรมในการคบมิตรตามแนวพระพุทธศาสนา	๔๓
๒.๔ หลักคำสอนการคบกัลยาณมิตรในสังคมไทย	๔๗
๒.๔.๑ ประเภทกัลยาณมิตรในสังคมไทย	๔๗
๒.๔.๒ ลักษณะกัลยาณมิตรในสังคมไทย	๔๘
๒.๔.๓ หลักคำสอนในการคบมิตรของสังคมไทย	๔๙
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๙
บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย	๖๒
๓.๑ วิธีการศึกษา	๖๒
๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๖๒
๓.๓ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๓
๓.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๕
๓.๖ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย	๖๖
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๗
๔.๑ ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๗
๔.๒ ตอนที่ ๒ ทักษะการคบกัลยาณมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังคมไทย	๗๐

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย	๙๖
๔.๔ ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	๑๒๐
บทที่ ๕ บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๑๒๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๒๙
๕.๒ การอภิปรายผล	๑๓๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๓๖
บรรณานุกรม	๑๓๙
ภาคผนวก	๑๔๔
ภาคผนวก ก. หนังสือขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๔๕
ภาคผนวก ข. แผนผังสาระการเรียนรู้เรื่องพระรัตนตรัย	๑๕๐
ภาคผนวก ค. แบบสอบถาม	๑๕๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๖๕

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในโรงเรียนสารະວិทยา	๖๓
๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๖๖
๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ	๖๘
๔.๓ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๒
๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ	๗๓
๔.๕ ระดับทัศนคติในการคบมิตรของระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามอายุ	๗๖
๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามระดับการศึกษา	๗๗
๔.๗ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามการศึกษา	๘๐
๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว	๘๑
๔.๙ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว	๘๘
๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน	๘๙
๔.๑๑ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามค่าใช้จ่าย	๙๓
๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ	๙๔
๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามเพศ	๙๗
๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ	๙๘
๔.๑๕ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรแยกตามอายุ	๑๐๑
๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามการศึกษา	๑๐๒

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า	
๔.๑๗	ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรแยกตามการศึกษา	๑๐๕
๔.๑๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว	๑๐๖
๔.๑๙	ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรแยกตามความสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัว	๑๑๓
๔.๒๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน	๑๑๔
๔.๒๑	ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรแยกตามค่าใช้จ่าย	๑๑๘
๔.๒๒	ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น	๑๒๑
๔.๒๓	ปัญหาและอุปสรรคในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น	๑๒๓

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
๒.๑	ภาพแสดงขั้นตอนการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก	๒๔
๒.๒	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และผลกรรม	๒๕
๒.๓	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และผลกรรม	๒๕

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกจำนวน ๓ ชุด คือ ๑) พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐) ๒) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ และ ๓) พระไตรปิฎกอรรถกถา ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๒

พระสุตตันตปิฎก

ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อ.จ.ติ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อ.จ.ค.ต.ต.นิกาย	ติกนิปาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.จ.ต.ก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อ.จ.ค.ต.ต.นิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.จ.ส.ต.ต.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อ.จ.ค.ต.ต.นิกาย	สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)
ช.ฎ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ช.ทุทกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ช.ชา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ช.ทุทกนิกาย	ชาดก	(ภาษาไทย)
ช.จ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ช.ทุทกนิกาย	จุฬินิเทศ	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

อ.ภ.วิ.	(ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก	วิภังค์	(ภาษาไทย)
---------	-------	---	-------------	---------	-----------

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

อ.ท.สก.อ.	(ไทย)	=	อ.จ.ค.ต.ต.นิกาย	มนิโรถปุรณี	ทสกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาไทย)
-----------	-------	---	-----------------	-------------	-----------------	-----------

๒. การระบุหมายเลขย่อภาษาไทย

ในวิทยานิพนธ์ผู้วิจัย ได้อ้างอิง ข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐ และภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยใช้

อักษรย่อแทนชื่อเต็มคัมภีร์ตามระบบอ้างอิง เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ม.ม. (บาลี) ๑๒/๑๑๑/๙๙.
หมายถึง มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑๒ ข้อ ๑๑๑ หน้า ๙๙ เป็นต้น

อรรถกถา อ้างอิงอรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบการ
อ้างอิงจะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ที.ม.อ.(บาลี) ๒/๑๕๕/
๑๙๙ หมายถึง ทีฆนิกาย สุมงฺคฺลวิลาสิเน มหาวคฺคอฏฺฐกถา เล่มที่ ๒ ข้อ ๑๕๕ หน้า ๑๙๙ กรณีที่
อรรถกถาเล่มใดไม่มีเลขข้อ รูปแบบการอ้างอิงจะขึ้นต้นด้วย อักษรย่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/หน้า
ตัวอย่าง อภ.สง.อ.(บาลี) ๑/๑๗๗ หมายถึง อภิธมฺมปิฎก ฐมฺมสงฺคณิ อฏฺฐสาลินีอฏฺฐกถา เล่มที่ ๑
หน้า ๑๗๗

ฎีกา อ้างอิงฎีกา ภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบการอ้างอิงจะ
ขึ้นต้นด้วย อักษรย่อ ชื่อคัมภีร์ แล้วตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ที.ม.ฎีกา (บาลี) ๑/๕/๙
หมายถึง ทีฆนิกาย นิลตฺถปฺปกาสินี มหาวคฺคฎีกา เล่มที่ ๑ ข้อ ๕ หน้า ๙ บางกรณีใช้ ที.สี.ฎีกา
(บาลี) ๕๐๕ หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขณฺธวคฺคฎีกา หน้า ๕๐๕

ปกรณ์วิเสส อ้างอิงปกรณ์วิเสส ภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบ
การอ้างอิงจะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์ แล้วตามด้วย ข้อ/หน้า ตัวอย่าง วิสุทฺธิ.(บาลี) ๑/๑๐
หมายถึง วิสุทฺธิมคฺคปกรณ์ เล่มที่ ๑ หน้า ๑๐

ฎีกาปกรณ์วิเสส อ้างอิง ปกรณ์วิเสส ภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รูปแบบการอ้างอิงจะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อ ชื่อคัมภีร์ แล้วตามด้วย ข้อ/หน้า ตัวอย่าง วิชาวินี.ฎีกา
(บาลี) ๒๐/๒๒ หมายถึง อภิธมฺมตฺถวินีฎีกา ข้อ ๒๐ หน้า ๒๒

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมรา
ชนินาถ พุทธศักราช ๒๕๓๙ การอ้างอิงถึงแหล่งที่มา จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า กล่าวคือ เลขตัวหน้า
เป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขข้อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า อาทิเช่น ที.สี. (ไทย) ๙/๒๕๖/๒๐๘
หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขณฺธวคฺค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๙ ข้อที่ ๒๕๖ หน้า ๒๐๘.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในทางพระพุทธศาสนาสอนให้เราเข้าใจว่าชีวิตของคนเรานี้ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ ๒ ประการคือรูปกับนาม หรือกายกับใจ สิ่ง ๒ ประการนี้รวมกันเข้าประกอบเป็นบุคคล กายมนุษย์ประกอบด้วยธาตุกว่า ๒๐ ชนิดธาตุเหล่านี้ประสมกันในลักษณะซับซ้อนเฉพาะตัว ที่น่าสนใจก็คือร่างกายไม่ใช่ระบบทางเคมีที่ตายตัว แต่มีพลวัตปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา เพราะมีการจัดระบบที่ดี เสริมการออกแบบที่น่าอัศจรรย์ กล่าวคือ อวัยวะต่างๆในร่างกายสามารถเสริมสร้างตนเองให้เจริญเติบโต มีการรับรู้ และตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ มีระบบควบคุมและซ่อมแซมส่วนต่างๆได้อย่างดี ชีวิตของมนุษย์อาจแบ่งเป็น ๕ ระยะใหญ่ๆ คือวัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และวัยชรา โดยถือว่าแต่ละวัยเหล่านี้ มีลักษณะในการพัฒนาการเฉพาะวัยแตกต่างกันในแต่ละวัย โดยเฉพาะ วัยรุ่น เป็นวัยที่เด็กมีวุฒิภาวะและการพัฒนาการหลายด้าน ดังนี้

๑. พัฒนาทางร่างกาย พบว่า สัดส่วนร่างกายของวัยรุ่นจะเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด พัฒนาการทางอารมณ์การแสดงอารมณ์จะมีความแปรปรวนง่าย ไม่มีเหตุผล วิตกกังวล อ่อนไหวง่าย ขาดความมั่นใจ

๒. พัฒนาการทางด้านสังคม วัยรุ่นจะให้ความสำคัญเรื่องความสัมพันธ์ทางสังคมมาก เด็กวัยรุ่นพยายามทำตนให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การเข้าร่วมสังคมในลักษณะผู้ใหญ่มากขึ้น

๓. พัฒนาการสติปัญญา อยู่ในเกณฑ์ดี พบว่าเด็กในช่วงอายุ ๑๑-๑๔ ปี เด็กจะมีการพัฒนาทางสติปัญญา สามารถคิดในเชิงวิทยาศาสตร์ได้

ในการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆของแต่ละบุคคลไม่เท่าเทียมซึ่งผลของการเปลี่ยนแปลงจะทำให้เกิดปัญหา

ดังที่กล่าวข้างต้นมานี้ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในเรื่องทัศนคติการคบมิตรของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้คัดเลือกนักเรียนอายุระหว่าง ๑๓-๑๕ ปี ในการศึกษา เน้นศึกษาเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร เนื่องจากพบว่าการพัฒนาทางด้านสังคมของวัยรุ่นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่าสาเหตุอื่นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางกาย วัยรุ่นมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อเด็กเพราะต้องปรับตัวต่อ

สิ่งใหม่ๆ ในการปรับตัวเขามีความรู้สึกว่า ขาดความอบอุ่นมั่นคง ดังนั้นความต้องการมีเพื่อน
ต้องการพบปะสังสรรค์ ไม่ต้องการอยู่โดดเดี่ยว ในทางกลับกัน เราพบว่า ปัญหาทางอารมณ์
โดยเฉพาะวัยรุ่นจะมีอารมณ์รุนแรงสาเหตุมาจากเรื่องสิ่งแวดล้อมทางสังคม การปรับตัวต่อสิ่ง
ใหม่ๆ เนื่องจากขาดความอบอุ่นมั่นคง มีความรู้สึกไม่คงที่ ปัญหาการปรับตัวทางสังคมต่อ
เพื่อนต่างเพศ นับว่าเป็นปัญหาที่ยุ่งยากใจอยู่เสมอ วัยรุ่นจะเกิดความเครียด วิตกกังวล ตื่นเต้น
จากสถานการณ์ทางสังคมของเพื่อนต่างเพศซึ่งวางกันพฤติกรรมที่เขาต้องการที่จะทำ ซัดจำกัด
ทางครอบครัว ซัดจำกัดด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ที่ไม่ดีภายในครอบครัว

จากการสำรวจปัญหาภาพรวมของโครงสร้างครอบครัวไทย งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้
ตรงกันถึงสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในรอบไม่กี่ทศวรรษ จากการสำรวจประชากร ปี
๒๕๓๓ พบว่า ครอบครัวส่วนใหญ่กว่า ๘ ล้านครอบครัวจากจำนวนทั้งหมดประมาณ ๑๒ ล้าน
ครอบครัวมีจำนวนเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔ คนต่อครอบครัว ที่เหลือเป็นครอบครัวขยายและอยู่คนเดียว
เห็นได้ว่า ลักษณะครอบครัวไทยในอดีตมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายที่มีคนอยู่รวมกันมากกว่า
๒ รุ่นในครอบครัว มีการลดจำนวนลง และยังพบอีกว่า ครอบครัวที่มีพ่อแม่ครบทั้งสองฝ่ายมี
สัดส่วนน้อยลง เนื่องจากปัจจุบันอัตราการหย่าร้างได้เพิ่มมากขึ้น ข้อมูลจากการสำรวจในโครงการ
ติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดปี พศ. ๒๕๔๗-๒๕๔๘ พบว่า อัตราการจด
ทะเบียนสมรสต่อการหย่าเป็น ๔ ต่อ ๑ นอกจากนี้ยังพบว่า ๑ ใน ๔ ของเด็กและเยาวชน ไม่ได้อยู่
กับพ่อแม่ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะอยู่ตามลำพังมากกว่าอยู่กับครอบครัว^๑ จำนวนคนมี
มากขึ้นแต่คนดีมีศีลธรรมลดน้อยลงไป ย่อมส่งผลกระทบต่อในอนาคต ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ เด็ก
วัยรุ่นหลายคนไม่มีข้อมูลเพียงพอ ยังไม่รู้โลกยังไม่กล้าแกร่ง ดังนั้นการมีเพื่อนที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญ^๒

จากข้อความข้างต้น คำกล่าวที่ว่า เพื่อนที่ดีมีความสำคัญ ตรงกับในพระไตรปิฎกว่า
พระพุทธองค์ทรงใช้คำว่า กัลป์ยามมิตตตา โดยพระองค์อธิบาย ดังความตอนหนึ่งที่ตรัสกับชาย
หนุ่มคน หนึ่งในที่ฆมาณสูตร สรุปความว่าผู้ที่มีชีวิตที่ดีงาม หรือได้ชื่อว่ามีกัลยาณมิตรเมื่อได้อยู่
อาศัยในท้องถิ่นใด จะต้องรู้จักเข้าไปหาคบคนดี พร้อมทั้งศึกษาและนำเอาสิ่งที่ดีงามนั้นมา
ปรับปรุงตนเอง และทราบว่ากัลยาณมิตรที่ควรเข้าไปหาจะต้องเป็นผู้มีสมาจารบริสุทธิ์ มีความถึง

^๑อมรวิชัย นาคทรรพ และคณะ, **โครงการติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด
สถาบันรามจิตติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๗-๒๕๔๘.

^๒พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**, (กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๖๒๓.

พร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา ในหลักพระอภิธรรมปิฎก ได้อธิบายถึงความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรหรือเรียกว่ากัลยาณมิตรตตานั้นจะต้องรู้จักเข้าไปคบหาคนดี และประพฤติปฏิบัติตามคนดีนั้นดังความตอนหนึ่งว่า บุคคลเหล่าใดเป็นคนมีศรัทธา มีศีล เป็นพหูสูต มีจาคะ มีปัญญา การเสวนะ การสั่งเสพด้วยดี การคบหา ความรักดี ความจงรักภักดีต่อบุคคล เป็นผู้มีความประพฤติดีและการคบคนพาลและการคบบัณฑิต ในพระพุทธศาสนากล่าวถึงกัลยาณมิตร^๓ หมายถึง เพื่อนที่ดี บุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่ง-สอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยเหลือ บอกช่องทาง ให้ดำเนินไปในมรรคาแห่งการศึกษาอย่างถูกต้อง

ยิ่งกว่านั้นในพระไตรปิฎก เล่มที่๑๔^๔ กล่าวเรื่องโทษของการคบคนชั่ว ๖ ประการมีเรื่องราว ดังนี้ ดูก่อนคบคนชั่วบุตร โทษในการประกอบเรื่องๆ ซึ่งคบหาคนชั่วเป็นมิตร ๖ ประการ เหล่านี้คือ นำให้เป็นนักเลงการพนัน ๑ นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ ๑ นำให้เป็นนักเลงเหล้า ๑ นำให้เป็นคนหลงใหลด้วยของปลอม ๑ นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า ๑ นำให้เป็นคนหัวไม้ ๑ ดูก่อนคบคนชั่วบุตร เหล่านี้แล คือโทษ ๖ ประการในการประกอบเรื่องๆ ซึ่งการคบคนชั่วเป็นมิตร และอีกคำหนึ่งโยนิโสมนสิการ คือการทำใจโดยแยบคาย การพิจารณาด้วยอุบาย การคิดแยกแยะออกมาดูตามสภาวะของสิ่งนั้นๆโดยไม่เอาความรู้สึกด้วยต้นเหตุอุปาทานของตนเข้าจัด ปัจจัยทั้งสองอย่างนี้สนับสนุนซึ่งกันและกันสำหรับคนสามัญซึ่งมีปัญหาไม่แก้กล้า ย่อมอาศัยคำแนะนำชักจูงที่ฉลาดได้ง่าย ย่อมต้องฝึกหัดให้สามารถใช้อย่างถูกวิธีด้วยตนเองไปด้วย จึงจะก้าวหน้าไปถึงที่สุด ส่วนคนที่มีปัญหาแก้กล้า ย่อมรู้จักใช้โยนิโส-มนสิการ ได้ดีกว่าแต่ต้องอาศัยคำแนะนำที่ถูกต้องเป็นเครื่องนำทางในเบื้องต้น และเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นในการฝึกอบรม การสร้างเสริมสัมมาทิฏฐิ

ปัจจัยคือ ปรโตโฆสะ คือ วิธีการที่เริ่มศรัทธา และอาศัยศรัทธาเป็นสำคัญเมื่อนำมาใช้ปฏิบัติในระบบการศึกษาอบรม จึงต้องพิจารณาที่จะให้ได้รับคำแนะนำชักจูงสั่งสอนอบรมที่ได้ผลดีที่สุด คือต้องมีผู้สั่งสอนอบรมที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่มีความสามารถ และใช้วิธีการอบรมสั่งสอนที่ได้ผล^๕

^๓พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) , **พุทธธรรม ฉบับเติม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖๕.

^๔ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๕๒๑/๒๐๔-๒๐๕.

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๕๒-๕๓.

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหลักคำสอนในการคบมิตรของสังคมไทยในวัยรุ่นที่ปรากฏในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น(ม.๑-ม.๓)เช่นชาดกในหนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและหลักการดำเนินชีวิตในสังคมไทยที่ดีงาม และหลักคำสอนคำสอนต่างๆ การคบกำลยาณมิตรแก่ตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของทุกคน เพราะมิตรถือว่าเป็นผู้มีส่วนสนับสนุนและผลักดันให้ชีวิตคนเราพบกับความสำเร็จในชีวิตได้ และในขณะที่เดียวกันเยาวชนจะต้องมีศีลธรรม รู้จักต่อสู้เข้าศึกษาไม่ว่าชนใดได้ด้วยคุณธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมองเห็นความสำคัญจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องนี้เพื่อที่จะได้มีหลักการที่ถูกต้อง และเหมาะสมในการคบมิตรพร้อมทั้งจะได้เป็นแนวคิดในการเลือกคบมิตรของกลุ่มวัยรุ่นทั่วไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาระดับทัศนคติในการคบกำลยาณมิตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาระดับปัญหา และอุปสรรคในการคบมิตร
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาหลักคำสอนว่าด้วยการคบกำลยาณมิตรที่ปรากฏในพระพุทธศาสนาเถรวาทและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น

๑.๓ ปัญหาต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ สภาพปัญหาระดับทัศนคติในการคบกำลยาณมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทยมีอะไรบ้าง
- ๑.๓.๒ หลักคำสอนว่าด้วยการคบมิตรพุทธศาสนาเถรวาทที่ปรากฏในสังคมไทยและหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นมีอะไรบ้าง และมีแนวคิดเรื่องการเลือกคบมิตรว่าอย่างไร
- ๑.๓.๓ ทัศนคติในการคบกำลยาณมิตรของวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทยมีอะไรบ้าง

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษา

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาหลักธรรมของพระพุทธศาสนา พระไตรปิฎก พระอภิธรรมปิฎก หลักธรรมการคบมิตร หลักทศ6 และหนังสือแบบเรียนพุทธศาสนาของมัธยมศึกษาตอนต้น หลักคำสอนในหนังสือแบบเรียนพุทธศาสนาของมัธยมศึกษาตอนต้น

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในเขตการศึกษาที่ ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่

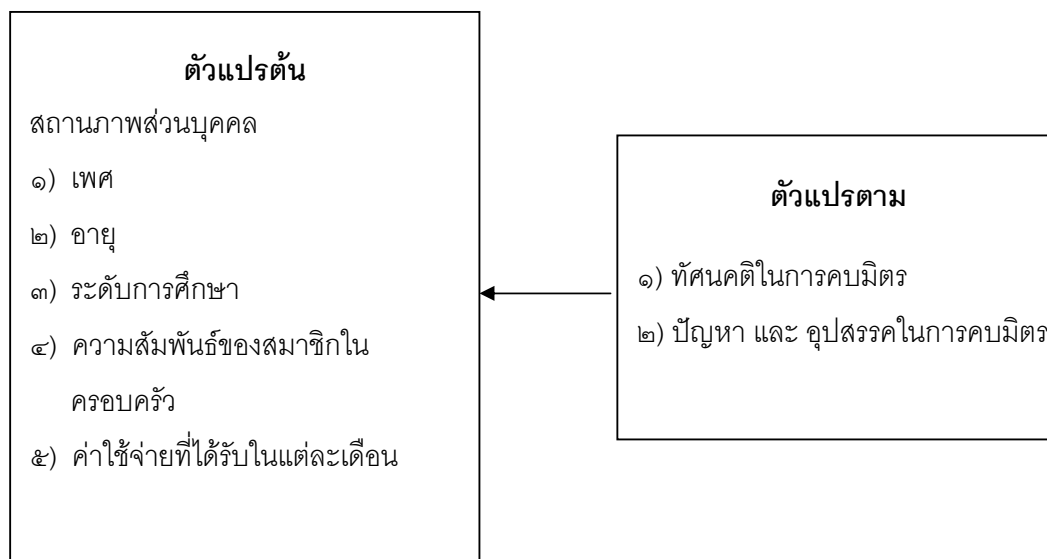
- เพศ
- อายุ
- ระดับการศึกษา
- ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว
- ค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน

ตัวแปรตาม ได้แก่

- ทักษะคติการคบกัลยาณมิตร
- ปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตร

๑.๕ กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิด (Conceptual framework) ในการตั้งฐานการวิจัยดังนี้

๑.๖ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติ หมายถึง จิตลักษณะประเภทหนึ่งของมนุษย์มีองค์ประกอบ ๓ ประการคือ องค์ประกอบด้านการรู้คิดเชิงปริมาณค่าเกี่ยวกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทำนองประโยชน์หรือโทษ องค์ประกอบด้านความรู้สึกในมโนเชิงปางที่ชอบหรือไม่ชอบมากหรือน้อย ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด และ องค์ประกอบด้านความพร้อมที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทาง ของปฏิบัติการของบุคคลที่มีต่อบุคคล สิ่งของ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง และสิ่งอื่นๆเป็นการยอมรับหรือไม่ยอมรับ ยังผลให้ คนแสดง พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา

หลักคำสอนในการคบกัลยาณมิตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การนำหลักคำสอนว่าด้วยการคบกัลยาณมิตรในสังคมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรการเรียนรู้พระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาในหมวดสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในเรื่องการคบ กัลยาณมิตร เช่น มงคล ๓๘ ประการ เรื่องการไม่คบคนพาล คบบัณฑิต ทิศ๖ มิตรแท้มิตรเทียม พุทธศาสนสุภาษิต ซึ่งเป็นหลักคำสอนให้ผู้คนในกลุ่มวัยรุ่นอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยบรรเทาปัญหาความขัดแย้งในสังคม สร้างชาติเกิดความรักสามัคคี ส่งผลให้สังคมไทยมีความสุข

การคบมิตร (กัลยาณมิตร) วัชรุน คือ ความมีกัลยาณมิตรคือ มีผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมู่กับ ท่านผู้ทรงคุณปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูงชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กันให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และธรรมเนียมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี

วัชรุน ในที่นี้หมายถึง วัชรุนตอนต้น ตั้งแต่อายุ ๑๓-๑๕ ปีและเรียนในระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น

ความสัมพันธ์ในครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ ที่ประกอบด้วย คุณพ่อ คุณแม่ ญาติ พี่น้อง

ค่าใช้จ่ายในแต่ละเดือน ได้แก่ นักเรียนมีรายได้ในการใช้จ่าย ต่อเดือน

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มัธยมศึกษาปีที่ ๒ และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ที่ศึกษาในโรงเรียนในเขต ๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๗ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๗.๑ งานวิทยานิพนธ์และงานวิจัยต่างๆ

อภิรัฐ จันท์เทพ กล่าวว่าความต้องการมีกัลยาณมิตร หรือไมตรีสัมพันธ์ Affiliation หมายถึง ความต้องการช่วยเหลือเพื่อนและซื่อสัตย์ต่อเพื่อนๆ ชอบสิ่งต่างๆ ให้เพื่อนชอบรู้จักคนแปลกหน้าชอบมีเพื่อนให้มากที่สุด ชอบแบ่งปันสิ่งของกับเพื่อนๆ ชอบทำงานกับเพื่อนมากกว่าทำงานตามลำพังชอบสร้างสัมพันธ์กับเพื่อนๆชอบเขียนจดหมายถึงเพื่อน^๖

วิไลรัตน์ พงกษากิรมย์ กล่าวว่า กัลยาณมิตรตตา หมายถึง ความเป็นผู้เป็นกัลยาณมิตรนั้น ได้แก่ การเสวนา คบหา ภาทิตี มีจิตฝึกใฝ่โน้มนำไปหาบุคคลที่มีศรัทธา มีศีล มีสุตะ คือเป็นพหูสูต มีจาคะและมีปัญญา ซึ่งกัลยาณมิตรตตาเป็นแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี คืออยู่

^๖ อภิรัฐ จันท์เทพ, “การศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัชรุนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖), หน้า ๙.

รวมหรือใกล้ชิดกัลยาณชน เริ่มต้นจากพ่อแม่ การเข้าร่วมสังคมที่จะมีอิทธิพล ชักนำให้เจริญอก
งามในการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจและปัญญาโดยเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารสัมพันธ์กับเพื่อน
มนุษย์ด้วยเมตตาเมตตา มีศรัทธา ที่เป็นแบบอย่างที่ดี รู้จักปัจจัยภายนอกที่เป็นบุคคล สื่อสารต่างๆ ให้
เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ความดีงามเพื่อการพัฒนาชีวิตแก้ปัญหาและสร้างสรรค์^๗

๑.๗.๒ งานตำราหนังสือและเอกสาร

อภิธรรมมัตถสังคหะ และปรมัตถทีปนี กล่าวเรื่อง ความหมายของกัลยาณมิตร ว่า
เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต ซึ่งตรงกับคำบาลีในพระพุทธศาสนาว่า มิตฺต แปลว่าเพื่อน ผู้มีเยื่อ
ใยดี ผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ มีรูปวิเคราะหฺดังนี้

มิชฺชติ สนิยฺหตีติ เมตตาแปลว่า สภาวะปรารถนาดี มิตฺตสฺส เอสา เมตฺตา แปลว่า
สภาวะที่เป็นของมิตรและ มิตฺตเตสฺส ภวา เมตฺตา แปลว่าเกิดขึ้นในมิตร โดยองค์ธรรมคือ อโทสะ
เจตสิก ที่เป็นไปโดยเนื่องด้วยการนำประโยชน์มาแก่ผู้อื่น ซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสในอัปมัญญาวิภังค์
ว่า เมตตา หมายถึง ความรักใคร่ กิริยารักใคร่ภาวะที่รักใคร่ในสัตว์ทั้งหลาย^๘

ขุททกนิกาเย จุฬนิทฺเทส กล่าว ประเภทของมิตร ในพระพุทธศาสนาว่า มี ๒
จำพวก คือ ๑) อคาริกมิตร ได้แก่ มิตรผู้ครองเรือน เช่นบุคคลบางคนในโลกนี้ให้สิ่งที่ให้ยาก สละ
สิ่งที่สละได้ยาก ทำสิ่งที่ทำได้ยาก ทนต่อสิ่งที่ทนได้ยาก บอกความลับแก่เพื่อน ปกปิดความลับของ
เพื่อน ไม่ทอดทิ้งในคราวมีอันตราย แม้ชีวิตก็สละเพื่อประโยชน์แก่เพื่อน เมื่อเพื่อนสิ้นเนื้อประดาตัวก็
ไม่ดูหมิ่น ๒) อนาคาริกมิตร ได้แก่ มิตรไม่เป็นผู้ครองเรือน เช่นพระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นที่
รัก ที่พอใจ เป็นที่เคารพ ควรแก่การยกย่อง พุดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทนฟังถ้อยคำได้ กล่าวน้อยคำ
ได้อย่างลึกซึ้ง และไม่ชักนำในเรื่องที่ไม่สมควร และชักชวนให้หมั่นเจริญปัญญา^๙

พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ) ได้กล่าวถึง ปรโตโฆสะ-กัลป์ยาณมิตรปร
โตโฆสะ หรือเสียงจากผู้อื่น ที่จะทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิได้ คือเสียงที่ดีงาม เสียงที่ถูกต้อง เสียงที่บอก
กล่าวชี้แจงความเป็นจริงมีเหตุผล มีประโยชน์ เฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดจากความรักและความ
ปรารถนาดี เสียงที่ดีงามถูกต้องเกิดจากแหล่งที่ดี คือคนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม คนเช่นนี้

^๗วิไลรัตน์ พุทธสาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า. ๓๖.

^๘พระคัมภีร์สาราภิวงศ์, **อภิธรรมมัตถสังคหะและปรมัตถทีปนี**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวัน
กราฟิวดิพลท, ๒๕๔๖), หน้า ๗๖๕.

^๙พ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๒๓/๔๐๙.

ทางธรรมเรียกว่า สัตบุรุษ หรือ บัณฑิต ถ้าไปทำหน้าที่ช่วยเหลือสั่งสอนชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ผู้อื่น ก็เรียกว่าเขาทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร แต่บุคคลผู้แสวงสัมมาทิฐิไม่จำเป็นต้องรอให้สัตบุรุษหรือ บัณฑิตมาหาตน ตรงข้าม เขาย่อมกระตือรือร้นที่จะไปหา ไปปรึกษา ไปสดับฟังไปขอคำแนะนำ ชี้แจงสั่งสอน เข้าร่วมหมู่อยู่ใกล้ ตลอดจนศึกษาแบบอย่างแนวทางจากบัณฑิตหรือสัตบุรุษนั่นเอง การกระทำแบบนี้เรียกว่า การเสวนาสัตบุรุษ หรือคบหาคนดี ไม่ว่าจะสัตบุรุษ จะทำหน้าที่ให้ หรือคน นั้นไปคบหาสัตบุรุษเองก็ตาม ในเมื่อยอมรับและมีอิทธิพลต่อการเกิดเรียกว่ากัลยาณมิตรตราบเท่าที่แปรว่าความมีกัลยาณมิตร^{๑๐}

พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ กล่าวถึง เพื่อนผู้ร่วมธุระร่วมกิจการ หรือร่วมอยู่สภาพอย่างเดียวกัน ผู้ชอบพอรักใคร่คบหากัน ในทางธรรมเนื้อแท้ความเป็นเพื่อนอยู่ที่ ความมีหวังใจหวังดีปรารถนาที่ต่อกัน กล่าวคือ เมตตา หรือ ไฉตริย์ เพื่อนมีคุณสมบัติเช่นนี้เรียกว่า มิตรการคบเพื่อนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่จะนำชีวิตไปสู่ความเสื่อมความพินาศหรือสู่ความ เจริญอกงาม เป็นบุคคลที่ช่วยชี้แนะแนวทางสั่งสอน ชักนำผู้อื่นให้ดำเนินชีวิตที่ดีงาม ให้ประสบ ผลดีและความสุข ให้เจริญก้าวหน้า ให้พัฒนาในธรรมแม้จะเป็นบุคคลเสมอกัน หรือเป็นมารดา บิดาครู อาจารย์ ตลอดทั้งพระสงฆ์ จนถึงพระพุทธเจ้าก็นับเป็นเพื่อนแต่เป็นเพื่อนใจดี หรือเพื่อนมี ธรรมเรียกว่า กัลยาณมิตร แปลว่า มิตรดีงาม^{๑๑}

จากการทบทวนเอกสาร หนังสือ งานวิจัย งานวิทยานิพนธ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าเอกสาร หนังสือ ข้างต้นงานวิจัย งานวิทยานิพนธ์เหล่านั้นส่วนมากมุ่ง ไปที่การศึกษาหลักธรรมและหลักการคบกัลยาณมิตรในภาพรวม จึงสมควรนำมาประยุกต์และ แก้ไขพร้อมทั้งส่งเสริมนำมาเป็นแนวทางไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑.๘ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ ๒ ส่วนดังนี้

๑.๘.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

เอกสารที่ใช้ประกอบวิจัยครั้งนี้ โดยแยกประเภทเอกสารข้อมูล ดังนี้

^{๑๐}พระราชาธรรมณี (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๖๖๒-๖๖๓.

^{๑๑}พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๙๕-๑๙๖.

๑.๘.๑.๑ เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎก พุทธธรรม และหลักคำสอนในวรรณกรรม ในหนังสือแบบเรียนพระพุทธศาสนาต่างๆ

๑.๘.๑.๒ เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คืองานวิจัย วิทยานิพนธ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะทำวิจัย

๑.๘.๒ วิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บข้อมูล ในพื้นที่

๑.๘.๒.๑ **หากกลุ่มประชากร** เลือกโรงเรียนสารวิทยา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นเลือกโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ทดสอบจริงโดยคัดนักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่๑-๓เพื่อทำการทดสอบแบ่งตามช่วงอายุ

๑.๘.๒.๒ สร้างชุดเครื่องมือคือ แบบสอบถาม นำไปเก็บรวบรวมข้อมูล ๓-๕ โรงเรียน การสร้างชุดสอบถามมีทั้งหมด ๕ ชุด ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลที่จะศึกษา ตัวแปรต้น ตัวแปรตาม สภาพปัญหาและอุปสรรค

๑.๘.๓ วิเคราะห์ข้อมูล

๑.๘.๓.๑ แบบสอบถาม ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง สรุปค่าทางสถิติ

๑.๘.๓.๒ แบบสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากกว่าแบบสอบถาม มาตราวัดทัศนคติ มาสอบถามด้านความเข้าใจ ประเมินค่ากิจกรรมแบ่งเป็น ๕ ระดับ

๑.๘.๔ สรุปและเสนอผลการวิเคราะห์

๑.๙ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๙.๑ ได้ทราบถึงแนวความคิดการคบมิตร ในสังคมไทย

๑.๙.๒ ได้ทราบถึงทัศนคติ ในการกัลยาณมิตรใช้ในสังคมปัจจุบันตามแนวทางพระพุทธศาสนาเถรวาทของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาที่๒ กรุงเทพมหานคร

๑.๙.๓ ทำให้ทราบถึงปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การใช้จ่ายในแต่ละเดือน

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องทัศนคติในการคบภักตยมิตรของวัยรุ่น กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสตรีวิทยา๒ ผู้ศึกษาได้ค้นคว้า เอกสาร แนวคิดทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาคั้งนี้ ดังต่อไปนี้

๑. แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ
๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)
๓. การคบภักตยมิตรในพระพุทธศาสนา
๔. การคบภักตยมิตรในสังคมไทย
๕. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ

๒.๑.๑ ความหมายของ “ทัศนคติ”

“ทัศนคติ” เป็น คำสมาส ระหว่าง คำว่า “ทัศนะ” แปลว่า ความเห็น หรือการแสดงความ คิดเห็นใน สิ่งต่างๆ กับคำว่า “คติ” แปลว่า แบบอย่างวิธี แนวทางข้อปฏิบัติ เมื่อนำคำสอง คำมารวมกันจึงแปลว่า “แนวความคิดเห็น” ซึ่งมักจะได้ยินได้ฟังอยู่บ่อยๆ ที่มักจะมี ความหมาย ทั่วๆไปที่เป็นทัศนะความ คิดเห็นของตนที่ได้พบเห็นจากประสบการณ์ที่เป็นลักษณะการคิดเห็น ส่วนตัวที่แสดงออกมาทางกาย ทางวาจา เพื่อแสดงความรู้สึกที่เป็นที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ที่บ่งบอก ถึงพฤติกรรมที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง^๑

“ทัศนคติ” คือ ระดับสภาพหรือสภาวะของจิตใจและสมองในลักษณะพร้อมที่จะ กำหนด แนวทางของการสนองตอบของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นความโน้มเอียงหรือสภาวะ ความพร้อมที่จะทำให้เรากระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะต่อบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มี

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร: บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๕๒๑.

ต่อความนึกคิด ความรู้สึกนี้ค่อนข้างจะแน่นอน (Stability)^๒ มีทิศทางการแสดงออกให้เห็นว่าเขา ยอมรับ หรือ ไม่ยอมรับวัตถุหรือบุคคลนั้นๆ ทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก เพราะเป็น ความรู้สึกที่สร้างจากการมองความสัมพันธ์ว่า สิ่งนั้นหรือคนนั้นดี หรือไม่ ซึ่งความรู้สึกนี้มีอิทธิพล ทำให้ยอมรับ หรือ ไม่ยอมรับ เป็นเหตุให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ค่อนข้างยาก เพราะจะต้อง เปลี่ยนแปลงหลายอย่างในตัวบุคคลนั้น เช่น ความนึกคิด อารมณ์ ประสบการณ์ ของบุคคลนั้น การเปลี่ยนแปลงทัศนคติมีผลกระทบต่อคนอื่นๆ ในสังคมที่แวดล้อมตัวเขา เพราะการจะมี ทัศนคติ ต่อ สิ่งใด มักจะต้องเอาทัศนคตินั้นมาเกี่ยวข้องด้วย และแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่รุนแรง มากกว่าธรรมดา คือ แสดงปฏิกิริยาให้เห็นถึงความรู้สึก อาจพัฒนาถึงระดับค่านิยม (Value) ได้

๒.๑.๑.๑ ทัศนคติในความคิดเห็นของนักวิชาการหลายท่าน

ผศ.เพราพรรณ เปลี่ยนภู ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ เป็นระดับสภาพ หรือ สภาวะ ของจิตใจ และ ของสมองในลักษณะพร้อมที่จะกำหนดแนวทางของการสนองตอบของบุคคลหนึ่ง ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง^๓

สงวน สุทธิเลิศอรุณ ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่า ทัศนคติ เป็นการแสดงออกถึง วิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ความคิดเห็นของบุคคลอาจมีการเปลี่ยนแปลงไป ตามข้อเท็จจริง และ เจตคติของบุคคล ซึ่งแสดงความรู้สึกต่างๆไปเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นการ อธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ^๔

เสรี วงษ์มณฑา ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ บุคคล สิ่งของ หรือความคิด ทัศนคติเป็นสิ่งที่ชักนำบุคคลให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งนักการ ตลาดจำเป็นต้องใช้เครื่องมือทางการตลาดเพื่อกำหนดทัศนคติที่ดีต่อตราสินค้า หรือบริการชักนำ ให้เกิดการ

^๒ผศ.เพราพรรณ เปลี่ยนภู, **จิตวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี, ๒๕๔๒), หน้า ๙๓-๙๔.

^๓เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๓.

^๔สงวน สุทธิเลิศอรุณ, อังโน วิไลรัตน์ พกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมิน ภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๗๘.

เปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางบวกต่อสินค้าหรือบริการ ซึ่งมีผลชักนำให้เกิดพฤติกรรมการซื้อสินค้า แต่ในความหมายศัพท์คือ ความพร้อมที่จะปฏิบัติ (Readiness to act)^๕

๒.๑.๑.๒ ทัศนคติในความคิดเห็นของนักจิตวิทยาสังคมหลายท่าน

มโนทัศน์ เรื่องทัศนคติ ได้รับความสนใจจากนักจิตวิทยาสังคมคือ เฮนเนอสัน (Henerson) มอริส (Morris) และ พิกซ์ กิบบอน แสดงความคิดเห็นว่า ทัศนคติ หมายถึง จิตลักษณะประเภทหนึ่งของมนุษย์ มีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ องค์ประกอบด้านความคิดเชิงปริมาณค่าเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทำนองประโยชน์ หรือโทษขององค์ประกอบด้านความรู้สึก โน้มเอียงชอบหรือไม่ชอบ มากหรือน้อย ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งและองค์ประกอบด้านความพร้อมที่จะเป็นตัวกำหนดทิศทางของปฏิกิริยาของบุคคลที่มีต่อบุคคลสิ่งของ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

Sherif นักจิตวิทยาสังคม แสดงความคิดเห็นว่า ทัศนคติ เป็นปัจจัยที่สำคัญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ หรือ ประสบการณ์ต่างๆของบุคคลที่แสดงออกเป็น ความรู้สึกที่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งเร้าที่ปฏิบัติต่อบุคคลไม่เหมือนกัน ซึ่งบ่งบอกถึงอุปนิสัยของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันไป

Oskamp นักจิตวิทยาสังคม แสดงความคิดเห็นว่า ทัศนคติเป็นเสมือนโน้ตอย่างดีที่สามารถบอกให้รู้ว่าเรามีพฤติกรรมอย่างไรบ้าง โดยอาศัยการใช้เครื่องมือวัดทัศนคติที่ทำให้สามารถพิจารณาตัดสิน สาเหตุ ของพฤติกรรมของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่น หรือสิ่งอื่นและยังมีความสำคัญที่มีส่วนให้สถาบันต่างๆและปัญหาต่างๆให้สังคมเกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้น ความเข้าใจในเรื่องทัศนคติ ทำให้เกิดการโต้เถียงหรือ วิพากษ์วิจารณ์ ระหว่างพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมว่า เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม สัจชาตญาณและการเรียนรู้ สามารถทำให้เกิดทัศนคติ

๒.๑.๑.๓ ทัศนคติจากงานวิจัย

พระนฤมิตร สุทรตโน ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ คือ ความรู้เชิงประเมินว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ สิ่งนั้นไม่มีโทษ ความรู้สึกถึงความพอใจ หรือไม่พอใจ และพร้อมกระทำอันเกิดจากการเรียนรู้ และ ประสบการณ์ของบุคคลซึ่งส่งผลให้บุคคลนั้นพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรม^๖

^๕ เสรี วงษ์มณฑา, อ่างใน ธนากร นน่อแก้ว, “ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายกาดนัด”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

^๖ พระนฤมิตร สุทรตโน, “ศึกษาทัศนคติการเข้าถึงพระรัตนตรัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๗๙.

พระมหาบุญมี ยโสธโร ได้ให้ความหมาย ทศนคติว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม อันมีแนวโน้มที่จะให้บุคคลแสดงปฏิกิริยา และการกระทำต่อสิ่งนั้นๆ ในลักษณะสนับสนุน หรือปฏิเสธ ทศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งการแสดงทศนคตินั้นเป็นได้ทั้งในส่วนที่เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย”

จากแนวคิดและความหมายที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ทศนคติ (Attitude) หมายถึง จิตลักษณะ หรือ ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายในของบุคคล มีองค์ประกอบ ๓ ประการ องค์ประกอบด้านความคิดเชิงปริมาณ องค์ประกอบด้านความรู้สึก องค์ประกอบด้านความพร้อม ที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งบวกและลบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกของอารมณ์ว่า พอใจหรือไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อสิ่งต่างๆ และความรู้สึกนั้นจะแสดงออกมาโดยทางพฤติกรรมซึ่งเกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของบุคคลที่มักได้แรงจูงใจจากสิ่งเร้าที่อยู่รอบตัวของบุคคล แล้วทำให้เกิดผลกระทบในด้านดีและไม่ดี การเปลี่ยนแปลงทศนคตินั้นทำได้ยาก เพราะจะต้องเปลี่ยนแปลงทั้งความนึกคิด อารมณ์ ประสบการณ์ซึ่งผลที่ตามมาจะกระทบคนอื่นๆ ใน

สังคมแวดล้อมตัวเขา เพราะการที่จะมีทัศนคติต่อสิ่งใด มักจะเอาทัศนคติของสังคมนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องและทัศนคตินั้นมักแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่รุนแรงมากกว่าธรรมดา

๒.๑.๒ ความสำคัญของทศนคติ

ทศนคตินั้นเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล เป็นเสมือนโน้ตอย่างดีสามารถบอกได้ว่า เขามีพฤติกรรมอย่างไร ทศนคตินั้นเป็นรากฐานสำคัญต่อการเรียนรู้ เป็นเครื่องนำทางให้เกิดนิสัยที่ดีต่อการตั้งใจ มุ่งมั่นในการประกอบกิจกรรมใดๆ เช่น การศึกษาเล่าเรียน การคบเพื่อน การแสดงออกในที่สาธารณะ สิ่งซึ่งช่วยสร้างทศนคติให้บุคคลมีหลายทาง เช่น บ้าน พฤติกรรมที่อบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครอบครัว ได้ถ่ายทอดทัศนคติของบุคคลตั้งแต่เยาว์วัยโรงเรียน เพื่อน กลุ่ม มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างทศนคติ การที่โรงเรียนเปิดโอกาสแสดงออกอย่างเสรีตามแบบประชาธิปไตย มีเหตุผล มีจิตใจอ่อนโยน สุภาพ เพื่อนในกลุ่มจะเป็นตัวกำหนดทศนคติที่ถูกต้อง สถานการณ์ของชุมชน เป็นแบบอย่างได้รับการถ่ายทอดทัศนคติ สื่อมวลชน มีอิทธิพลในการสร้างทศนคติที่สำคัญ ดังนั้นสื่อมวลชนจะต้องเสนอข่าวสาร ความรู้ที่มีคุณค่าและถูกต้องแก่เยาวชนในสังคม

“พระมหาบุญมี ยโสธโร (คำานุน), “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อหินนาทานในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนภูเรือวิทยา จังหวัดเลย,” วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐.

นักจิตวิทยาสังคม ได้กล่าวถึง ความสำคัญของทัศนคติ กล่าวไว้ดังนี้

๑. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่มีอิทธิพลมาก ดังนั้น การสะสมประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่าน กระบวนการปฏิสัมพันธ์มีผลโดยตรงกับทัศนคติ

๒. ทัศนคติมีคุณลักษณะของการประเมิน ความคิดหรือความเชื่อที่บุคคลมีต่อ สิ่งของ บุคคลหรือเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดความรู้สึกทางบวกหรือทางลบต่อสิ่งนั้นๆ ซึ่งอาจแตกต่างกันตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เช่น แตกต่างกันตามเพศ อายุ หรือ อาชีพ

๓. ทัศนคติมีความคงทน ไม่เปลี่ยนแปลงง่าย

๔. ทัศนคติจะต้องมีสิ่งที่มีหมายถึงที่แน่นอนคือ ทัศนคติต่ออะไร ต่อบุคคล ต่อสิ่งของ หรือต่อสถานการณ์ จะไม่มีทัศนคติลอยๆ ที่ไม่หมายถึงสิ่งใด

๕. ทัศนคติมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งของ บุคคลอื่นหรือสถานการณ์และความสัมพันธ์ เป็นลักษณะที่เป็นความรู้สึกงูใจ^๔

จะเห็นได้ว่า ทัศนคติมีความสำคัญ ต่อบุคคลอย่างมาก เกิดจากความซาบซึ้ง (Apprication) ความสนใจ (Interest) จนเกิดความรู้สึกระดับที่เรียกว่ารู้แจ้ง ทัศนคติ (Attitude) มีความสำคัญอย่างยิ่งในลักษณะที่เป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบุคคล ต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลกระทบที่เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่เกิดจากพฤติกรรม สัญชาตญาณและการโต้เถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งบ่งบอกถึงนิสัยของบุคคลที่มีต่อความคิดที่ แตกต่างนั้น ทัศนคติ จึงเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่เกิดจาก บุคคลต่อสถานการณ์ต่างๆ เกี่ยวข้อง

๒.๑.๓ ประเภทและลักษณะของทัศนคติ

๒.๑.๓.๑ ประเภทของทัศนคติ บุคคลจะแสดงออกซึ่งทัศนคติได้ ๓ ประเภท

๒.๑.๓.๑.๑ ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) ทัศนคติทางบวกนี้จะชักนำให้ บุคคลแสดงปฏิกริยาในด้านดีต่อบุคคลอื่น ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ต่อนโยบายหรือต่อองค์การ เช่น คนงานในโรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมาก ย่อมมีทัศนคติทางบวกหรือมีความรู้สึกที่ดีต่อสหภาพ แรงงาน (Labor unions) และพากันเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สหภาพจัดขึ้น

^๔Shaw, M.F. and Wright, J.M., Scale for the Measurement of Attitudes, อ้างใน ลัดดา กิตติวิภาค, ทัศนคติทางสังคมเบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๒), หน้า ๓.

๒.๑.๓.๑.๒ ทศนคติทางลบ (Negative Attitude) ทศนคติทางลบเกิดขึ้นได้ในบุคคลทุกคนได้แก่ ความรู้สึกที่ไม่ดีหรือเป็นไปในทางลบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราวปัญหาใดปัญหาหนึ่งต่อองค์การหรือสถาบัน ทศนคติในทางลบมักจะเกิดขึ้นร่วมกับความรู้สึก ความไม่พอใจ เช่น คนงานบางคนอาจมีทศนคติด้านลบต่อสภาพแรงงาน ซึ่งทศนคติด้านลบนี้อาจก่อให้เกิดอคติขึ้นในใจของเขา เป็นสาเหตุให้คนงานนั้นด่วนสรุปตัดสินถึงวัตถุประสงค์ และ การดำเนินงานของสภาพอย่างมีอคติ โดยปราศจากความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงการช่วยเหลือด้านสวัสดิการคนงานของสภาพ

๒.๑.๓.๑.๓ ทศนคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) ทศนคติที่บุคคลมีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ต่อบุคคลหรือองค์การสถาบัน อาจเป็นทศนคติที่นิ่งเฉยก็ได้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลนั้นไม่มีความคิดเห็นในเรื่องใด เช่น คนงานที่มีทศนคติเฉยเมยต่อสภาพแรงงานนั้น อาจเป็นเพราะว่าเขาไม่มีความคิดเห็นต่อปัญหาได้แย่งนั้นๆ รวมทั้งนโยบายและกิจกรรมการดำเนินงานของสภาพ^๔

กล่าวโดยสรุป ประเภทของทศนคติของบุคคลมี ๓ ประเภท คือ ทศนคติทางบวก และ ทศนคติทางลบ ทศนคตินิ่งเฉย ทั้งสามมีความแตกต่างกัน ทศนคติทางบวกบุคคลแสดงพฤติกรรมทั้งสามมีความแตกต่างกัน ทศนคติทางบวก บุคคลแสดงพฤติกรรมในด้านดี ทศนคติทางลบ พฤติกรรมแสดงลักษณะ เกลียด ไม่พอใจ ทศนคตินิ่งเฉย พฤติกรรมที่แสดงไม่มีความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ใจเป็นกลาง ไม่เข้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

๒.๑.๓.๒ ลักษณะของทศนคติ

ชิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวไว้ว่า ทศนคติมีลักษณะ ๓ ประการ คือ

๒.๑.๓.๒.๑ ทศนคติ เป็นสภาวะก่อนที่จะมีพฤติกรรมโต้ตอบ ต่อเหตุการณ์ หรือ สิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือ เรียกว่าสภาวะพร้อมที่จะมีพฤติกรรมจริง

๒.๑.๓.๒.๒ ทศนคติ จะมีความคงตัวอยู่ในช่วงระยะเวลา แต่ไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

๒.๑.๓.๒.๓ ทศนคติ เป็นตัวแปรแฝงที่นำไปสู่ความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับความรูสึกนึกคิด ไม่ว่าจะ เป็นในรูปแบบของการแสดงออกโดยวาจา หรือ การแสดงความรู้สึก

^๔วิรัช ลภวิรัตนกุล, การประชาสัมพันธ์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๐๐.

ตลอดจนการที่จะต้องเผชิญ หรือ หลีกเลียงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางของพฤติกรรม^{๑๑}

นวม สงวนทรัพย์ ได้กล่าวถึงลักษณะ ๓ ประการของทัศนคติ คือ

๑. ทัศนคติ คือ ความพร้อมทางจิต หรือ ระบบประสาท กล่าวอีกนัยหนึ่ง ทัศนคติ คือ การแสดงออกแห่งภาพทางสมองทางจิตเกี่ยวกับวัตถุ บั้จเจกชน และ สถานการณ์ต่างๆ

๒. ทัศนคติมิใช่ สิ่งติดมาแต่กำเนิด หากเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์

๓. ทัศนคติทำหน้าที่กระตุ้น หรือ ปล่อยให้บุคคลควรประพฤติ หรือ แสดงปฏิกิริยาอาการ อย่างใดอย่างหนึ่งต่อบั้จเจกชน วัตถุ หรือ สถานการณ์ต่างๆ^{๑๒}

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของทัศนคติระดับสภาพ หรือสภาวะของจิตใจในลักษณะของความพร้อมที่จะกำหนดแนวทางของการตอบสนองที่มีต่อบุคคลหนึ่งต่อวัตถุสิ่งของ หรือ สถานการณ์ต่างๆเป็นไปในทำนองที่พึงพอใจ หรือ ไม่พึงพอใจเห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วย ทัศนคติจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ซึ่งทั้งหมดจะประกอบกันเป็นพฤติกรรมหนึ่งในทางบวก ลบ หรือ เฉยๆ ต่อการรับรู้^{๑๓}

๒.๑.๔ องค์ประกอบทัศนคติ

องค์ประกอบของทัศนคติที่สำคัญ มี ๓ ประการ^{๑๔}

๒.๑.๔.๑ องค์ประกอบทางความรู้คิด (Cognitive Component) ในชีวิตประจำวัน บุคคลได้รับรู้และสัมผัสสิ่งต่างๆ มากมาย ที่อาจเป็นวัตถุ บุคคล หรือเหตุการณ์เป็นอันดับแรก ซึ่งบุคคลมักจะแบ่งกลุ่มของสิ่งที่ผ่านมาในชีวิตของตนเสมอ เพื่อทำให้เกิดความง่ายในการให้ความหมายหรือคิดเกี่ยวกับเรื่องเหล่านั้นโดยการประเมินค่าว่าความรู้เป็นทางบวก หรือทางลบ มีคุณ หรือ มีโทษ ดังนั้น การแสวงหาความรู้จึงจำเป็นต่อการที่จะช่วยชี้ให้บุคคลนั้นมีทัศนคติต่อเรื่องนั้น การเรียนรู้หรือรับทราบจากประสาทสัมผัส พบว่าตา หู มีส่วนช่วยสร้างทัศนคติมากที่สุด เช่น การได้ยิน ได้เห็น ได้อ่าน จะแยกสิ่งที่เหมือนกันหรือคล้ายกันเข้าด้วยกัน การจัดหมวดหมู่จะช่วยให้บุคคลในด้านการรับรู้ (Perception) แต่ในทางตรงข้าม อาจทำให้บุคคลเข้าใจสิ่งแวดล้อม

^{๑๑}จิตทยา สุวรรณะชฎ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๗๙.

^{๑๒}นวม สงวนทรัพย์, **สารัตถจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร: โอเอส พริ้นติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕), หน้า ๗๗.

^{๑๓}ทัศนีย์ ทองสว่าง, **สังคมวิทยา**, ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๓๔๘-๓๔๙.

ในทางที่ผิดได้ ถ้าบุคคลนั้นสรุปด้วยตนเองโดยปราศจากข้อมูลที่ต้องการ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งเร้าต่างๆ นี้เป็นส่วนประกอบทางด้านความรู้ของทัศนคติ

๒.๑.๔.๒ องค์ประกอบทางด้านความคิด (Affective Component หรือ Feeling Component) ได้แก่ ความรู้สึกหรืออารมณ์ที่เป็นบวกหรือลบ เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่จะทำให้เกิดทิศทางของอารมณ์หรือความรู้สึกว่าเป็นไปในทางบวกหรือลบ เป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือผิด กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าสิ่งนั้นเลวหรือมีโทษ บุคคลนั้นก็จะไม่ชอบและไม่พอใจสิ่งนั้น ความคิดหรืออารมณ์เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของทัศนคติ เพราะอารมณ์ หรือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะนำไปสู่ความรู้สึก บางทฤษฎีกล่าวว่า อารมณ์มีรากฐานมาจากความต้องการ (Need Satisfaction) ของคน และการที่บุคคลทำสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการ เช่น อารมณ์รัก ต้องการความรักจะไปเรียกร้อง รับรู้ และจะนำประสบการณ์เรื่องนั้นมาประกอบอารมณ์ทันที เพื่อจะทำพฤติกรรมสนองความต้องการ อารมณ์จึงมีผลให้คนแสดงพฤติกรรมหนึ่งออกมาทันที

๒.๑.๔.๓ องค์ประกอบทางพฤติกรรม (Behavioral Component) เมื่อบุคคลมีความรู้ที่ประเมินค่า และความรู้สึกว่าชอบไม่ชอบสิ่งที่สอดคล้องหรือติดตามาคือ พฤติกรรมที่พร้อมจะกระทำการให้สอดคล้องกับความรู้สึกของตนต่อสิ่งนั้นด้วย

ยิ่งไปกว่านั้นพฤติกรรมที่พร้อมจะกระทำการเกิดจากอารมณ์ (Emotional Behavior) นั้น อาจแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ ๓ ประเภท

๑. ปฏิกริยาภายนอก (Explicit Reaction) เป็นพฤติกรรมที่แจ่มแจ้งรุนแรง เห็นได้ชัดเจน ซึ่งเรียกว่า Overt Behavior เช่น ๑) การแสดงออกในรูปของการทำลาย ขว้างปา ทูบตี ต่ำว่า ทำร้าย ๒) การแสดงออกในรูปของความยินดี และ เต็มใจ เช่น กอดรัด กระโดด ๓) การแสดงออกในรูปของการถอยหนี เช่น หลบหน้า เดินหนี ๔) การแสดงออกในรูปของการวางเฉย เช่น ไม่พูด ไม่กินอาหาร ๕) การแสดงออกทางสีหน้า (Facial Expression) เช่น บึ้งตึง ยิ้มแย้ม ๖) การแสดงออกทางน้ำเสียง (Vocal Expression) เช่น สั่นรัว ดังๆ

๒. ปฏิกริยาภายใน (Implicit Reaction) เป็นปฏิกริยาที่เกิดจากอวัยวะภายใน (Viscera Change) เช่น การทำงานของต่อมต่างๆ การหมุนเวียนของกระแสโลหิต

๓. ความจดจ่อ (Awareness) เมื่อเรามีอารมณ์ผูกพันต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง มักจะเอาใจจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นจนหย่อนความสนใจในสิ่งอื่นลงไป จนเกิดเป็นผลเสียทางสังคม คนที่มีอารมณ์รุนแรงอยู่เสมอ อารมณ์เปลี่ยนแปลงได้ง่าย มักจะเข้ากับใครไม่ค่อยได้ ไม่มีใครอยากคบค้า

สมาคมนด้วย อารมณ์มักนำไปสู่ทัศนคติที่ไม่ค่อยดี ถ้าอารมณ์รุนแรงมากอาจจะทำให้เป็นโรคจิตหรือโรคประสาทได้^{๓๓}

กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบของทัศนคติ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ที่ทำให้บุคคลแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดต่อสิ่งต่างๆ โดยมีลักษณะเหมือนกัน คล้ายกันได้ และการกระทำสิ่งนั้นที่เป็นลักษณะชอบไม่ชอบ ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ จึงไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ซึ่งองค์ประกอบของทัศนคติจะต้องมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความรู้สึกของตน ทั้งในส่วนที่เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้น ทัศนคติเป็นการรายงานเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น ความรู้ ซึ่งทั้งหมดมาประกอบกันเป็นความรู้สึก และ ได้ประเมินค่าออกมาในลักษณะชอบ ไม่ชอบ เปลี่ยนแปลงเป็นรูปพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งขึ้น

๒.๒ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

๒.๒.๑ ความหมายของ “การเรียนรู้”

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดขึ้นมาในโลกนี้ ทุกคนไม่สามารถหลีกเลี่ยงการเรียนรู้ได้ เช่นเดียวกับการตัดสินใจแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน มนุษย์ทุกคนสามารถมองเห็นบุคคลที่กำลังเรียนรู้ และ มนุษย์สามารถเรียนรู้ทุกอย่างได้ พร้อมทั้งประพฤติปฏิบัติได้ต่อการเรียนรู้เพื่อการศึกษา

พฤติกรรมทางสังคม ทุกคน จะเริ่มเรียนรู้ครั้งแรกที่บ้าน ครอบครัวและเพื่อนๆ ตลอดจนเพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อมที่จะต้องเรียนรู้ ต่อมามนุษย์เริ่มมีสังคม มีการเรียนรู้ที่โรงเรียนหรือจากการทำงาน

การเรียนรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างถาวร มีผลมาจากการปฏิบัติงาน และพฤติกรรมใหม่ที่เปลี่ยนแปลงนี้ เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า และประสบการณ์ที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อม ความหมายของการเรียนรู้มี ๔ ประเภท

๑. การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เป็นการปรับปรุงการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ทำให้เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การมีอคติ การสรุป ผิดจากความเป็นจริง

^{๓๓}สุชา จันทรเอม, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า

๒. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวร จึงเรียกว่า การเรียนรู้

๓. การฝึกหัดประสบการณ์บางชนิด เป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนรู้

๔. การฝึกหัดประสบการณ์ต้องได้รับการเสริมแรง เพื่อให้เกิด การเรียนรู้

๒.๒.๒ การพัฒนาการเรียนรู้ในวัยต่างๆ

ในที่นี้จะกล่าวถึงการพัฒนาการเรียนรู้ ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง ๑๓-๑๖ ปี พัฒนารวมถึงการปรับตัวทางสังคมทั้งด้านการปรับตัวระหว่างเพื่อนด้วยกันและสังคมแวดล้อม และ ด้านอื่นๆ จึงเป็นวัยที่มีปัญหามากที่สุดคือ ในช่วงของวัยรุ่น ซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๓-๑๖ ปี โดยปกติแล้ว วิกฤตการณ์ หรือปัญหายุ่งยากในการปรับตัวด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเกิดความสุข ความพอใจ เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และส่วนใหญ่จะศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการพัฒนาปัญญาบางครั้งมีความเครียดทางอารมณ์ สังคม นอกจากนี้ การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม และ ปัญหาการสร้างสัมพันธภาพ กับ ผู้อื่น โดยเฉพาะกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน เพื่อความรู้สึกรับรู้ในตัวเองและผู้อื่น^{๑๔} ดังนั้น ประสบการณ์ ความเข้าใจที่ดี และ ถูกต้องที่เด็กได้รับ ตั้งแต่วัยเด็กจะมีผลสร้างให้สามารถดำรงชีวิตในแบบที่งดงามเป็นสุข และ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีประสิทธิภาพในอนาคต

การเรียนรู้ในระดับชั้นต่างๆของชีวิต นักจิตวิทยา นักจิตแพทย์ หลายคน ได้แบ่งชั้นต่างๆของมนุษย์ ไว้ ๗ ขั้นตอน

ขั้นที่ ๑ วัยเด็ก (Childhood) อายุ ๑-๑๕ ปี

ขั้นที่ ๒ วัยก้าวสู่โลกกว้าง (Leaving the family) อายุ ๑๖- ๒๒ ปี

ขั้นที่ ๓ วัยพึ่งตนเอง (Reaching out) อายุ ๒๓- ๒๘ปี

ขั้นที่ ๔ วัยแสดงความสงสัย (The questioning period) อายุ ๒๙- ๓๐ ปี

ขั้นที่ ๕ วัยขาดความมั่นใจ (The unstable period) อายุ ๓๕- ๔๓ ปี

ขั้นที่ ๖ วัยตั้งหลักฐาน (Setting in) อายุ ๔๔- ๕๐ ปี

ขั้นที่ ๗ วัยชรา อายุ ๕๐ ปีขึ้นไป

^{๑๔}ใจหยก ข้าเทศเจริญ, “การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา,” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓.

นักจิตวิทยาชาวอเมริกันชื่อ วอคเกอร์^{๑๕} ได้กล่าว เปรียบชีวิตมนุษย์ว่า เหมือนการเดินทางซึ่งการเดินทางของคนเราจะมี ๕ ช่วงด้วยกันคือ ช่วงทารก (Infancy) ช่วงเด็ก (Childhood) ช่วงวัยรุ่น (Adolescence) ช่วงผู้ใหญ่ (Middle age) และ ช่วงวัยชรา (Old age) ทั้ง ๕ ช่วง ช่วงวัยรุ่นถือว่าเป็นระยะการเดินทางที่ย่างยากเป็นพิเศษ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง สับสน วุ่นวาย และไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร

นักจิตวิทยา ชื่อ Jean Piaget ใช้เวลาเกือบตลอดชีวิตศึกษาสังเกตพบว่าการเรียนรู้แบ่งเป็น ๔ ขั้น

ขั้นที่ ๑ ขั้นแห่งความรู้สึกแรกเกิด ถึง ๒ เดือนปี

ขั้นที่ ๒ ขั้นก่อนเกณฑ์ อายุ ๒ ปีถึง ๗ ปี

ขั้นที่ ๓ ขั้นตระหนักในกฎเกณฑ์ อายุ ๗ ปีถึง ๑๑ ปี

ขั้นที่ ๔ ขั้นมีวุฒิภาวะอายุ ๑๑ ปีถึง ๑๖ ปี

สรุปได้ว่า

ฉะนั้น จึงมีความสำคัญยิ่งที่จะศึกษาชีวิตในแต่ละวัย เพราะแต่ละวัยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งร่างกาย และ จิตใจ เป็นระยะที่เปลี่ยนผ่านจากเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยที่อายุที่เข้าสู่วัยรุ่นจะประมาณ ๑๓ - ๑๖ ปีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ การศึกษา สภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี

๒.๒.๓ ความหมายและประเภทของพฤติกรรม

ความหมายของพฤติกรรม พฤติกรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่บุคคลแสดงต่อกัน ไม่ว่าจะรู้ตัว หรือ ไม่รู้ตัวอาจเป็นสิ่งที่มองเห็น เช่น การได้ยิน การหัวเราะ การเดิน การนั่ง การนอน การดู หรือ การกระทำที่มองไม่เห็น เช่น การคิด การจำ การนึก การระลึก การรู้สึก ความทรงจำ เป็นต้น เรามักจะเรียกทางภาษาศาสตร์ว่า พฤติกรรม (Behaviors)

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ให้ความหมายว่า พฤติกรรม คือ สิ่งที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือ ได้ตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ที่สามารถสังเกตได้ ได้

^{๑๕} ศ.ประยูรศรี มณีสร, จิตวิทยาวัยรุ่น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒.

ยีนได้วัดให้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะการแสดงออก หรือการตอบสนองนั้น จะเกิดขึ้นภายใน และ ภายนอกร่างกาย^{๑๖}

ประเภทของพฤติกรรม

สภาพสิ่งแวดล้อมภายนอกบ้าน จะเริ่มมีอิทธิพลอย่างมากเมื่อเด็กเข้าโรงเรียน เด็กจะมองเห็นโลกกว้างขึ้น และ ต้องการการยอมรับจากครู และ กลุ่มเพื่อน เด็กเริ่มเรียนรู้ในการปรับตัว อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม และ พัฒนาทักษะความสามารถตามวัย เพื่อการยอมรับของบุคคลอื่น ส่งผลให้เด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจในตนเอง และ ยอมรับตนเอง พฤติกรรม หรือ การกระทำการแสดงออกของบุคคลในสภาพการณ์ใด สภาพการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็นได้ และ วัดได้ด้วยเครื่องมือ พฤติกรรมแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้^{๑๗}

๑. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Desirable behaviors) หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนสามารถแสดงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ไม่รังแกเพื่อนในขณะที่เล่น ไม่ทำเสียงดังในขณะที่เรียนหนังสือ ทำงานที่ครูมอบหมายจนสำเร็จ เป็นต้น

๒. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Undersirable behaviors) หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ และไม่เป็นที่ยอมรับของครู เพื่อน และ บุคคลอื่น เช่น ลูกจากโต๊ะเดินไปเดินมา ผิวปากในระหว่างเรียนบางพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวนักเรียนเองและนักเรียนร่วมชั้นด้วย เช่น การแสดงความก้าวร้าว การก่อกวนชั้นเรียนจนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนต้องหยุดชะงักหรือ การทำลายทรัพย์สินให้เสียหาย เป็นต้น

กลุ่มนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม^{๑๘} ยอมรับว่า การเกิดพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้อันเป็นผลเนื่องมาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สภาพการณ์หรือสังคมรอบๆ ตัวของเขา การจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสามารถทำได้โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้น นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมจึงมีความเชื่อว่า พฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้

^{๑๖}รศ.ดร.ประเทือง ภูมิภักทราคม, การปรับพฤติกรรม : ทฤษฎี และการประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า๑๖.

^{๑๗}จันทร์เพ็ญ พิมลสมบุญ, “วิธีการที่ครูใช้เพื่อปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษาที่ ๑๐”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑), หน้า ๗-๘.

^{๑๘}รศ.ดร. ประเทือง ภูมิภักทราคม, การปรับพฤติกรรม: ทฤษฎี และการประยุกต์, หน้า ๔๐-๔๑.

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์^{๑๙} ได้แบ่งพฤติกรรมออกเป็น ๒ ประเภท

๑. พฤติกรรมภายในหรือพฤติกรรมปกปิด (Covert Behavior) คือ การกระทำหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลโดย สมองทำหน้าที่รวบรวม และ สั่งการ มีทั้งรูปธรรม ได้แก่ การเดินของหัวใจ การบีบตัวของลำไส้ และ ที่เป็นนามธรรมได้แก่ ความคิด ความรู้สึก ทักษะคติ ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งอยู่ในสมองของคน ไม่สามารถมองเห็นได้

๒. พฤติกรรมภายนอกหรือพฤติกรรมเปิดเผย (Overt Behavior) คือ ปฏิกริยาของบุคคล หรือ กิจกรรมของบุคคลที่ปรากฏออกมาให้บุคคลอื่นเห็นได้ ทั้งวาจา การกระทำรวมทั้งท่าทางต่างๆ สรุปได้ว่า ประเภทพฤติกรรม พฤติกรรมของนักเรียนแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ (Desirable Behaviors) หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น ไม่รังแกเพื่อนในขณะเล่น ไม่ทำเสียงดังในขณะเรียนหนังสือ ทำงานที่ครูมอบหมายจนสำเร็จ เป็นต้นและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ แสดงไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ และ ไม่เป็นที่ยอมรับของครู เพื่อน และบุคคลอื่น เช่น ลูกจากโต๊ะ เดินไปเดินมา ผีวปากในระหว่างเรียน บางพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อนักเรียนผู้แสดงเอง หรือ นักเรียนร่วมชั้นด้วย เช่น การแสดงความก้าวร้าว การก่อกวนชั้นเรียนจนทำให้กิจกรรมการเรียนการสอนต้องหยุดชะงัก การทำลายทรัพย์สิน เสียหาย เป็นต้น

๒.๒.๔ ทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ยอมรับกันแพร่หลาย

๑. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบเก่า (Classical conditioning) ของ อีวาน ทัฟลอฟ Ivan Pavlow

๒. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ (Operant conditioning) ของ สกินเนอร์ B.E. Skinner

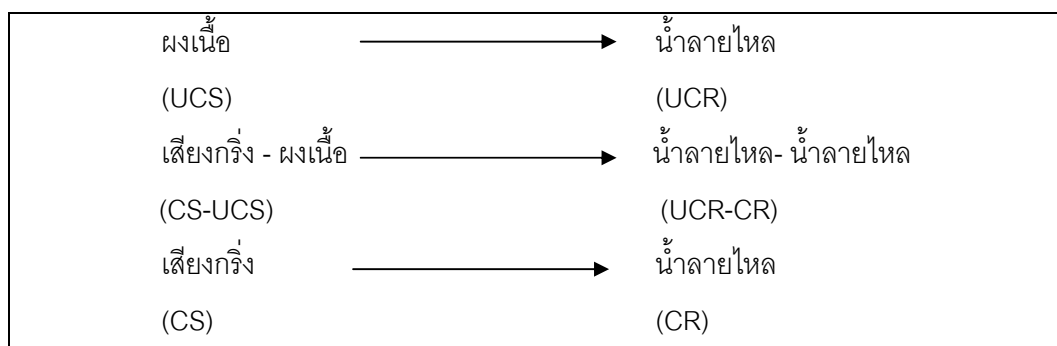
ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบเก่า (Classical conditioning) ของ อีวาน ทัฟลอฟ Ivan Pavlow หรือเรียกว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก^{๒๐} (Classical conditioning) ของ อีวาน พี. พาฟลอฟ (Evan P. Pavlov) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียท่านนี้มีความเห็นว่า พฤติกรรมที่เกิดจาก

^{๑๙}สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ อ่างใน อภิรัฐ จันท์เทพ, “การศึกษาพฤติกรรมปัญหาของนักเรียนวัยรุ่นระดับมัธยมศึกษา”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖), หน้า ๒๐.

^{๒๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเป็นพฤติกรรมหรือการตอบสนองที่เกิดจากปฏิกิริยาสะท้อน อันมีพื้นฐานมาจากการทำงานของระบบประสาทอัตโนมัติ เช่น การทำงานของต่อมต่างๆ ในร่างกาย การทำงานของระบบกล้ามเนื้อต่างๆ พฤติกรรมการตอบสนองในการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิกเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น ตัวอย่างเช่น การกระตุกมือหนีเมื่อถูกไฟจี้ หลับตาเมื่อเห็นแสงฟ้าแลบ ตกใจสะดุ้งเมื่อได้ยินเสียงดัง พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดจากการเรียนรู้โดยการวางเงื่อนไข เช่น เวลาเห็นแสงฟ้าแลบก็จะสะดุ้งพร้อมทั้งหลับตา และเอามือปิดหู ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ยินเสียงฟ้าผ่า ทั้งนี้ เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้มีมา

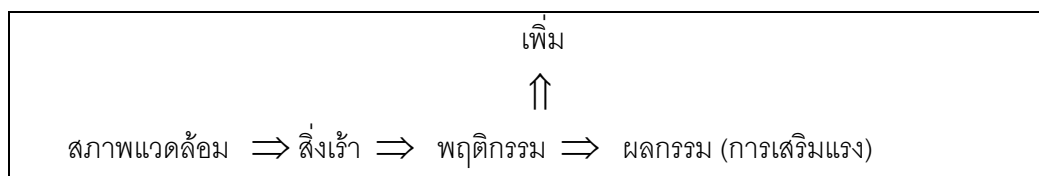
ภาพที่ ๒.๑ ภาพแสดงขั้นตอนการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

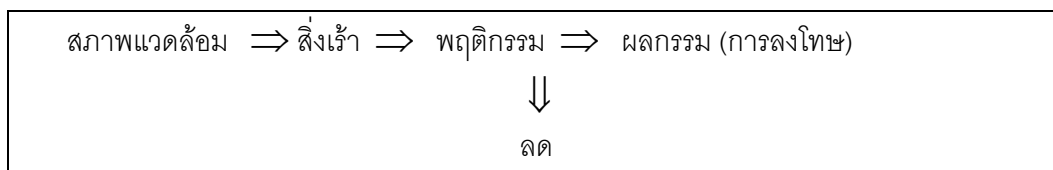
พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเกิดการเรียนรู้ขึ้นเป็นผลเนื่องจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์หรือสิ่งคมรอบๆ ตัวของเขา ซึ่งนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม มีความเชื่อว่า เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยน ย่อมมีผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยน สิ่งแวดล้อมที่เด่นชัดเรียกว่า “สิ่งเร้า” พฤติกรรมภายนอกที่มนุษย์ แสดงออกมาเรียกว่า “การตอบสนอง” นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมจะเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งเร้า หรือ อินทรีย์ แล้วสังเกตผลที่เกิดขึ้นกับการตอบสนอง เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าหนึ่งกับสิ่งเร้าหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรม และ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมหนึ่งกับพฤติกรรมหนึ่ง โดยเน้นพฤติกรรมภายนอกเป็นสำคัญ ทฤษฎีการเรียนรู้จึงเป็นเครื่องมือที่นักปรับพฤติกรรมนำมาประยุกต์ใช้ในการปรับพฤติกรรม จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมองค์ประกอบส่วนบุคคล และ องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อมต่างก็มีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ (Operant conditioning) ของ สกินเนอร์ B.E. Skinner หรือเรียกว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรม^{๒๑} (Operant Conditioning) ของ B.F. Skinner B.F. Skinner นักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยมชาวอเมริกัน มีแนวคิดพื้นฐานว่าพฤติกรรมของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของเงื่อนไขการเสริมแรง และ เงื่อนไขการลงโทษ ทฤษฎีนี้สิ่งแรกที่ควรทำความเข้าใจคือ การวางเงื่อนไขชนิด S และชนิด R การวางเงื่อนไขชนิด S นั้นหมายถึงการวางเงื่อนไขการสนองตอบ (Respondent Conditioning) เป็นการเน้นความสำคัญของสิ่งเร้าที่จะกระตุ้น Elicited ให้เกิดการสนองตอบที่ต้องการ ในขณะที่การวางเงื่อนไขชนิด R ซึ่งหมายถึงการวางเงื่อนไขต่อพฤติกรรมที่บุคคลกระทำเป็นการตอบสนองที่เกิดขึ้นอีกอย่างว่า การวางเงื่อนไขการกระทำ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรม (Emitted) ของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปเนื่องจากผลกรรม (Consequences) ที่เกิดในสภาพแวดล้อมนั้น Skinner ให้ความสำคัญกับผลกรรม ๒ ประเภท ได้แก่ ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforcer) ที่ทำอยู่นั้นมีอัตราการกระทำเพิ่มมากขึ้น และ ผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (Punisher) จะทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นยุติลง^{๒๒}

ภาพที่ ๒.๒ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และผลกรรม^{๒๓}

ภาพที่ ๒.๓ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อม พฤติกรรม และผลกรรม

^{๒๑} สมิทสัน เอ็มสุภาษิต, **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓๑-๓๒.

^{๒๒} เรืองเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^{๒๓} รศ.ดร. ประเทือง ภูมิภักทราคม, **การปรับพฤติกรรม: ทฤษฎี และการประยุกต์**, หน้า ๕๑.

จากภาพสรุปความสำคัญว่า ในสภาพแวดล้อมมีสิ่งเร้าที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม และมีผลกรรมตามมา ถ้าผลกรรมนั้นมีผลทำให้พฤติกรรมคงอยู่หรือเพิ่มขึ้น ผลกรรมนั้นเรียกว่า การเสริมแรง จากภาพที่ ๒.๒ ผลกรรมมีผลทำให้พฤติกรรมหายไป หรือลดลง ผลกรรมนั้นเรียกว่า การลงโทษ ดังในภาพที่ ๒.๓

Skinner กล่าวว่า ผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำมีมากมายทั้งผลกรรมที่ต้องการตัวผู้กระทำเรียกว่าผลกรรมทางบวก หรือ การเสริมแรง (Reinforcement) ส่วนผลกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการของตัวผู้กระทำเรียกว่า ผลกรรมทางลบ และเรียกให้ผลกรรมทางลบนี้อีกว่า การลงโทษ (Punishment)

การเสริมแรง^{๒๔} คือ การทำให้พฤติกรรมใดๆ อินทรีย์เพิ่มขึ้น อันเป็นผลเนื่องมาจากการได้รับผลกรรมภายหลังแสดงพฤติกรรม ผลกรรมที่ทำให้พฤติกรรมมีความถี่เพิ่มขึ้นเรียกว่า ตัวเสริมแรง แบ่งออกเป็น ๒ ชนิดดังนี้

๑. การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เป็นการทำให้พฤติกรรมมีความถี่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่การให้รางวัลเป็นการให้ต่อพฤติกรรมที่บุคคลทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามวาระและโอกาสที่สำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า การใช้คำพูดตำหนิ หรือตีบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก็อาจจะเป็นเสริมแรงทางบวกได้

๒. การเสริมแรงทางลบ (Negative reinforcement) การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการแสดงพฤติกรรม สามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่เป็นที่ปรารถนา (Aversive stimulus) ออกได้ ดังนั้นสิ่งที่ไม่พึงพอใจ ไม่พึงปรารถนา หรือสิ่งที่รบกวนบุคคลต่างๆ นั้นทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกแล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงพอใจได้ การเสริมแรงทางลบจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมใน ๒ ลักษณะคือ พฤติกรรมการหลีกเลี่ยง คือ เมื่ออินทรีย์ต้องเผชิญกับสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจ ก็สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงนี้ คือสามารถที่จะแสดงพฤติกรรมอื่น เพื่อถอดถอนสภาพการณ์ที่ไม่พึงพอใจ

^{๒๔} สมโภชน์ เขียมสุภาษิต, ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม, หน้า ๓๔.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการคบกัลยาณมิตร

๒.๓.๑ การคบกัลยาณมิตรในทางพระพุทธศาสนา

พระสุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทสกนิบาต ๑. ปฐมปัณณาสก ๒. นาทกรณวรรค ๗. ปฐมนาถสูตร

๒.๓.๑.๑ กัลยาณมิตร หมายถึง ผู้เป็นมิตรดี (มิตรดีหมายถึง มิตรที่มีคุณธรรม คือ ศีลเป็นต้น)^{๒๕} สหายดี (สหายดี หมายถึง เพื่อนร่วมงานที่ดี)^{๒๖} เพื่อนดี (เพื่อนดี หมายถึง เพื่อนที่รักใคร่สนิทสนม รู้ใจกัน ซื่อสัตย์ต่อกัน)^{๒๗} ประกอบด้วยศีลคุณ

เป็นผู้ว่าง่าย ประกอบด้วยธรรมเป็นเครื่องทำให้เป็นผู้ว่าง่าย อดทน รับฟังคำพ้อสาสอน โดยเคารพ แม้การที่ภิกษุเป็นผู้ว่าง่าย ประกอบด้วยธรรมเป็นเครื่องทำให้เป็นผู้ว่าง่าย อดทน รับฟัง คำพ้อสาสอนโดยเคารพนั้นก็ป็นนาถกรณธรรม

เป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการทำงานที่จะต้องช่วยกันทำทั้งงานสูง^{๒๘} และงานต่ำ^{๒๙} (งานสูงหมายถึง งานย้อมจีวร หรืองานโบททาพระเจดีย์ ตลอดถึงงานที่จะต้องช่วยกันทำที่โรงอุบสถ เรือนเจดีย์ เรือนต้นโพธิ์เป็นต้น งานต่ำ หมายถึงงานเล็กน้อย มีล้างเท้า และนวดเท้า) เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอันเป็นอุบายในการทำงานที่จะต้องช่วยกันทำ สามารถทำได้ สามารถจัดได้ แม้การที่ภิกษุเป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการทำงานที่จะต้องช่วยกันทำทั้งงานสูงและงานต่ำของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย สามารถทำได้ สามารถจัดได้ นี้ก็เป็นนาถกรณธรรม

ผู้ใคร่ธรรม (ผู้ใคร่ธรรม หมายถึง รักพระพุทธพจน์ คือ พระไตรปิฎก)^{๓๐} เป็นผู้ฟังและผู้แสดงธรรมอันเป็นที่พอใจ มีปราโมทย์อย่างยิ่งในอภิธรรม (อภิธรรม หมายถึง สัตตปัปภวนธรรม คือ อภิธรรม ๗ คัมภีร์ หรืออีกนัยหนึ่ง คือ มรรค ๔ และผล ๔)^{๓๑}

พระอภิธรรมปิฎก ปุคคัลบัญญัติ ๓. ติกปุคคัลบัญญัติ

^{๒๕} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๒๖} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๒๗} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๒๘} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๒๙} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๓๐} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๒.

^{๓๑} อ.จ.ทสก.อ. (ไทย) ๓/๑๗/๓๒๓.

บุคคลผู้ประมาณไม่ได้

บุคคลบางคนในโลกนี้ทำให้แจ้งเจโตวิมุตติปัญญาวิมุตติอันไม่มีอาสวะเพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไปด้วยปัญญาอันยิ่งเองเข้าถึงอยู่ในปัจจุบัน บุคคลนี้เรียกว่า ผู้ประมาณไม่ได้

บุคคลไม่ควรเสพ ไม่ควรคบ ไม่ควรเข้าไปนั่งใกล้^{๓๒}

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นคนต่ำทรามกว่าตนในด้านศีล สมาธิ ปัญญา บุคคลเช่นนี้ไม่ควรเสพ ไม่ควรคบ ไม่ควรนั่งใกล้ เว้นไว้แต่ความเอ็นดู และความอนุเคราะห์

บุคคลที่ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้^{๓๓}

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นคนเสมอกันในด้านศีล สมาธิ ปัญญา บุคคลเช่นนี้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร เพราะการสนทนาเกี่ยวกับศีล สมาธิ ปัญญา จักมีแก่เราทั้งหลายผู้ถึงความเสมอกันในด้านศีล สมาธิ ปัญญา การสนทนาของเราทั้งหลายนั้นจักเป็นความสำคัญและจักเป็นการดำเนินไปได้ เพราะฉะนั้นบุคคลเช่นนี้จึงควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้

บุคคลที่ควรสักการะ เคารพแล้วจึงเสพ คบ เข้าไปนั่งใกล้^{๓๔}

บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้ทุศีล มีกรรมอันเลวทราม ไม่สะอาด มีความประพฤติที่น่ารังเกียจ มีการทำงานอันปกปิด ไม่ใช่สมณะแต่ปฏิญญาว่าเป็นสมณะ

กัลยาณมิตร หมายถึง บุคคลผู้เสมอกันในศีล สมาธิ ปัญญา^{๓๕} ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลบางคนในโลกนี้เสมอกันในด้านศีล สมาธิ ปัญญา ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปใกล้ เพราะการสนทนาเกี่ยวกับศีล สมาธิ ปัญญา จักมีแก่เราทั้งหลาย ผู้ถึงความเสมอกัน จักดำเนินไปได้ จักเป็นความสำคัญ”

คำว่า กัลยาณมิตร หรือ กัลยาณมิตรตตา แปลตามศัพท์ว่า มิตรที่ดี (กัลยาณ+ มิตร) ความมีกัลยาณมิตร (กัลยาณ+ มิตรตตตตา) ซึ่งหมายถึง มีผู้แนะนำสั่ง สอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี, ความรู้จักเลือกเสวนากับบุคคล หรือเข้าร่วมหมุ่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนอุดหนุนสนับสนุนให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และ การปฏิบัติธรรม^{๓๖}

^{๓๒} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๒๖/๑๗๔-๑๗๕.

^{๓๓} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๒๖/๑๗๔-๑๗๕.

^{๓๔} อัง.ติก. (ไทย) ๒๐/๒๖/๑๗๔-๑๗๕.

^{๓๕} อัง.ติก. (ไทย) (๒๐/๒๖/๑๗๕), อภิ.ป. (๓๖/ ๑๒๓/๑๗๙).

^{๓๖} พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด, “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตรกับการบรรลุมรรค ในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

กัลยาณมิตร คือ ผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมอยู่กับท่านผู้ทรงคุณ ทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งจะช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อหนุนแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี ในการศึกษาอบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และการธรรมปฏิบัติ, สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี^{๓๗}

กัลยาณมิตร มิได้หมายถึง เพื่อนที่ดีในความหมายสามัญเท่านั้น แต่หมายถึง บุคคลผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องเช่น พระพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก ครู อาจารย์ และผู้เป็นพหูสูตทางปัญญา สามารถสั่งสอน แนะนำ เป็นที่ปรึกษาได้ แม้จะอ่อนวัยกว่า^{๓๘} กัลยาณมิตรคือ มิตรที่ดีงาม ทำให้เจริญแก่บุคคลผู้คบหา ได้แก่ ผู้สมบูรณ์ด้วยความมีศีล กำจัดทุกข์ นำประโยชน์เกื้อกูลมาให้กับเพื่อนและคนอื่น บุคคลใดเป็นมิตรมีอุปการะช่วยเหลือคนอื่นโดยอาการทุกอย่าง บุคคลนั้นชื่อว่า กัลยาณมิตร^{๓๙}

มิชชติ สนิยหัตติ เมตตา แปลว่า สภาวะปรารถนาดี มิตุตสุส เอสา เมตตา แปลว่า สภาวะที่เป็นของมิตรและมิตุตสุส ภาวา เมตตา แปลว่า สภาวะเกิดขึ้นในมิตรโดยองค์ธรรมคือ อโทสะ เจตสิก ที่เป็นไปเนื่องด้วยการนำประโยชน์มาแก่ผู้อื่น^{๔๐}

กัลยาณมิตร^{๔๑} หมายถึง ผู้ดำรงตนอยู่ในฝ่ายข้างดี มีจิตมุ่งในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ซึ่งประกอบ ปิโย ครุ ภาวนิโย วุตตา จ วจนุขโมคมภีรบุจ กถิ กตฺตานิ จฏฐานานิ นิโยชโก^{๔๒}

^{๓๗} พระราชวรเมธี (ประยูรย์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๖๕.

^{๓๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ปยุตฺโต) , **พุทธธรรมฉบับเดิม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๐), หน้า ๒๖๕.

^{๓๙} วิไลรัตน์ พกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๗, หน้า ๑๑.

^{๔๐} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๖๔๓/๔๒๗.

^{๔๑} พระพุทธโฆสเถระ, **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**, สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (แปลและเรียบเรียง), พิมพ์ครั้งที่ ๖, (ได้หวัน:The Corporate Body of the Buddha Educational Foundation, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖๐.

^{๔๒} อญ. สตุตค. (ไทย) ๒๓/๓๗/๕๗.

กัลยาณมิตตตา ^{๔๓} เกิดจากศรัทธา (ความมั่นใจด้วยเหตุผลที่ได้พิจารณาเห็นจริง ใช้ความคิดอย่างอิสระ ด้วยโยนิโสมนสิการ ทำให้เกิดสัมมาทิฐิ และทำให้ปัญญาเจริญยิ่งขึ้น จนกลายเป็นญาณทัสสนะคือ การรู้การเห็นประจักษ์ในที่สุด ดังนั้น การได้เสวนาสัตบุรุษ และเล่าเรียนสัทธรรม ประกอบกับการมีศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ดังนั้นจะเห็นว่าการได้เสวนาสัตบุรุษ ท่านนับว่าเป็นกัลยาณมิตตตา

๒.๓.๑.๒ ประเภทและคุณสมบัติของกัลยาณมิตร

๑. ประเภทของกัลยาณมิตร แบ่งออกเป็น ฝ่ายโลกิยะ และ โลกุตระ

๑.๑ กัลยาณมิตรฝ่ายโลกิยะ พระพุทธศาสนา ได้วางหลักการอยู่ร่วมกันในสังคม ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกัน และ กัน แบ่งออกเป็น ๒ ประเภทดังนี้

ก. กัลยาณมิตร ในฐานะที่สูงกว่าในพระพุทธศาสนาสอนเน้นไปที่หลักการปฏิบัติต่อผู้เป็นกัลยาณมิตรที่สูงกว่า โดยเน้นไปที่ตัวมนุษย์ผู้เป็นกัลยาณมิตรเป็นผู้มีพระคุณที่ยิ่งใหญ่ คือ พ่อ แม่ และ ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ เพราะการทำหน้าที่ของมนุษย์เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเป็นกัลยาณมิตรที่ยิ่งใหญ่อันดับแรกไม่มีสิ่งใดยิ่งใหญ่เกินความกตัญญูตเวที ต่อท่านเหล่านั้นมนุษย์เราเกิดในตระกูลใดไม่ว่าฐานะอย่างไร ก็พึงดำรงวงศ์ตระกูลนั้นให้มั่นคงสืบไป พึงทำตระกูลของตนให้เจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ อย่าทำตนให้คนดูหมิ่นเหยียดหยามต่อวงศ์ตระกูลของตน

ข. กัลยาณมิตร ในฐานะที่เสมอกัน ได้แก่ วิทยุฒิ คุณวุฒิ ภาวะที่เสมอกัน ได้แก่ สามี ภรรยา มิตรสหาย ที่พึงปฏิบัติต่อกันและกัน ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ที่เสมอกันในสังคมตัวอย่างเช่น คู่สามี ภรรยาเป็นผู้สร้างโลก สร้างสังคมโลกให้สงบสุข โลกใบเล็กคือครอบครัว ทั้งสองฝ่ายต้องประพฤติปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตรต่อกันให้มั่นคง และ เกรงครัดกว่าชายหญิงธรรมดาที่ยังไม่ได้เป็นคู่สามี ภรรยากัน ส่วนมิตรสหาย ผู้มีวัยเสมอกัน จะได้ชื่อว่า เป็นมิตรที่ดี หรือ เป็นกัลยาณมิตร พึงปฏิบัติแบบ เกื้อหนุนกัน และ พึงระลึกไว้เสมอว่า ไม่เอาแต่ความพอใจของตนเองเป็น

๑.๒ กัลยาณมิตรฝ่ายโลกุตระ เป็นกัลยาณมิตรชั้นสูง เป็นบุคคลที่มีระดับอุดมมงคล หมายถึง บุคคลผู้ประเสริฐ ผู้เลิศ หรือ ห่างไกลเลิศ คือ พระพุทธเจ้า กัลยาณมิตรฝ่ายโลกุตระ นั้นเป็น ผู้ชี้ทางให้ศาสนิกชน เข้าสู่ทางแห่งโลกุตระธรรม

^{๔๓}พระราชาวรมุณี (ประยูรย์ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๒๗๐-๒๗๑.

๒. คุณสมบัติของกัลยาณมิตร

พระพุทธศาสนา กล่าวคุณลักษณะของมิตร ^{๔๔}ไว้ว่า มิตรย่อมเป็นผู้สมบูรณ์ด้วย ศรัทธา ๑ สมบูรณ์ด้วยศีล ๑ สมบูรณ์ด้วยสุตะ ๑ สมบูรณ์ด้วยจาคะ ๑ สมบูรณ์ด้วยวิริยะ ๑ สมบูรณ์ด้วยสติ ๑ และเป็นผู้สมบูรณ์ปัญญา ๑ คือยอมเชื่อมั่นต่อการตรัสรู้ของพระตถาคตเจ้า เชื่อมั่นต่อกรรมและผลแห่งกรรม ด้วยศรัทธาสมบัติ ย่อมเป็นที่รักและที่เคารพ น่าสรรเสริญ เป็นผู้ ทักท้วงตำหนิโทษว่ากล่าว เป็นผู้อดกลั้นต่อถ้อยคำของสัตว์ทั้งหลายได้ด้วยศีลสมบัติ เป็นผู้ สามารถชี้แจงถ้อยคำอันลุ่มลึก ซึ่งประกอบด้วยสัจธรรมและปฏิจตุสมุปบาทธรรม ด้วยสุตสมบัติ เป็นผู้มักน้อย สันโดษ ขอบสัจดี ไม่คลุกคลีกับหมู่คณะด้วยจาคสมบัติ เป็นผู้เพียรพยายามในการ ปฏิบัติทั้งที่เป็นประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นด้วยวิริยสมบัติ เป็นผู้มั่งคั่งตั้งมั่นในทางดีด้วยสติ สมบัติ เป็นผู้มั่งคั่งไม่คิดฟุ้งมัวคั่งด้วยสมาธิสมบัติ และรู้แจ้งชัดไม่วิปริตผิดเพี้ยนด้วยปัญญาสมบัติ

คุณลักษณะของกัลยาณมิตรดังที่กล่าวข้างต้น สรุปประกอบด้วยคุณสมบัติที่ควร ถึงพร้อม ๘ ประการ ^{๔๕}

๑) ความเชื่อ (ศรัทธา) คือ กิริยาที่เชื่อ ความปลงใจเชื่อ ความเลื่อมใสยิ่ง ความ ใสใจนิยมเช่น ความเชื่อในศาสนา ความเลื่อมใสในพระรัตนตรัย การสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้น ในบุคคลผู้นำเลื่อมใส ตัวอย่างเช่นศรัทธา ^{๔๖} ดังนี้ ๑) กัมมัสัทธา เชื่อเรื่องกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง เชื่อว่า ๒) วิปากัสัทธา เชื่อวิปาก เชื่อผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือเชื่อว่าการกระทำแล้วต้องมีผล ๓) กัมมัสสกตาสัทธา เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน ๔) โภธิสัทธา เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๘ ประการ

๒) การสำรวมกาย วาจา และใจบุคคลที่มีลักษณะของกัลยาณมิตร ย่อมเป็นผู้ ตั้งอยู่ในศีล เรียกว่ากุศลกรรม ๑๐ ประการ ที่พระพุทธองค์ทรงตรัสกับ พรหมณ์ และ คหบดี ทั้งหลาย ความประพฤติสม่ำเสมอ คือ ความประพฤติทางกาย ๓ ประการ ความประพฤติทาง วาจา ๔ ประการ ความประพฤติทางใจ ๓ กล่าวใน กุศลกรรมบถ ๑๐ ^{๔๗} คือทางแห่งกุศลกรรม ทางทำความดี อันจะนำไปสู่ความสุข ความเจริญ หรือสุคติ มีข้อปฏิบัติดังนี้

^{๔๔} อ. สุตตก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๕๗.

^{๔๕} วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด”, หน้า ๔๖-๕๒.

^{๔๖} พระราชวรมุนี (ประยูรค์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๖๔.

^{๔๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๖-๒๗๗.

ความประพฤติทางกาย ๓ ประการ

๑) เป็นผู้ละเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ วางทัณฑฆาต และ ศาสตรฆาต มีความละเอียด มีความเอ็นดู มุ่งประโยชน์เกื้อกูลต่อสรรพสัตว์

๒) เป็นผู้ละเว้นจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาทรัพย์อันเป็นที่ปลื้มใจของผู้อื่นในบ้านหรือ ในป่าที่เจ้าของมิได้ให้ด้วยเป็นเหตุขโมย

๓) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติดินในกาม คือ ไม่เป็นผู้ประพฤติล่วงสตรีที่มีอยู่ในปกครองของมารดา หรือ ผู้มีสามีแล้ว เป็นต้น

ความประพฤติทางวาจา หรือ วจีธรรมมี ๔ ประการคือ

๑) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดเท็จ คือ อยู่ในสภา หรือ อยู่ในบริษัท อยู่ในท่ามกลางหมู่ญาติ อยู่ในท่ามกลางหมู่ทหาร หรืออยู่ในท่ามกลางราชสำนัก ไม่กล่าวเท็จด้วยเหตุใดๆก็ตาม

๒) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดส่อเสียด คือ พึงความฝ่ายนี้แล้วไม่ไปบอกอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อทำลายกันและกัน เป็นผู้สมานให้คนปองดองกัน ชื่นชมยินดีเพลิดเพลินต่อผู้ที่สามัคคี พูดด้วยถ้อยคำที่สร้างสรรค์ สามัคคีกัน

๓) เป็นผู้ละเว้นขาดจากการพูดคำหยาบ คือ พูดคำที่ไม่มีโทษ พูดให้ไพเราะ และ น่ารัก จับใจ เป็นคำที่ชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่พอใจ

๔) เป็นผู้ละเว้นขาดจาก การพูดหยาบการพูดคำเพ้อเจ้อ พูดมีประโยชน์ พูดความจริง พูดอิงวินัย พูดอิงธรรม พูดคำที่มีหลักฐาน พูดมีประโยชน์เหมาะสมกับเวลา

ความประพฤติทางใจ หรือ มโนกรรม มี ๓ ประการ

๑) เป็นผู้ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา คือ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ทรัพย์อันเป็นของผู้อื่นมาเป็นของเรา

๒) เป็นผู้ไม่จิตไม่พยายาม คือ ไม่มีจิตคิดร้าย ขอให้สัตว์ทั้งหลายไม่มีเวร ไม่เบียดเบียน ไม่มีทุกข์ ครองตนอยู่เป็นสุข

๓) มีสัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นชอบ เชื่อว่า ทานที่ให้มืผล ผลของกรรมโลกนี้มี โลกหน้ามี บิдамารดา มีบุญคุณ เป็นต้น

๓) การฟัง (สุตะ)

ในพระพุทธศาสนสุภาสิต^{๔๔} กล่าวว่า สุตสุสฺสํ ลภเต ปญญํ ผู้ตั้งใจฟังยอมได้ปัญญา ลักษณะ ของผู้เป็นกัลยาณมิตร ได้แก่ ความรู้จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการฟัง พระพุทธเจ้า

^{๔๔}สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ธรรมโชติ), มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์), (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖๘.

ทรงตรัสไว้ว่า ในการทำงานทั้งหลาย ต้องจัดการด้วยปัญญา ในศิลปะทั้งหลายต้องจัดการด้วยปัญญา ในวิชาทั้งหลายต้องจัดการด้วยปัญญา ปัจจัยส่งผลให้เป็นภักษณมิตร คือ การฟัง (สุตะ) ฟังจากบัณฑิต หรือ นักปราชญ์ ย่อมได้ด้วยอาศัยปัจจัย ๔ ซึ่งเริ่มต้นด้วย สุตะ คือ การฟัง จากท่านผู้รู้ ในสมัยพุทธกาลพระอานนท์ ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า กล่าวใน “ อานันทเถระคาถา ”^{๔๗} พระอานันทเถระถือว่าเป็นพหูสูต คือ เป็นผู้ทรงธรรม เป็นผู้รักษารธรรม เป็นคลังพระธรรมของพระพุทธเจ้า ผู้ทรงแสงพระคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นดวงตาของโลกทั่วไป แม้พระพุทธเจ้าท่านปรินิพพานไปแล้ว พระอานันทเถระ เป็น ผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ เป็นดวงตาของชาวโลก เป็นผู้กำจัดความมืดมนที่เป็นเหตุทำให้คนตาบอด พระอานันทเถระ เป็นผู้มีความดี มีสติ” และฐิติ เป็นผู้แสวงคุณเป็นผู้ทรงจำพระสัทธรรมไว้ เป็นบ่อเกิดแห่งรัตนะ

สรุป การฟัง หรือเรียกอีกอย่างว่าสุตะ ต้องเป็นการฟังที่ประกอบด้วยสติ เมื่อฟังแล้วได้ปัญญา เรื่องที่เราได้ยิน ได้ฟังประกอบด้วยเสียงอันไพเราะ อ่อนหวาน แต่ถ้าผู้ฟังไม่มีสติในการฟังแล้วก็เสมอตัว ไม่ได้อะไรจากการฟัง ผู้ฟังต้องมีสติสูง ขวนจิตให้ผู้ฟังได้สว่างใส รับแสงสว่างถ้อยคำเป็นคำพูดที่มีคุณ ฟังแล้วเลือกเอาแต่ที่ดีมีประโยชน์

๔) จาคะ (ทานญ)^{๕๐}

จาคะ คือ การเสียสละ ได้แก่ ความเผื่อแผ่ แบ่งปัน ตลอดถึงการที่บุคคลที่จะมีความสุขจะต้องรู้จักให้ แบ่งปันซึ่งกันและกัน ตลอดจนการเสียสละความพอใจและ ความสุขส่วนตน คือมีใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เสียสละไม่เห็นแก่ตัว การให้ทานนั้นจะสำเร็จกิจได้จึงต้องพร้อมด้วยองค์ ๓ ดังนี้

๑. บุญเจตนา ตั้งใจไว้ก่อนให้
๒. บุญเจตนา ตั้งใจในขณะที่กำลังสละ
๓. ปราปรเจตนา ครั้นให้แล้ว ก็มิเฝ้าทุกขณะที่ระลึกถึง

ทานมีเจตนา ๓ ระยะนี้ ย่อมเป็นคนที่ไม่ตระหนี่ ยินดีในการเสียสละ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกื้อกูลแล้วนึกถึงที่เรอื้อมิเฝ้าทุกขณะ

^{๔๗} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมจริ) , มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์) , หน้า ๒๗๒-๒๗๔.

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๔.,

^{๕๐} พระราชวรมุนี (ประยูร ปรยุตโต) , พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า

๕) ความเพียร (วิริยะ)^{๕๑}

ความเพียร คือ ความขยันประกอบด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอา
ธุระไม่ทอดทิ้ง ในบารมี ๑๐ หรือ ทศบารมี กล่าวเรื่องวิริยะ ว่าเป็นความเพียร, ความแก่กล้า, ไม่
เกรงกลัวอุปสรรค พยายามบากบั่นอุตสาหะ ก้าวหน้าเรื่อยไป ไม่ทอดทิ้งธุระหน้าที่^{๕๒} วิริยะเป็น
คุณสมบัติอย่างหนึ่งของกัลยาณมิตร คือ มีความเพียร ความเพียรแบ่งออกเป็น ๒ อย่างคือ

ประการที่ ๑ ความเพียรแบบสามัญทั่วไป เช่น ความเพียรในการ
ประกอบกิจการงาน ขยันเรียนหนังสือ อ่านหนังสือ

ประการที่ ๒ ความเพียร เป็นผู้ออกจากเรือนบวชเป็นบรรพชิต เพื่อละทิ้ง
อุปนิสัยทั้งปวง เป็นธรรมยอดเยี่ยม สัมมาสติ ความระลึกชอบ คือ ระลึกในสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งเป็นที่ตั้ง
ของสติ การที่สติเข้าไปตั้งอยู่ คือมีสติกำกับ โดยหลักการคือ การใช้สติ หรือ วิถีปฏิบัติเพื่อใช้สติให้
บังเกิดผลดีที่สุดเช่น ชาดก เรื่อง พระมหาชนก ^{๕๓} ว่าด้วยมหาชนกทรงบำเพ็ญวิริยบารมี ในตอน
หนึ่งพระมหาชนก เทวดา กล่าวกับ พระมหาชนก ว่า

เทวดา : เมื่อมองไม่เห็นฝั่ง ก็ยังกระทำความเพียรว่ายอยู่ในท่ามกลาง
มหาสมุทร ท่านรู้อำนาจประโยชน์อะไรจึงพยายามว่ายอยู่อย่างขะมัก เข้มแข็ง เช่นนี้

พระมหาชนก : เราพิจารณา เห็นวัตร ของโลก และ อานิสงส์แห่งความ
พยายาม เพราะฉะนั้น ถึงไม่เห็นฝั่ง เราต้องพยายามว่ายอยู่ในท่ามกลางมหาสมุทร

๖) ความตั้งมั่น (อุตตสมฺมาปณฺธิ)

ความตั้งมั่น (สมาธิ) สัมมาสมาธิ (สัมมาสมาธิ) ตั้งจิตมั่นชอบเป็นที่ดีตาม
แนวฉาน ความตั้งอยู่แห่งจิต ความตั้งมั่นด้วยดี ความดำรงมั่น ความไม่ส่ายความไม่ฟุ้งซ่านแห่ง
จิต ภาวะที่จิตไม่ซัดส่าย สมาธิ สมาธิทริย สมาธิพละ สัมมาสมาธิ การที่จะให้เกิดความสงบมี
จิตใจแน่วแน่จำเป็นต้องอาศัยการอบรมจิตโดยมีพื้นฐานจากสิ่งอื่น ผู้มีปกติสุขเท่านั้นจึงจะ
สามารถมีสมาธิได้ ตรงกันข้ามกับคนที่ไม่ปกติ หรือ หาเลี้ยงชีพในทางไม่ชอบประกอบด้วยทุจริต
ทั้ง กาย วาจา และใจ

มงคลชีวิต^{๕๔} กล่าวถึง การตั้งมั่น ว่าเป็นกิริยาที่ดีอยู่ในศีลธรรม มีลักษณะ
สงบเสงี่ยมเรียบร้อย เจียมตัว โอบอ้อมอารี กรุณาปราณี เอื้อเฟื้อ การถ่อมตน เป็นการไม่ถือตัวให้
เกินงาม และไม่ลดตัวลงให้เกินควร กิริยาเคลื่อนไหว มีเมตตาให้ความสุจริต รักษาความประพฤติ

^{๕๑} พระราชวรมณี (ประยูรย์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๒๘๔.

^{๕๒} พ.ท. (ไทย) ๒๘/๕๓๙/ ๑๕๗-๑๕๘.

^{๕๔} สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (พิมพ์ ฐมฺมโช), **มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์)**, หน้า ๑๑๑-๑๒๒.

ของตนไม่ให้ผิดประเวณี ตั้งใจสงวนสกุลวงศ์ของเราให้บริสุทธิ์ กายสุจริต เป็นมงคล ชั้นยอดเป็นเหตุทำให้คนเป็นเลิศในการวางตัวต่อสังคมต่อหมู่คณะ ซึ่งนับว่าเป็นคุณลักษณะของกัลยาณมิตร เป็นการสมานบุคลิกต่อบุคคล หมู่คณะ ต่อหมู่คณะ สดุดทำยสมานระหว่างชาติต่อชาติ นับว่าเป็นประโยชน์ แก่หมู่คณะ มากเป็นที่รักของกันและกัน ไม่นิยมชู้้น สามารถนำหมู่คณะให้พ้นภัยพิบัติ วจีสุจริต พุดจริง พุดไพเราะ พุดสมัคครสมานสามัคคี และ พุดมีประโยชน์ พุดได้ไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง ไพเราะในเบื้องปลาย พุดมีเมตตาจิต

หลักธรรม กล่าวในเรื่อง ความตั้งมั่น ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ ถ้าไม่ก้าวหน้า จะต้องถอยหลัง ไม่เจริญจะเสื่อมลง ใจคนเราเช่นกัน ถ้าไม่เจริญก็จะเสื่อมลง วิธีฝึกจิตดังนี้

๑. รักสัจจะเท่ากับชีวิต พุดจริง ทำจริง อย่าปล่อยตัวให้เป็นสวะ ลอยตามลมตามน้ำ

๒. จะมีสติ สัมปชัญญะ ครองตน พร้อมจะแบก ความรับผิดชอบ และยอมรับผิดชอบในความผิดของตน

๓. จงมีความเชื่อ ในคนทุกคน อย่าดูหมิ่นคนอื่น เห็นว่าคนอื่นน่าเชื่อถือมีจำนวนมาก

๔. จงเชื่อในความสามารถของตน

๕. ชี้อตรงต่อตนเอง

๖. อย่าปล่อยให้อคติ เพราะชอบกัน ชังกัน จงพยายามใช้ความยุติธรรม

๗. จงถ่อมตัวเหมือนผ้าขี้ริ้วห่อทอง

๘. อย่าดูแคลนสิ่งใดว่าเป็นของใหม่ จงใช้ปัญญาพิจารณาอย่างระมัดระวัง

๙. อย่าเห็นว่าสิ่งที่ชอบเป็นของใหม่ จงใช้ปัญญาพิจารณาอย่างระมัดระวัง

๑๐. จงเป็นคนตรงต่อเวลา

๑๑. อบรมให้กล้า กล้าคิดอะไรใหม่ๆ กล้าตัดสินใจในปัญหาที่สำคัญๆ ประจันหน้า ทำตามเป้าหมาย

๑๒. มีคุณธรรมอยู่ในตนแล้ว จงดำรงชีวิตอยู่ด้วยคุณธรรมนี้

๑๓. มันเรียนรู้ข้อธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า

๑๔. จงกล้าทำความดี

๑๕. สอบความคิดเห็นกับคนอื่น

๑๖. อย่าเห็นเป็นคนว่าตนเป็นคนเลิศให้ปฏิบัติหน้าที่ของตน

๗) ความรอบรู้เหตุผล

ความไม่ประมาทในธรรม อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ^{๕๕}

ความไม่ประมาท ก็คือ คนที่มีสติกำกับ คอยระมัดระวังตัวอยู่ทุกกรณี คนผู้ไม่ประมาท ก็คือผู้ที่มีเหตุผล มีความรอบรู้ในเรื่องนั้นๆดี มีสติกำกับ คอยระวังตัวอยู่ ทุกกรณี คนที่ไม่ประมาทก็เห็นว่า ความรู้ที่แหลมคมนั้น ถ้าผู้ใช้ไม่มีสติควบคุม ปล่อยความคิดไปในทางชั่วเสียหาย ก็จะทำลายตัวเองและหมู่คณะให้พินาศ ความไม่ประมาทในธรรม คำว่าธรรม หมายถึง เหตุที่ต้องประกอบด้วยผล ดังคำสอนปรากฏในพระศาสนาอยู่ว่า ธมฺมญฺญตา นำจะแปลว่ารู้จักธรรม แต่ท่านกลับแปลว่า ความเป็นผู้รู้จักเหตุ กรณีกิจอันเป็นหน้าที่ซึ่งจะพึง ทำ พุค คิต ให้เกิดผลทั้งหลาย เรียกว่าเหตุ ความไม่ประมาทในธรรม จึงนับว่าเป็นความไม่ประมาทในเหตุคือกรณีกิจ อันเป็นหน้าที่ซึ่งจะพุดคิดให้เกิดผลนั่นเอง จะนำมาบอกกล่าวเพื่อเป็นแนวปฏิบัติ ๕ ประการ คือ ไม่ประมาทเวลา ไม่ประมาทในวัย ไม่ประมาทในการทำงาน ไม่ประมาทในการศึกษา และ ไม่ประมาทในการปฏิบัติธรรม ความรอบรู้เหตุผล , ความรู้เข้าใจชัดเจน, ความรู้เข้าใจยังแยกได้เหตุผล ดี ชั่ว ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และ รู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ, ความรอบรู้ในกองสังขารมองเห็นตามความเป็นจริง^{๕๖} ปัญญาเกิดขึ้น เพราะอาศัยประสบการณ์หรือความเกี่ยวเนื่องกับบุคคลอื่นทางสังคม เนื่องจากปัญญา เป็นคุณสมบัติ ภายในตัวบุคคลจะสังเกตได้อย่างไรว่าคนไหนมีปัญญา และไม่มีปัญญา ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงให้เห็นว่า ปัญญาเกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัย ๓ อย่าง เรียกว่า ปัญญา ๓ หมายถึงความรอบรู้มีดังนี้

๑. จินตามยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากความคิด การพิจารณาหาเหตุผลด้วยตนเอง

๒. สุตมยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากการสดับ เล่าเรียน การถ่ายทอดต่อกันมา

๓. ภาวนามยปัญญา คือ ปัญญาเกิดจากลงมือปฏิบัติฝึกหัด อบรม เพื่อให้ปัญญาพัฒนาฝึกฝน อบรม ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลก และชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำให้คนบริสุทธิ์จากกิเลส และ ปลอดภัยจากความทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา ภาวะทางปัญญา^{๕๗} เป็นลักษณะที่เป็นพื้นฐานทางปัญญาของผู้บรรลุนิพพาน คือ การมองเห็นทั้งหลายตามที่มันเป็นหรือ เห็นตามความเป็นจริง เริ่มต้นตั้งแต่

^{๕๕} สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธมฺมธโร), **มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์)**, หน้า ๓๗๑-๓๗๑.

^{๕๖} พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๖๔.

การรับรู้อารมณ์ทางอายตนะ ด้วยจิตใจที่มี ท่าที่เป็นกลาง และมีสติไม่หวั่นไหวถูกชักจูงไปตามชอบใจ ไม่ชอบใจ สามารถตามดูรู้เห็นอารมณ์นั้นๆ ไปตามสภาวะของมันตั้งแต่ต้นจนตลอดสาย ไม่ถูกความติดพัน ความข้องขัดขุ่นมัว หรือ ความกระทบกระทั่งที่เนื่องจากอารมณ์นั้นๆ จุกต้วง หรือ สะดุดเอาไว้ให้เขวออกไปเสียก่อน ต่างจากปุถุชนที่เมื่อรับรู้ อารมณ์ใด มักไปสะดุดอยู่ตรงจุด หรือ แ่งที่กระทบความชอบใจไม่ชอบใจ แล้วเกาะเกี่ยวพัวพันอยู่ตรงนั้น เกิดความรู้ ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน คือ รู้เห็นไปตามอำนาจกิเลสที่ปรุงแต่ง ไม่รู้เห็นตามความเป็นไปของสิ่งนั้นๆ เรื่องนั้นๆ เช่น เรื่องราวมีสาระเดียวกัน คนหนึ่งมาพูดโดยเสริมคำยืนยันของผู้ฟัง ประกอบเข้าด้วย หรือ ข้อความอย่างเดียวกัน คนที่ผู้ฟังรักใคร่ชอบใจนำมาพูด ผู้ฟังชมว่า ถูกต้องเห็นดีเห็นงามไปตามแต่คนที่ผู้ฟังเกลียดชังนำมาพูด ผู้ฟังเห็นเป็นสิ่งผิดพลาดเสียหายไม่อาจยอมรับได้ ดังนี้ เป็นต้น

๘) ความระลึกลับ (สติ) สัมมาสติความระลึกลับซึ่งเป็นมรรคองค์แปดพระธรรมปิฎก (ป. อ.ปยุตฺโต)^{๕๘} เป็นธรรมเกื้อหนุนในกิจ หรือ ในการทำความดีทุกอย่าง สติเป็น ความระลึกลับได้, นึกได้, สำนึกอยู่ไม่เผลอ สติ เป็นธรรมอันเป็นกำลังในพละ ๕ สติเป็นพละ เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคง ซึ่งไร้ความศรัทธาเป็นต้น แต่ละอย่างจะครอบงำไม่ได้ สติเป็นหลักปฏิบัติทางจิตใจ ให้หลุดพ้น สติ เป็นนาถกรณธรรม ๑๐^{๕๙} คือ ธรรมอันกระทำที่พึง, ธรรมสร้างที่พึงคุณธรรมที่ทำให้ตนเป็นที่พึงของตนได้ สติ ความมีสติ รู้จักกำหนดจดจำระลึกการที่ท่า คำที่พูดไว้ได้ ไม่มี ความประมาท

พุทธศาสนา ได้กำหนดคุณสมบัติของกัลยาณมิตรที่เรียกว่าเป็นสัตบุรุษ^{๖๐} หรือ สัปบุริสธรรม ๗ ประการมีคุณสมบัติดังนี้

๑. คุณสมบัติของกัลยาณมิตรในแง่การทำหน้าที่ต่อตนเอง

๑) ธัมมัญญูตา รู้หลักและรู้จักเหตุ คือรู้ความจริงของธรรมชาติ รู้หลักการ แบบแผนหน้าที่เป็นเหตุให้กระทำได้สำเร็จผลตามมุ่งหมาย

๒) อัตถัญญูตา รู้จักมุ่งหมายและรู้จักผล คือรู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์ หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ที่จะกระทำกิจ

๓) อัตตัญญูตา รู้จักตน คือ รู้ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม

^{๕๘} พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๗๖.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗๘-๒๗๙.

^{๖๐} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑/๒๖๔, อภ.สตต.ก. (ไทย) ๒๓/๖๕/๑๑๔.

๔) มัตตัญญูตา รู้จักประมาณ คือ รู้จักความพอเหมาะพอดี เช่น รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร ในการใช้จ่ายทรัพย์

๕) กาลัญญูตา รู้จักกาล เช่น รู้ว่าเวลาไหนควรทำอะไร รู้จักเวลาเรียน เวลาทำงาน เวลาพักผ่อน

๖) ปริสัจญูตา รู้จักชุมชน คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมนุม รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณี

๗) บุคคลัญญูตา รู้จักบุคคล คือ รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยอธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เพื่อปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยถูกต้อง

๒. คุณสมบัติของกัลยาณมิตรในแง่การทำหน้าที่ต่อผู้อื่น ที่เรียกว่ากัลยาณมิตรธรรม^{๖๑} ประการดังนี้

๑) ปิโย (น่ารัก ในฐานะที่เป็นที่สบายใจและสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษา)

๒) ครุ (น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้ และ ปลอดภัย

๓) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง) ในฐานะทรงคุณความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ

๔) วตุตา จ (รู้จักพอดีให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕) วจนุขโม (อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถาม เสนอวิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังไม่เบื่อ ไม่นุญเฉียว

๖) คมฺภีรฺบุจฺ กถิ กตฺตา (แถลงเรื่องล้าลึกได้ สามารถอธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

๗) โนจฺฐฺฐานเณ นีโยชเย (ไม่ชักนำไปในอธรรม คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงในทางเสื่อมเสีย

๓. หน้าที่ของกัลยาณมิตร

มองในแง่การศึกษา การที่มิตรทำกิจต่างๆ ร่วมกัน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นับว่าเป็นส่วนประกอบภายนอก สิ่งที่สำคัญคือ การชักจูงกันในด้านความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม

^{๖๑} อจ.สตุตทก. (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๓.

ความรู้ความเข้าใจต่างๆ เรียกว่า ทฤษฎี ส่วนความคิดเห็น ทศนคติ ค่านิยม ความรู้ความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องมีโทษเรียกว่า มิจฉาทฤษฎี ฝ่ายตรงข้าม ความถูกต้อง เป็นประโยชน์เรียกว่าสัมมาทฤษฎี เป็นมิตรดี มิตรแท้ เรียกว่า กัลยาณมิตร มิตรในเรือนได้แก่ บิดามารดา ครูอาจารย์ ท่านมีอิทธิพลในการชักจูงนำไปในทางสัมมาทฤษฎี ในบางครั้งมิตรที่ตบหากลับมีอิทธิพลน้อยไปกว่ามิตรชนิดที่ตัวอยู่ห่างแต่มีพลังแรงเข้ามาถึงใจ คือ มิตรที่มาจากสื่อมวลชนต่างๆ มาจากสิ่งบันเทิง จากหนังสือ ก่อเป็นปัจจัยการเกิดความเชื่อ ความเลื่อมใส ความนิยมชมชอบ ความซาบซึ้งใจ เรียกว่าศรัทธา

ดังนั้น ผู้ซึ่งจะทำหน้าที่ชักนำ สั่งสอน ต้องให้ความรู้ความเข้าใจ ความเห็นที่ถูกต้อง แม้ผู้ใดมีปัญหาดี แต่เมื่อยังไม่เกิดศรัทธายังไม่ได้ฐานะเป็นกัลยาณมิตรเมื่อศรัทธาแล้ว ใจรับสามารถนำความคิดได้ นำพฤติกรรมได้ ก่อให้เกิดการเลียนแบบ ชักจูงให้รู้จักคิดอย่างถูกต้อง ทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้สำเร็จ เมื่อเสวนาก่อให้เกิดสัมมาทฤษฎี^{๒๒}

๒.๓.๑.๓ ความสำคัญและความจำเป็นของการคบมิตร

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีวัฒนธรรมประจำชาติมีเอกลักษณ์อันโดดเด่นและเป็นประเพณี วัฒนธรรมที่ผ่านการสร้างสรรค์ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ประกอบกันเข้าเป็นสังคมไทย ซึ่งบรรพบุรุษไทย ที่มีเลือดเนื้อเชื้อไขเป็นชาติไทยได้สร้างสรรค์สร้างสมไว้เป็นมรดกประจำชาติ ควรใช้วิจารณญาณ พิจารณาให้ถ่องแท้ และพิจารณาให้เห็นว่าการที่คนเรามาอยู่ร่วมกันในสังคมนั้น จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยประนีประนอมออมมอมนกัน ผู้น้อยจะต้องพึ่งผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จะต้องอาศัยผู้น้อย ทำนองคำกล่าวที่ว่า น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่าเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกัน และกัน เราพบว่าในยุคที่สังคมไทยในยุคปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างสังคมต่างๆอยู่ทุกวันนี้จะนั้นจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะศึกษาชีวิตนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งร่างกาย และ จิตใจ วัยรุ่นเป็นระยะที่เด็กผ่านเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ อายุที่เข้าสู่วัยรุ่นจะประมาณ ๑๐ - ๑๑ ปีขึ้นไปในเด็กหญิง และ ๑๒- ๑๓ ปี ในเด็กชาย ระยะวัยรุ่นจะมีระยะนานเพียงใดขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ การศึกษา สภาพแวดล้อม การดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น เด็กที่ไม่ได้ศึกษาต่อชั้นสูง จะพ้นวัยรุ่นเร็วกว่าผู้ที่ศึกษาต่อ เพราะเด็กกลุ่มนั้นอาจมีเพื่อนต่างเพศเร็ว หรือ ทำงานเลี้ยงชีพเป็นอิสระจากครอบครัวได้ มีการปรับตัวทางสังคมทั้งด้านเพื่อน และ ด้านอื่นๆ มีการปรับตัวยาก และมีปัญหามากที่สุดคือ ในช่วงของวัย

^{๒๒}พระราชวรมนี (ประยูรค์ ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : มหาคุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๖๔๑-๖๔๒.

ซึ่งมีอายุระหว่าง ๑๓-๑๖ ปี โดยปกติแล้ว วิกฤตการณ์ หรือปัญหายุ่งยากในการปรับตัวอาจเกิดขึ้น และ มนุษย์ต้องปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมของตนตลอดชีวิต ในบรรดาวัยต่างๆ ของชีวิต วัยรุ่นเป็นวัยที่ประสบปัญหา และ เผชิญวิกฤตการณ์ในการปรับตัวที่คล้ายคลึงร่วมกันมากกว่าวัยอื่น เด็กวัยรุ่นต้องปรับตัวทางด้านอารมณ์ สังคม และ สติปัญญา เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของตนเกิดความสุข ความพอใจ วัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนวัย เป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่เปลี่ยนจากความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และส่วนใหญ่จะศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งปัญญา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ ปัญหาทางอารมณ์ที่วัยรุ่นประสบอยู่ที่สำคัญ คือ ปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคม และ ปัญหาการสร้างสัมพันธภาพ กับ ผู้อื่น โดยเฉพาะการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อนรุ่นเดียวกัน จะเห็นว่าโลกนี้น่าอยู่ ความรู้สึกมั่นใจในตัวเองและผู้อื่น และ จะแสวงหาความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเพื่อนๆอีกต่อไปประสบการณ์ จากเพื่อนๆทำให้เขาได้สามารถพัฒนา^{๒๓} ช่วงชีวิตของวัยรุ่น เป็นวัยร่างกายจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งภายใน และ ภายนอก จะมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้น ซึ่งจะพัฒนาจากวัยเด็กเป็นวัยผู้ใหญ่ตามลำดับ ดังนั้น ประสบการณ์ ความเข้าใจที่ดี และ ถูกต้องที่เด็กได้รับตั้งแต่วัยเด็กจะมีส่วนสร้างให้สามารถดำรงชีวิตในแบบที่ตรงตามเป็นสุข และ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี มีประสิทธิภาพในอนาคตนักจิตวิทยาชาวอเมริกันชื่อ วอลเคอร์^{๒๔} ได้กล่าว เปรียบชีวิตมนุษย์ว่าเหมือนการเดินทางซึ่งการเดินทางของคนเราจะมี ๕ ช่วงด้วยกันคือ ช่วงทารก (Infancy) ช่วงเด็ก (Childhood) ช่วงวัยรุ่น (Adolescence) ช่วงผู้ใหญ่ (Middle age) และ ช่วงวัยชรา (Old age) ทั้ง ๕ ช่วงนี้ ช่วงวัยรุ่นถือว่าเป็นระยะการเดินทางที่ย่างยากเป็นพิเศษ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่ เป็นผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง สับสน วุ่นวาย และ ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร

พระพุทธองค์ให้ความสำคัญ เรื่องการคบมิตรโดยจัดไว้ในมงคลชีวิตข้อที่ ๑ และข้อที่ ๒ ดังนั้นมงคลชีวิตข้อ ที่ ๑ อเสวนา จพาลานํ การไม่คบคนพาล

^{๒๓} ใจหยก ขำเทศเจริญ, “การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา,” **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม), ๒๕๔๗, หน้า ๓๓.

^{๒๔} ผศ.ประยูรศรี มณีสร, **จิตวิทยาวัยรุ่น**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒.

๑. อเสวนา จพาลานํ การไม่คบคนพาล เป็นการป้องกันไม่ให้นิสัยที่ไม่ดี และ ความเห็นผิดๆ ทั้งหลายจากคนพาลมาติดตัวเข้าและป้องกันเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนพาล ไม่ให้ถูกคนพาลมากลั่นแกล้งทำร้ายเอาด้วย ดังนิทานเรื่อง ต้นมะม่วงหวานกับต้นสะเดาขม^{๖๕}

กาลก่อน เมืองพาราณสี ได้มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า ทริภวาหนะ รับสั่งให้หิ้งซ้าย ไว้ทางด้านเหนือ และด้านใต้ของแม่น้ำ ทรงเล่นน้ำ มะม่วงผลสุกผลหนึ่งลอยมา ติดตาทายพระราชเสวยแล้วรับสั่งว่าให้ปลูกไว้ในอุทยานของพระองค์ ให้รดด้วยน้ำผสมกับน้ำนม ๓ ปี จึงมีผล มีรสอร่อย ต่อมาคนเฝ้าสวนคนใหม่ ปลูกสะเดา และ เถาบอระเพ็ดล้อมต้นมะม่วงไว้ ราก และ กิ่งของต้นมะม่วงเกี่ยวพันกับรากและกิ่งของต้นสะเดา และบอระเพ็ดมะม่วงหวานจึง กลายเป็นมะม่วงขมไป

เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าอยู่ใกล้ชิดติดกับของไม่ดี ก็พลอยเป็นของไม่ดีไปด้วย คนเรา เช่นกัน ถ้าคบ คนชั่วก็พาตัวให้ชั่วตาม เพราะฉะนั้น อย่าคบคนพาล

สรุป อานิสงส์ของการไม่คบคนพาลมีหลายประการได้แก่ ทำให้ไม่ถูกชักนำไปในทาง ที่ผิด ทำให้ไม่ถูกคนพาลทำร้าย ไม่ถูกตำหนิ ไม่ถูกใส่ความ ไม่ถูกมองในแง่ร้าย ได้รับความ ใจกว้างใจ

๒. ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา การคบบัณฑิต เพื่อถ่ายทอดเอาสิ่งดีๆ คุณธรรมต่างๆ มาสู่ ตัวเรา ในนิทานเรื่อง มหาสุตโสม^{๖๖} การคบบัณฑิตแม้เพียงครั้งเดียว ก็ย่อมสามารถรักษาตนได้ ส่วนการคบคนพาล แม้สิ้นกาลนาน ก็ไม่สามารถรักษาตนได้ เมื่อ นันทพราหมณ์ ไปจากกรุงตักกสิลา สู่กรุงอิทรปัตถ์ สิ้นทางไกล ๑๒๐ โยชน์เมื่อจะแสดงธรรมแก่พระเจ้าสุตโสม จึงได้กล่าวว่า

ขอเดชะ พระองค์ผู้ทรงพระนามว่า สุตโสม การคบ กับสัตบุรุษทั้งหลาย เพียงครั้งเดียว เท่านั้น การคบนั้นย่อมคุ้มครองบุรุษนั้นได้ ส่วนการคบกับ อสัตบุรุษตั้งมากครั้ง ก็คุ้มครองบุคคลนั้น ไม่ได้ เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่า การคบบัณฑิตเพียงครั้งเดียวก็มีผลานิสงส์มาก ส่วนการคบคนพาลนั้น แม้นานเท่าไร ก็ไม่มีผลานิสงส์อะไรเลย มีแต่โทษฝ่ายเดียว ฉะนั้นทุกคนจึงคบบัณฑิต ในที่นี้มีได้ ความหมายเฉพาะบัณฑิตทางโลก ผู้สำเร็จการศึกษาได้รับปริญญาเป็นบัณฑิต มหาบัณฑิต หรือ คุชฎีบัณฑิตเท่านั้น แต่หมายรวมถึงบัณฑิตทางธรรม ผู้มีคุณธรรมรู้จักผิดชอบชั่วดี รู้จักบาป บุญคุณโทษ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ แม้จะไม่มีปริญญาทางโลกก็ถือเป็นบัณฑิตทางธรรม จึงควร อย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใกล้คือคบหาเพื่อซึมซับเอาคุณธรรมความดีของท่านมาสู่ตน

^{๖๕}พระธรรมปิฎกพรหมมุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ. ๙), มงคล ๓๘ ประการ, (กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๑๖-๑๗.

^{๖๖}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

อันนิสัยของการคบบัณฑิตมีหลายประการ ได้แก่ ไม่มีภัยไม่มีเวร รู้จักทางอบายทางมนุษย์ ทางพหรม ทางนิพพาน เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง ทำให้เป็นผู้มีปัญญา มีความเห็นถูก (สัมมาทิฐิ) ได้รับการยกย่องสรรเสริญจากคนทั่วไป ทำให้ปลอดภัยจากภัยพาลต่างๆ และทำให้มีความมีความเจริญก้าวหน้า ฉะนั้น การคบบัณฑิตจึงเป็นมงคลอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ยังกล่าวถึง คุณสมบัติของมิตรแท้- มิตรเทียม ไว้ในสังคาลกสูตรสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

พฤติกรรมของมิตรแท้ - มิตรเทียม

ลักษณะนิสัย	พฤติกรรมที่แสดงออก
คนปกอลอก	คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว เสียให้น้อยคิดเอาให้มาก คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ตน ตัวมีภัยจึงทำกิจของเพื่อน
มิตรมีอุปการะ	เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์ให้เพื่อน เป็นที่พึ่งให้เพื่อนยาม มีภัย เพื่อนมีกิจจำเป็น ออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ขอ
คนดีแต่พูด	อ้างเอาเรื่องที่ผ่านมาไปแล้วมาปราศรัย อ้างเอาเรื่องที่ยัง ไม่เกิดมาปราศรัย สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์ หาเหตุปฏิเสธเมื่อเพื่อนขอความช่วยเหลือ
มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์	บอกความลับของตนแก่เพื่อน ปิดความลับของเพื่อน เมื่อเพื่อนมีภัยไม่ละทิ้ง แม้ชีวิตก็สละให้ได้
คนช่างประจบ	จะทำชั่วก็คล้อยตาม จะทำดีก็คล้อยตาม ต่อหน้าสรรเสริญ ลับหลังนินทา

ลักษณะนิสัย	พฤติกรรมที่แสดงออก
มิตรณะประโยชน์	ห้ามเพื่อนให้เว้นจากความชั่ว แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ให้ได้ฟัง ได้รู้ สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้ บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
คนชวนให้ฉิบหาย	ชักชวนดื่มน้ำเมา ชักชวนเที่ยวกลางคืน ชักชวนให้มัวเมากับสิ่งบันเทิงเริงรมย์ ชักชวนให้เล่นการพนัน
มิตรมีความรัก	เพื่อนทุกข์ก็ทุกข์ด้วย เพื่อนสุขก็สุขด้วย ช่วยกล่าวแก้เมื่อเพื่อนถูกติเตียน ช่วยสนับสนุนเมื่อเพื่อนได้รับการสรรเสริญ

๒.๓.๑.๔ หลักธรรมในการคบมิตรตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักธรรมพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมคำสอนเรื่องศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติ ในการพัฒนาตนเองเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความมีค่านิยมที่ดีงาม หลักธรรมในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย ๑) ขรราวาสธรรม ๔ ๒) กัลยาณมิตรธรรม ๓) ทิศ ๖ ๔) วุฒิธรรม ๔ มีสาระโดยสังเขปดังนี้

๑. ขรราวาสธรรม ๔^{๒๗} เป็นธรรมสำหรับขรราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์ ในธรรมหมวดนี้มุ่งเน้นด้านปัญญา และ วิริยะ มีรายละเอียดดังนี้

๑) สัจจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการทำงาน สัจจะ หมายถึง ความจริงใจ ความตั้งใจจริง ที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำสิ่งใด หรือ ปฏิบัติธรรมข้อใดแล้ว ก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อการตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสัจจาธิษฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่

^{๒๗} พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุง และ ขยายความ, หน้า ๑๓๕.

ถูกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสังขะหรือตั้งสังขาริฐฐาน คือทำอย่างตั้งใจจริง ก็จะช่วยให้อะไรประสบความสำเร็จได้

๒) ทมะ หมายถึง ช่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด ทมะ หมายถึง บังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่มายั่วยุ ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความเพียรเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดขึ้นยิ่งกว่าช้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเอง มี ๒ วิธีด้วยกันคือ วิธีแรกคือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยๆ ปลอบโยน วิธี คือการบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำสิ่งนั้น ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

๓) ชันติ หมายถึง อุดหนุนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อุดหนุนต่อคำด่า ชันติเมื่อมีทมะแล้วจึงต้องใช้ชันติเข้ารองรับ ต้องอุดหนุนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรืออื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปในสิ่งยั่วยุหรือกิเลส

๔) จาคะ หมายถึง บริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไป ระบายความคับข้องใจออกไปจากจิตใจ อาจจะโดยการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี

๒. กัลยาณมิตรธรรม ๗^{๖๔} คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือ ท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ ในที่นี้มุ่งเอามิตรประเภทครูหรือพี่เลี้ยงเป็นสำคัญ ดังที่กล่าวในหัวข้อ ๒.๒ คุณสมบัติของกัลยาณมิตรในแง่การทำหน้าที่ต่อผู้อื่น

๓. ทิศ ๖^{๖๕} หมายถึง บุคคลประเภทต่างๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางสังคม ดูจทศที่อยู่รอบตัว ได้แก่

๑) ปุรัตถิมทิศ คือ ทิศตะวันออก ได้แก่ มารดาบิดา ผู้มีอุปการะแก่เรามาก่อน

๒) ทักซิณทิศ คือ ทิศเบื้องขวา ครูอาจารย์ เพราะเป็นทักษิณโดยบุคคลควรค่าแก่การบูชา

๓) บัจฉิมทิศ ได้แก่ ทิศเบื้องหลัง ทิศตะวันตก ได้แก่ บุตรภรรยา เพราะติดตามเป็น

กำลังสนับสนุนอยู่ข้างหลังสามี ภรรยาผู้อยู่เบื้องหลัง ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่น ไม่นอกใจ มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ หากเครื่องประดับมาเป็นของขวัญตามโอกาส ภรรยายอมอนุเคราะห์สามีจัดงานบ้านให้เรียบร้อย สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี ไม่นอกใจ รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ ชยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวง

^{๖๔}พระราชนิพนธ์ (ป.อ.ปยุตโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุง และ ขยายความ, หน้า ๒๓๘.

^{๖๕}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๔-๒๓๐.

๔) อุตตรทิศ มิตรสหาย เพราะเป็นผู้ช่วยให้ข้ามพ้นอุปสรรคภัยอันตราย และเป็นกำลังสนับสนุนให้บรรลุความสำเร็จเพื่อแม่แบ่งปัน พุดจามีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีตนเสมอร่วมสุขร่วมทุกข์กัน. ชื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

๕) เหฏฐิมทิศ คนรับใช้ เพราะเป็นผู้ช่วยทำกรงานต่างๆเป็นฐานกำลังให้

๖) อุปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพราหมณ์ คือ พระสงฆ์ เพราะเป็นผู้สูงด้วยคุณธรรม และเป็นผู้นำทางจิตใจ

สิงคาลกสูตร กล่าวเรื่อง ทิศ ๖^{๓๐} ว่ามารดาบิดาเป็นทิศเบื้องหน้า อาจารย์เป็นทิศเบื้องขวา บุตร และภรรยาเป็นทิศเบื้องหลัง มิตรสหายเป็นทิศเบื้องซ้าย ทาส และ กรรมกรเป็นทิศเบื้องต่ำ สมณพราหมณ์ เป็นทิศเบื้องบน พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัส กับ สิงคาลกคฤหบดีบุตร ดังนี้

๑) มารดาบิดาเป็นทิศเบื้องหน้า อันบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ ท่านตั้งใจเลี้ยงเรา มา เราจักเลี้ยงท่านตอบ จักรับทำกิจของท่าน จักดำรงวงศ์สกุล จักปฏิบัติตนเป็นผู้สมควรรับมรดก เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว จักทำบุญอุทิศให้ท่าน

๒) อาจารย์ผู้เป็นทิศเบื้องขวา อันศิษย์พึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ ลูกขึ้นยืนรับ เข้าไปคอยรับใช้ เชื้อฟุ้ง ปรมนิบัติ และ เรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ

๓) ภรรยา เป็นทิศเบื้องหลัง อันสามีพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ ด้วยยกย่องว่าเป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่น ไม่ประพฤตินอกใจ มอบความเป็นใหญ่ให้ และ ให้เครื่องแต่งตัว

๔) มิตรสหาย เป็นทิศเบื้องซ้าย อันกุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ ด้วยการให้ปัน ด้วยการเจรจาด้วยคำเป็นที่รัก ด้วยประพฤติประโยชน์ ด้วยความเป็นผู้ มีตนเสมอ ด้วยไม่แก้งกล่าวให้คลาดจากความเป็นจริง

๕) ทาสกรรมกร เป็นทิศเบื้องต่ำ อันนายพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ จัดการงานให้ทำตามสมควรแก่กำลัง ด้วยให้อาหาร และ รางวัล ด้วยรักษาในคราวเจ็บไข้ ด้วยแจกของที่มีรสแปลกๆให้กิน

๖) สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน อันกุลบุตรพึงบำรุงด้วยสถาน ๕ คือ ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา ด้วยวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา

^{๓๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๐๔.

๔. **วุฒิธรรม ๔^{๙๐}** วุฒิธรรม หมายถึง ธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญอกงามแก่ผู้ปฏิบัติมี ๔ ประการ นอกจากนั้น ในอรรถกถาแห่งสุดตนิบาต ท่านแบ่งเป็น ๔ โดยเพิ่มปัญญาวุฒ ผู้ใหญ่โดยปัญญาเข้ามาอีกอย่างหนึ่ง และเรียงลำดับตามความสำคัญในทางธรรม เมื่อเปลี่ยนวุฒ เป็นวุฒิ จะได้นี้

๑) สंपุริสสังเสวะ คบหาสัตบุรุษ, เสวนาทานผู้รู้ผู้ทรงคุณ คือ การคบหาสัตบุรุษหรือคนดี ซึ่งเป็นผู้มีความรู้มีความประพฤติดี การคบคนดีเป็นเหตุนำไปสู่ความเจริญอกงาม เพราะคนดีที่เราคบด้วยนั้น ย่อมจะแนะนำเราในสิ่งที่เป็นประโยชน์ สิ่งที่ต้อง ไม่แนะนำเราในทางเสื่อมเสีย อีกทั้งความประพฤติส่วนตัวของคนดีก็ไม่เสียหาย ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนข้างเคียงหรือผู้คบด้วย

๒) สัทธัมมัสสวนะ เอาใจใส่เล่าเรียน หาความรู้จริง คือ การฟังสัทธรรม หรือการเอาใจใส่ศึกษาความรู้จริง การฟัง สัทธรรมหรือการฟังธรรมเป็นเหตุนำไปสู่ความเจริญอกงาม เพราะการฟังธรรมเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่าต่อชีวิต เนื่องจากธรรมะเป็นแก่นสารของการดำเนินชีวิต ผู้ฟังธรรมแล้วนำสาระมาคิดพิจารณาไตร่ตรอง ย่อมได้รู้จริงในเหตุผลของสภาพสุขและทุกข์ของชีวิต และหลักการในการแก้ปัญหาชีวิต

๓) โยนิโสมนสิการ คิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี คือการคิดหาเหตุผลโดยถูกวิธี หรือการพิจารณาโดยแยบคาย เป็นการนำไปสู่ความเจริญอกงาม เพราะเป็นการพิจารณาเพื่อให้เข้าถึงความจริง โดยการสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับ จนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบต่างๆ จนมองเห็นสภาพที่แท้จริงและความสัมพันธ์ระหว่างเหตุปัจจัยของสิ่งหรือเหตุการณ์นั้นๆ

๔) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก คือให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรมข้ออื่นๆ นำสิ่งที่ได้เล่าเรียนและตรិตรองเห็นแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้นๆ

^{๙๐}พระราชาวรมุณี (ประยูร ปรยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า

๒.๔ หลักคำสอนการคบกำลยามิตรในสังคมไทย

ในสังคมไทย แยกครอบครัวออกเป็น ๒ ประเภท^{๒๒}คือ ครอบครัวเดี่ยว (nuclear family) และครอบครัวขยาย(extended family) ๑) ครอบครัวเดี่ยวหรือครอบครัวแรกเริ่ม หมายถึง ครอบครัวที่มีสมาชิกเฉพาะพ่อแม่และลูกไม่มีคนอื่นอาศัยอยู่ด้วย ๒) ครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่มีญาติเข้ามาอาศัยอยู่ด้วยนอกเหนือจากพ่อแม่และลูกเช่น ปู่ ย่า น้องของแม่ หรือ ภรรยาของลูกชาย

สังคมไทยมีวิถีชีวิตที่อุดมด้วยปัญญา พึ่งพาตนเองได้อย่างมีความสุข ความพอดีมีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกครอบครัว และ ภายในจิตตนได้อย่างชัดเจน ไม่ยึดเอาบริโภคนิยมเป็นจุดหมาย แต่อาศัยเป็นเครื่องมือเพื่อยังชีวิตตนให้อยู่ได้ทั้งกายและจิต ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม คนไทยต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิด หรือ กระบวนทัศน์มาสู่พุทธกระบวนทัศน์ด้วย การนำหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง จนสามารถให้จิตเป็นลักษณะนิสัยใฝ่ดี มีสัมมาทิฐิ ดังนั้นบุคคลผู้ใฝ่ดี มีสัมมาทิฐิ พร้อมทั้งจะเป็นกำลยามิตรต่อผู้อื่น และมีวินัยต่อตนเอง พร้อมทั้งทำหน้าที่ของตนต่อคนรอบกายที่มีปฏิสัมพันธ์ด้วยอย่างเต็มกำลัง ตามสามารถตามหลักที่๖ โดยทำหน้าที่ของตนเอง แล้วขยายสู่ครอบครัว ชุมชน สังคม^{๒๓}

๒.๔.๑ ประเภทกำลยามิตรในสังคมไทย^{๒๔} นั้นจะต้องประกอบด้วย ดังนี้

๑. การเข้าใจผู้อื่น ให้เริ่มจากการที่เข้าใจตนเอง มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้เพียงลำพัง ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน และกัน จะทำให้มนุษย์มีชีวิตรอด และ พัฒนาต่อไปได้ นับตั้งแต่แรกเกิด จนถึงเติบโตขึ้น วุฒิภาวะทางร่างกาย วุฒิภาวะทางอารมณ์ และทักษะทางสังคม ก็เพิ่มมากขึ้น สังคมเริ่มขยายวงกว้าง จากพ่อแม่เป็นครูอาจารย์ เป็นเพื่อนในชั้นเรียน เพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมสังคม เพื่อนร่วมโลก ยิ่งสังคมกว้าง ขึ้นปฏิสัมพันธ์กับคนย่อมมากขึ้น และ ยุ่งยากในการสร้างสัมพันธภาพมากขึ้น จากการค้นคว้าวิจัย นักวิชาการยอมรับว่า การทำงานเป็น

^{๒๒}รศ.ดำรง ฐานดี, **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘), หน้า ๑๘๘-๑๙๑.

^{๒๓}ดร.ศศิวรรณ กำลั้งสินเสริม, “พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ก.

^{๒๔}คณะกรรมการวิชาการศิลปะการดำเนินชีวิต, **ศิลปะการดำเนินชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔๕-๑๔๖.

ทีม หรือ การทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีสัมพันธภาพที่ดีจะทำให้เกิดประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ ของการทำงานมากกว่าการทำงานคนเดียว ดังนั้น เราควรใช้สติในการไตร่ตรอง พิจารณา ทำความเข้าใจตัวเราให้ชัดเจน แทนที่จะเป็นเหมือนดังที่ผู้อื่นเป็น หรือเป็นดังใจผู้อื่น ลองกลับมา ทบทวนดูว่า ตนเองมีความต้องการอะไร จากประสบการณ์ที่ผ่านมาเรามีจุดเด่น จุดด้อยอย่างไร ณ ปัจจุบันเรามีบุคลิกภาพอย่างไร ตัวตนที่แท้จริงของเราเป็นอย่างไร เมื่อเราเข้าใจตนเองอย่าง ถ่องแท้แล้ว ก็พัฒนาจุดด้อยให้พัฒนาขึ้นตามลำดับเหมาะสม และ สอดคล้องกับตนเองจน กลายเป็นเอกลักษณ์แห่งตน ต่อจากนั้นก็ใช้หลักการเดียวกันในการทำความเข้าใจผู้อื่น ที่เราก่อเกี่ยวข้องด้วยก็จะทำให้เราดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นกัลยาณมิตรที่ดีกับ ตนเอง และ ผู้อื่น ได้

๒. การเข้าใจตนเอง คนทุกคนมีความต้องการ มีเป้าหมายเฉพาะตน ความต้องการ ส่งผลผลักดัน ให้เราเลือกวิถีทางดำเนินชีวิตไปสู่เป้าหมาย นั้น ดังนั้นถ้าเราต้องค้นหาความ ต้องการ และเป้าหมายในชีวิตของเรา ให้พบ และ ทำความเข้าใจในความต้องการนั้นให้ชัดเจน การที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ กับ ผู้อื่นสามารถเป็นไปได้ทั้งในการส่งเสริม สนับสนุน และ ต่อต้านขัดแย้ง กัน ดังนั้นการประนีประนอม การประสานประโยชน์ สามัคคี และ แบ่งปันจะทำให้ทุกคนที่ดำเนิน ชีวิตร่วมกันนั้นสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังได้ คนที่สามารถเข้าใจตนเอง และเข้าใจ อารมณ์ผู้อื่น คนนั้นต้องตระหนักถึงสภาวะอารมณ์ของตนเอง และสามารถจัดการอารมณ์ สามารถจูงใจตนเอง ตลอดจนสามารถจัดการสัมพันธภาพ กับ ผู้อื่นได้อย่างสำเร็จ จะเป็น กัลยาณมิตรได้ทั้งต่อตนเอง และ ผู้อื่น

๒.๔.๒ ลักษณะกัลยาณมิตรในสังคมไทย

สังคมไทยเป็นสังคมแห่งน้ำใจไมตรีที่ได้รับการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมให้อยู่อาศัย ด้วยความเกื้อกูลเอื้ออาทรซึ่งกันและกันมาแต่โบราณกาล ลักษณะของสังคมจึงเป็นลักษณะที่อยู่ ร่วมกันอย่างสันติ สงบงาม พึ่งพาอาศัยกันด้วยน้ำใจไมตรีเป็นหลักสำคัญ

สังคมไทยมีรอยยิ้มอันมีเสน่ห์ของคนไทยที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก สะท้อนให้เห็นถึงความ งามในจิตใจที่ส่งผ่านรอยยิ้มทั้งใบหน้าและดวงตา ซึ่งเป็นเสน่ห์อันงดงามยากที่ประเทศใดเสมอ เหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักถึงความสำคัญของเรื่องดังกล่าวว่า สังคมไทย เคยเป็นสังคมแห่งน้ำใจไมตรี กำลังถูกรบงำจากวัฒนธรรมอื่นๆ พระองค์จึงทรงมีพระบรม ราชโองการและพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรม พระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทยให้ได้ ตระหนักรู้ ตระหนักคิดเท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย ซึ่งเป็น รากเหง้าและวิถีชีวิตที่ดีงามสืบสานมาแต่บรรพบุรุษไทย

สังคมไทยมีความเสียสละ คือยอมอุทิศความสุข ทรัพย์สมบัติ เวลา ความคิด แรงงาน หรือแม้กระทั่งชีวิตของตนเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม ความเป็นเอกราชและความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ การเสียสละต้องทำให้ถูกต้องเหมาะสม มิฉะนั้นอาจจะเปล่าประโยชน์ เช่น การเสียสละส่วนบุคคล ต้องให้แก่บุคคลที่ต้องการความช่วยเหลือขาดแคลน ไม่ให้บุคคลที่ไม่มีความจำเป็นหรือไม่เดือดร้อน การเสียสละที่ยิ่งใหญ่ คือการเสียสละเพื่อส่วนรวม เช่นเสียสละให้แก่โรงเรียนให้แก่ประเทศชาติ นักเรียนเสียสละแรงกาย เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้า พฤติกรรมที่แสดงการทำประโยชน์แก่สังคมที่สำคัญ ควรเสริมสร้างและส่งเสริมให้แก่เยาวชนและคนไทยเช่นความขยันหมั่นเพียรสังคมไทยมีความขยันหมั่นเพียร ในการศึกษาเล่าเรียนให้เริ่มต้นด้วยความรักคือใฝ่รักพอใจในการศึกษาเล่าเรียน อ่านค้นคว้า ทำการบ้าน มุ่งมั่นในการเรียนอดทนไม่ทอดทิ้งงานตามที่ครูสั่งจนเป็นผลสำเร็จ ตั้งจิตทำสิ่งที่ทำทำสิ่งนั้นด้วยความคิด มีสมาธิ คิดวางแผนและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ อ่านค้นคว้าทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณาตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบผลการเรียน ข้อขาดตกบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น ทำได้ครบอิทธิบาท๔ เป็นเครื่องให้ความสำเร็จ

๒.๕.๓ หลักคำสอนในการคบมิตรของสังคมไทย

๒.๕.๑.๑ หลักคำสอนในการคบมิตรของสังคมไทยที่ปรากฏในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในสังคมศึกษา และหลักคำสอนการคบมิตรในคตินิยมต่างๆ ที่นี้จะขอกล่าวเฉพาะมงคล ๓๔ ประการทุกมงคลได้ปฏิบัติแล้วยอมทำให้เป็นคนดี มีความพร้อมเพื่อการฝึกตน ทำให้เป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน ทั้งทำงานเป็น พุดเป็น มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ครั้นเมื่อครบคร้วจะนำพาครบคร้วให้มีความสุข เย็นซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในหลักสูตรมัธยมศึกษาชั้นปีที่๑ ได้แก่มงคลหมวดที่ ๑ ฝึกให้เป็นคนดีประกอบด้วย มงคลที่๑ ไม่คบคนพาล มงคลที่๒ คบบัณฑิต มงคลที่๓ บูชาผู้ที่ควรบูชา หรือ ถ้าเราบูชายกย่องใคร เราจะค่อยๆมีนิสัยไปตามเขา เช่นคบคนชั่วเหล่าเป็นเพื่อนสนิทไม่ช้าก็กลายเป็นคนชั่วเมาตามไปด้วย เพราะฉะนั้น ผู้ที่ต้องการเป็นคนดี จึงต้องสร้างนิสัย หรือความรู้สึกนึกคิดไปในทางที่ดี ที่ถูกต้องดังนี้

มงคลชีวิตข้อ ที่ ๑๑เสวนา จพาลานั การไม่คบคนพาลเป็นมงคลการฝึกตนขอเสวนา จพาลานั ไม่คบคนพาลดังสุภาษิตว่า คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล หมายความว่า มิตรที่ไม่ดีก่อให้เกิดความเสื่อมเสียได้มิตรประเภทนี้เป็นมิตรเทียม คือ มิตรที่นำความไม่ดี ความวุ่นวาย ให้โทษมากกว่าประโยชน์ เป็นการป้องกันไม่ให้นิสัยที่ไม่ดี และความเห็น

ผิดๆ ทั้งหลายจากคนพาลมาติดตัวเข้าและป้องกันไม่ให้ถูกคนพาลมากลั่นแกล้งทำร้ายเอาด้วย ดังนิทานเรื่อง ต้นมะม่วงหวานกับต้นสะเดาขม^{๗๕}

ในกาลก่อน เมืองพาราณสี ได้มีพระเจ้าแผ่นดินองค์หนึ่ง ทรงพระนามว่า ทิวาหนะ รับสั่งให้ซึ่งชาย ไร่ทางด้านเหนือ และด้านใต้ของแม่น้ำ ทรงเล่นน้ำ มะม่วงผลสุกผลหนึ่งลอยมาติดตามชาย พระราชาเสวยแล้วรับสั่งว่าให้ปลูกไว้ในอุทยานของพระองค์ ให้รดด้วยน้ำผสมกับน้ำนม ๓ ปี จึงมีผล มีรสอร่อย ต่อมาคนเฝ้าสวนคนใหม่ ปลูกสะเดา และ เถาบอระเพ็ดล้อมต้นมะม่วงไว้ ราก และ กิ่งของต้นมะม่วงเกี่ยวพันกับรากและกิ่งของต้นสะเดา และบอระเพ็ดมะม่วงหวานจึงกลายเป็นมะม่วงขมไป เรื่องนี้สอนให้รู้ว่า ถ้าอยู่ใกล้ชิดติดกับของไม่ดี ก็พลอยเป็นของไม่ดีไปด้วย คนเราเช่นกัน ถ้าคบ คนชั่วก็พาตัวให้ชั่วตาม เพราะฉะนั้น อย่าคบคนพาล

สรุป อานิสงส์ของการไม่คบคนพาลมีหลายประการได้แก่ ทำให้ไม่ถูกชักนำไปในทางที่ผิด ทำให้ไม่ถูกคนพาลทำร้าย ไม่ถูกตำหนิ ไม่ถูกใส่ความ ไม่ถูกมองในแง่ร้าย ได้รับความไว้วางใจ

นอกจากนี้ยังกล่าวถึง คุณสมบัติของมิตรแท้- มิตรเทียม เป็นตารางได้ดังนี้

พฤติกรรมของมิตรแท้ - มิตรเทียม

ลักษณะนิสัย คนปกอลอก

พฤติกรรมที่แสดงออก

คิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียว เสียให้น้อยกว่าคิดเอาให้มากกว่า คบเพื่อนเพราะเห็นแก่ประโยชน์ตน ตัวมีภัยจึงทำกิจของเพื่อน

ลักษณะนิสัย มิตรมีอุปการะ

พฤติกรรมที่แสดงออก

เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน
เพื่อนประมาท ช่วยรักษาทรัพย์ให้เพื่อน
เป็นที่พึ่งให้เพื่อนยามมีภัย
เพื่อนมีกิจจำเป็น ออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ขอ

ลักษณะนิสัย คนดีแต่พูด

พฤติกรรมที่แสดงออก

อ้างเอาเรื่องที่ผ่านมาแล้วมาปราศรัย
อ้างเอาเรื่องที่ยัง ไม่เกิดมาปราศรัย
สงเคราะห์ด้วยสิ่งที่ไม่ใช่ประโยชน์
หาเหตุปฏิเสธเมื่อเพื่อนขอความช่วยเหลือ

^{๗๕}พระธรรมปิฎกวิมลวาท (โชติก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๙), มงคล ๓๘ ประการ, หน้า ๑๖-๑๗.

ลักษณะนิสัย มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์

พฤติกรรมที่แสดงออก บอกความลับของตนแก่เพื่อน
 ปิดความลับของเพื่อน
 เมื่อเพื่อนมีภัยไม่ละทิ้ง แม้ชีวิตก็สละให้ได้

ลักษณะนิสัย คนช่างประจบ

พฤติกรรมที่แสดงออก จะทำชั่วก็คล้อยตาม
 จะทำดีก็คล้อยตาม
 ต่อหน้าสรรเสริญลับหลังนินทา

ลักษณะนิสัย มิตรณะประโยชน์

พฤติกรรมที่แสดงออก ห้ามเพื่อนให้เว้นจากความชั่ว
 แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
 ให้ได้ฟัง ได้รู้ สิ่งที่ไม่เคยฟังไม่เคยรู้
 บอกทางสุขทางสวรรค์ให้

ลักษณะนิสัย คนชวนฉิบหาย

พฤติกรรมที่แสดงออก ชักชวนดื่มน้ำเมา
 ชักชวนเที่ยวกลางคืน
 ชักชวนให้มัวเมากับสิ่งบันเทิงเริงรมย์
 ชักชวนให้เล่นการพนัน

ลักษณะนิสัย มิตรมีความรัก

พฤติกรรมที่แสดงออก เพื่อนทุกข์ก็ทุกข์ด้วย
 เพื่อนสุขก็สุขด้วย
 ช่วยกล่าวแก้เมื่อเพื่อนถูกติเตียน
 ช่วยสนับสนุนเมื่อเพื่อนได้รับการสรรเสริญ

มงคลชีวิตข้อ ที่ ๒ ปณฺหิตานญฺจ คบบัณฑิต เป็นมงคลในการฝึกตน คำว่าบัณฑิต แปลว่า ผู้มีปัญญา หมายความว่า จะทำอะไรจะพูดจะคิดอะไรจะมีหลักวิชาประจำเสมอ และ ดำเนินชีวิตไปประโยชน์๓ หมายความว่า เกิดมาเพื่อทำประโยชน์เป็นอยู่เพื่อประโยชน์ คือ ทำประโยชน์ตน ประโยชน์คนอื่น ประโยชน์โลก บัณฑิตเป็นผู้มีคุณสมบัติ ๑๐ ประการคือ ๑) ธีโร ผู้มีปัญญา เป็นเครื่องทรงจำ ๒) ปญฺโญ เป็นผู้มีปัญญาดีทั้งโลกียะ และ โลกุตตระ ๓) พหุสฺสุโต เป็นพหุสูต เพราะปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ๔) ทรฺยฺโห เป็นผู้เอาการเอางาน ๕) สีลฺวา เป็นผู้มีศีล ๖) อริโย เป็นผู้ห่างไกลจากกิเลสหยาบ กิเลสกลาง กิเลสละเอียด ๗) สฺเมโธ เป็นผู้มีปัญญาดี ได้แก่ปัญญาทั้งสี่

คือ สุตมยปัญญา๑ จินตามยปัญญา๑ วัตถานปัญญา๑ อภิสมยปัญญา๑ ๔) ตาทีโส เป็นผู้คงที่ คือ ตั้งมั่นอยู่ในคุณพระรัตนตรัย และตั้งมั่นอยู่ในทานศีล ภาวนา ๙) สปุริโส เป็นสัตบุรุษ ได้แก่ เป็นผู้มีความ วาจา ใจ สงบ ระวัง ๑๐) มิจฉาทิฎฐิ เห็นผิดจากคลองธรรม พยายามลงมือปฏิบัติ ตามที่เราคบหาสมาคมกับผู้นั้นหมายความว่าเราได้สนทนาได้คิด ได้ฟัง ได้พูด ได้ทำ ทำให้เรา ได้กัลยาณมิตรที่ดี และ จะเป็นกัลยาณมิตรซึ่งกันและกันมีแต่ความเจริญ ไม่มีทางเสื่อม ตัวอย่าง การคบมิตร

มงคลชีวิตข้อ ที่ ๓ บุชาคนที่ควรบูชา ปุชา จ ปุชนียานิ บุชาคนที่ควรบูชา เป็นมงคล ในการฝึกตนมงคลข้อนี้เป็นมงคลเตือนให้ รู้จักเลือกคบหา เสวนา กับบุคคลที่ควรจะคบสมาคม ด้วยไม่ก่อให้เกิดโทษมีแต่คุณประโยชน์มีแต่ได้ไม่มีเสีย

ชาตก หมายถึง เรื่องราว เกี่ยวกับ พระพุทธเจ้าในชาติก่อนๆที่เรียกว่าพระโพธิสัตว์ อดีตชาติของพระพุทธเจ้า เรื่อง การศึกษาชาตกมีประโยชน์ คือ ทำให้เกิดข้อคิด คติธรรมและ หลักธรรมต่างๆซึ่งเราสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

สรุป มงคลหมวดนี้ เป็นกระบวนการมาตรฐานกฎเกณฑ์ทำความคิดเห็นให้ถูกต้อง เพื่อพัฒนาตนสู่ความเป็นคนของสังคม

หลักธรรมมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ ๒

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ ชาตก เรื่อง ราโชวาทชาตก ว่าด้วยเรื่องประพฤติกรรมให้เป็น แบบอย่าง การฝึกบทบาทของตนเองในการช่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบรรยายธรรม การจัด นิทรรศการ การเข้าค่ายคุณธรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา การเป็นลูกที่ดีตามหลัก ทิศเบื้องหน้าในทิศ ๖ มรรยาทของผู้เป็นแขก ฝึกปฏิบัติระเบียบพิธี การยืน การให้ที่นั่ง การเดิน สวณ การสนทนา การรับสิ่งของ การแต่งกายไปวัด การแต่งกายไปงานมงคล งานอวมงคลในการ อยู่ร่วมกันในสังคม และสามารถนำหลักธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานอย่างมี คุณค่าต่อชีวิตตนเองและสังคมโดยส่วนรวม และมงคล ๓๘ ประการ

มงคล ๓๘ ประการในชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๒ ได้แก่

มงคลที่ ๑๖ ฌุมจริยา การประพฤติธรรม เป็นการทำตนให้มีคุณค่าแก่ผู้อื่น ใ้รู้ว่า จะ จำกัคอยู่ในครอบครัวเท่านั้น เพราะเราอยู่ในสังคมส่วนรวม การทำสังคมให้น่าอยู่จึงเป็นหน้าที่ของ เราด้วย พึงบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมด้วยมงคล ประพฤติธรรมมี ๓ ทาง กาย วาจา ใจ

กุศลกรรมบถ ๑๐^{๗๖} กรรมแบ่งออกเป็น ๓ ประการ ได้แก่

ก. การกระทำทางกาย เรียกว่า กายกรรม ๓

๑.๑ ปาณาติปาตํ ปหาย ฯเปฯ สพุพปาณภูตหิตานุกมฺ ปิ โหติละการฆ่าการเบียดเบียน เมตตากฎณาช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๑.๒ อทินฺนาทานํ ปหาย ฯเปฯ อทินฺนํ เถยฺยสงฺขาตํ อนาพาทา โหติ เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินผู้อื่น

๑.๓ กาเมสุมิฉฺชาจาร์ ปหาย ฯเปฯ น จาริตฺตํ อนาพาทา โหติ ละการประพฤติผิดในกาม ไม่ล่วงละเมิดประเพณีทางเพศ

ข. การกระทำทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม ๔

๑.๔ มุสาวาทํ ปหาย ฯเปฯ น สมฺปชานมุสา ภาสิตา โหตุ ละการพูดเท็จไม่ยอมกล่าวเท็จเพราะเหตุตนเองและผู้อื่น

๑.๕ ปิสุณํ วาจํ ปหาย ฯเปฯ สมฺคฺคกรณํ วาจํ ภาสิตา โหติ ละการพูดคำส่อเสียดช่วย สมานคนที่แตกร้างกัน ส่งเสริมคนที่สมัคสมานกัน

๑.๖ ผรุสฺสํ วาจํ ปหาย ฯเปฯ พหุชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติละคำหยาบพูดแต่คำสุภาพอ่อนหวาน

๑.๗ สมฺมปฺปลาปํ ปหาย ฯเปฯ กาลวาที ภูตวาที อตุตฺตวาที ธมฺมวาที วินยวาที นิธานวตี วาจํ ภาสิตา โหติ ฯเปฯ ละการพูดเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผลมีสารประโยชน์ ถูกกาลเทศะ

ค. มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ

๑.๘ อนภิชฺฐมาลู โหติ ฯเปฯ ไม่เพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น

๑.๙ อพฺยาปนฺนจิตฺโต โหติ ฯเปฯ สุขี อุตฺตानํ ปริหรนฺตุติ ไม่มีจิตคิดร้าย คิดปรารถนาแต่ว่าขอให้สัตว์ทั้งหลายไม่มีเวร ไม่เบียดเบียน ไม่มีทุกข์ครองตนอยู่เป็นสุขเกิด

๑.๑๐ สมฺมาทิฏฺฐิโก โหติ ฯเปฯ สยํ อภิญญา สจฺจจิกฺตฺวา ปเวทนฺตีติ มีความเห็นชอบ เช่นว่า ทานมีผล การบูชามีผล ผลวิบากของกรรมดีกรรมชั่วมี

มงคลที่ ๑๙ อารตี วิรตี ปาปา การงดเว้นจากบาป หมายถึงเว้นจากการทำที่เป็นบาปอกุศล ๑๐ประการเพื่อให้ชีวิตอุดมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมนั้น ต้องเริ่มที่ตัวเราก่อน และ เริ่มต้นที่

^{๗๖}พระราชาวรมณี (ประยูรย์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า

จิตใจ โดยตั้งสัจจะว่า จะงดเว้นจากบาปเป็นอกุศล ๑๐ ประการ (อกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ)^{๗๗}
ทางแห่งความชั่ว, ทางทำความชั่ว, กรรมชั่วอันเป็นทางนำไปสู่ความเสื่อม, ความทุกข์

ก. กายกรรม ๓ การกระทำทางกาย

๑.๑ ปาณาติบาต การทำชีวิตให้ตกลงง ปลงชีวิต

๑.๒ อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้ โดยอาการขโมย, ลักทรัพย์ เคารพ

กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินผู้อื่น

๑.๓ กาเมสุมิฉฉาจาร ความประพฤตินิดในกาม

ข. การกระทำทางวาจา เรียกว่า วจีกรรม๔

๑.๔ มุสาวาท การพูดเท็จ

๑.๕ ปิสฺสูณาวาจา วาจาส่อเสียด

๑.๖ ผรุสฺสวาจา วาจาหยาบ

๑.๗ สัมผัสฺปฺลาปะ คำพูดเพ้อเจ้อ

ค. มโนกรรม ๓ การกระทำทางใจ

๑.๘ อภิชฌา พงเล็งอยากได้ของเขา

๑.๙ พยาบาท คิดร้ายผู้อื่น

สรุปการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้งดเว้นจากบาป หมายความว่า การกระทำใดที่เป็น
บาปอกุศล ไม่ว่าจะ เป็นทางกาย วาจา ใจ ที่มีผลทำให้จิตใจเศร้าหมอง ถ้าเคยทำอยู่ที่หนึ่งด ถ้าไม่
เคยทำก็ให้เว้น ไม่ทำโดยเด็ดขาด ดังนั้น ผู้ที่ต้องการฝึกตน เพื่อให้เว้นจากบาปฝึกใจให้มีhiri และ
โธตตฺปะปะ เมื่อบุคคลมีความละเอียดชั่ว กลัวบาป ย่อมมาจากงดเว้นจากบาปทั้งปวงทั้งในที่ลับและ
ที่แจ้งได้อย่างแท้จริง บุคคลที่เว้นจากบาปได้ ย่อมเป็นผู้ไม่มีเวร ไม่มีภัย ทำให้เกิดบุญกุศล ไม่มี
โทษภัยเบียดเบียน มีจิตใจผ่องใส พร้อมทั้งจะรองรับคุณธรรมขั้นสูงต่อไป

มงคลที่ ๒๐ เว้นจากการดื่มน้ำเมา มชฺชูปานา จ สญญโม

พระธรรมธีรราชมหายานี้ ได้กล่าวไว้ในมงคล ๓๔ ประการ^{๗๘}

กล่าวคำว่า “ น้ำเมา” ในที่นี้มี ๒ อย่างคือ สุรา ๑ เมา ๑

^{๗๗}พระราชาธรรมนี้ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,
หน้า ๒๗๙.

^{๗๘}พระธรรมธีรราชมหายานี้ (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.๕. ๙), มงคล ๓๔ ประการ, หน้า ๑๖๕-๑๖๗.

สุรามืออยู่ ๕ อย่าง คือ สุราแบ่ง ๑ สุราขนม ๑ สุราข้าวสุก ๑ สุราใส่เชื้อ ได้แก่ แบ่ง เหล้า ๑ สุราผสมเครื่องปรุงต่างๆ เช่น สมอไทย เมล็ดพันธุ์ฝักกาด หรือสุราที่ทำด้วยมะพร้าว เป็นต้น ๑

เมรัย มืออยู่ ๕ อย่าง คือ น้ำดองผลไม้ เช่น รสดอกมะขาง ตาลมะพร้าว เป็นต้น ๑ น้ำดองผลไม้ เช่น ผลองุ่น ผลขนุน เป็นต้น ๑ น้ำดองน้ำหวาน เช่น น้ำหวานแมลงผึ้ง ผลองุ่นหมักไว้นานๆ เป็นต้น ๑ น้ำดองน้ำอ้อย เช่น น้ำอ้อยบหมักไว้นานๆ ๑ น้ำดองผสมเครื่องปรุง เช่น สมอไทย มะขามป้อม ของเผ็ด เป็นต้น ๑ เป็นการเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และ เมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งประมาท คือไม่เสพของมีนเมา จับเอาสาระว่า ความประพฤติ หรือ การดำเนินชีวิตที่ปราศจากความประมาทหลังพลาดมีนเมาเนื่องจาก การใช้สิ่งเสพติดที่ทำให้เสียสติสัมปชัญญะ ดังนั้นผู้ดื่มน้ำเมาย่อมไม่รู้ธรรมย่อมประสพแต่การติดเตียนทั้งในภพนี้ และ ภพหน้า ทั้งอาจเป็นบ้าในภพต่อไป เพราะฉะนั้นการที่พุทธองค์ทรงให้งดเว้นจากการดื่มน้ำเมา จึงหมายความว่า ให้งดเว้นจากการเสพ หรือ บริโภค สิ่งอันเป็นที่ซึ่งแห่งความขาดสติ ซึ่งคือการได้มาจากสิ่งเสพติดทุกชนิด คำว่า “ดื่ม” หมายรวมถึงการทำให้ซึมซาบเข้าไปในร่างกายไม่ว่าจะโดยการดื่ม อด นัตถุ์ สูบ หรือฉีดก็ตาม

ขาดกในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ราชวาทชาดก^{๗๗} ว่าด้วยวิธีชนะในสมัยพระเจ้าพัลลภะทรงแข็งต่อผู้ที่แข็ง ทรงชนะคนอ่อนด้วยความอ่อน ทรงชนะความดีด้วยความดี ทรงชนะความไม่ดีด้วยความไม่ดี พระราชาพระองค์นี้ เป็นเช่นนี้ คู่ก่อนนายสารถิ ท่านจงหลีกเลี่ยงถวายพระราชอาของเงาเถิด พระเจ้าพาราณสีทรงชนะความโกรธด้วยความไม่โกรธ ทรงชนะคนพูดเหลวไหลและด้วยคำสัตย์ พระราชาพระองค์นี้ เป็นเช่นนี้ คู่ก่อนนายสารถิ ท่านจงหลีกเลี่ยงถวายพระราชอาของเงาเถิด

หลักธรรมมัธยมศึกษาตอนต้นชั้นปีที่ ๓

มงคลที่ ๒๖ กาเลน ธมฺมสุสฺวนิ^{๗๘} แปลว่า ฟังธรรมตามกาล คุณธรรมที่สำคัญที่ต้องเร่งชวนขยายปลูกฝังให้มีในตน เพื่อให้ชีวิตก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ นั้น พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฟังธรรมตามกาล หมายความว่า บุคคลชวนขยายหาเวลาไปฟังธรรมจากผู้มีธรรมเพื่อยกระดับจิต ปัญญาให้สูงขึ้น ผู้ฟังธรรมตามกาล ย่อมได้ความรู้ใหม่ ทบพวนความรู้เก่า ปลดปล่อยความสงสัย เป็นการอบรมจิตให้สูงขึ้น

^{๗๗} พ.ธ. (ไทย) ๒๗/ ๑๕๑/ ๖๓.

^{๗๘} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โตก ญาณสติ ๒.๕. ๙), มงคล ๓๘ ประการ, หน้า ๒๔๖-๒๔๘.

มงคลที่ ๒๙ สมณานนฺจ ทสฺสนํ ในปรมัตถโกติกา กล่าวถึงลักษณะของการเห็นสมณะว่า เป็นมงคลเพื่อการสร้างสรรค์ชีวิตให้มีคุณค่ายิ่งขึ้นไป ต้องฝึกฝนให้มีคุณธรรม ตามมงคลที่ ๒๙ เห็นสมณะ เป็นธรรมเพื่อที่พึงให้แก่ตน คำว่าสมณะ แปลว่า ผู้สงบ หมายความว่า ผู้มีกายสงบ คือ เว้นจากกายทุจริต ๓ ไม่เบียดเบียนกัน ไม่อิจฉาริษยากัน มีวาจาสงบ เว้นจากวจีทุจริต ๔ ผู้มีใจสงบคือ ให้ถึงสันติสุขอย่างแท้จริง

ในปรมัตถโกติกา กล่าวถึง ลักษณะทางการเห็นสมณะนักบวชไว้ว่า การเข้าไปหา การบำรุง การระลึก การนับ การเห็นนักบวชทั้งหลายผู้ระงับกิเลสแล้ว อบรมทางกาย วาจา ใน เพื่อให้เกิดปัญญาประกอบด้วยคุณความดีจากบรรพชิตผู้บำเพ็ญ ฝึกฝนตนเองด้วยศีล สมาธิ ปัญญาอย่างเต็มที่ จนกระทั่ง กาย วาจา ใจ สงบแล้วจากบาปทั้งปวงบุคคลผู้ได้พบสมณะ ย่อมทำให้ได้สติ จุกคิดถึงบุญกุศล เกิดแรงบันดาลใจที่ทำความดีตามท่าน ทำให้เป็นผู้ไม่ประมาท

มงคลที่ ๓๐ กาเลนธมฺมสากจฺฉา ^{๑๑}หมายความว่า สนทนาธรรมตามกาล

สนทนาธรรมตามกาล ได้แก่ การซักถามธรรมกันและกันเพื่อเกิดปัญญา เพื่อให้ใจเบิกบาน เพื่อชำระจิต ระงับความหุดหู่ ฟุ้งซ่าน ความสงสัย หมายความว่า ให้รู้จักแสวงหาปัญญา จาก การสนทนา ตามที่นักปราชญ์ได้จัดไว้ และ ตามที่พุทธบริษัทได้พากันกำหนดขึ้น เช่นกาลเป็นที่ฟังธรรม กาลที่เป็นสนทนาธรรม และ กาลเป็นที่ปฏิบัติธรรมเป็นต้นว่าธรรมในที่นี้ ได้แก่ พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม อรรถกถา ฎีกา ชาดกย่อให้สั้นได้แก่ สัทธรรม ๓ คือ ปรีชาปฏิบัติ ปฏิภาณ สนทนาธรรม ได้แก่ การซักถามธรรมกัน และกัน เพื่อเกิดปัญญา เพื่อให้ใจเบิกบาน เพื่อให้ใจไม่หุดหู่ เพื่อให้เกิดบุญกุศลแก่ตน และ คนอื่น สนทนาธรรมมี ๕ อย่าง ๑) อภิภูริชิตนสากจฺฉา สนทนาธรรมกันเพื่อให้เกิดความรู้ในธรรมที่ตนยังไม่รู้ ๒) วิมตฺติเจตฺนสากจฺฉา สนทนาธรรมเพื่อแก้ข้อข้องใจสงสัยของตนและคนอื่น ๓) ออนุตฺตสากจฺฉา สนทนาธรรมเพื่อสืบสวนหาความจริง เช่น สามเณรของนางภิกษุณี ชื่อ ธรรมทินนา ๔) กถตฺตกมฺยตาสากจฺฉา สนทนาธรรมโดยตั้งคำถามเอง แล้วตอบเอง เพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจง่าย เพื่อให้เกิดมหากุศลแก่ตนและคนอื่นเพื่อให้ธรรมทาน

๒.๔.๑.๒ หลักคำสอนการคบมิตร คติธรรม

คติธรรม ^{๑๒} คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับหลักการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ ศีลธรรมจรรยาซึ่งได้มาจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา คติธรรมประจำใจช่วยให้อยู่อย่างสงบสุข ในที่นี้จะกล่าวถึงคติธรรม เรื่องการคบมิตร

^{๑๑}พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทฺธิ ป.ธ. ๙), มงคล ๓๘ ประการ, หน้า ๒๕๑-๒๕๒.

^{๑๒}คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วัฒนธรรมไทย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๔๔-๔๘.

๒.๔.๑.๒.๑ การเสียสละ^{๔๓} การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เป็นชุมชน จำเป็นต้องมีการพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือบำบัดทุกข์ บำรุงสุขซึ่งกันและกันภายในสังคม ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การเสียสละ จำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ หรือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนในสังคมให้มีความสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหัตถุ ๔ ดังนี้

๑. ทาน^{๔๔} ให้ปัน คือ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจและศิลปะวิทยาการใหม่ๆ ผู้ให้เรียกว่า ทายก ผู้รับเรียกว่า ปฏิคาหก ผู้ให้ทานอย่าไปคิดว่าผู้รับเป็นขอทานหรือคนต่ำต้อย ให้แล้วอย่าล้าเลิกลนคุณเพราะลักษณะที่เป็นอุดมการณ์ของ การให้คือ จาคะ แปลว่า สละ เป็นไปเพื่อการลดกิเลส คือโลภะของเราเองจะทำให้เรามีพลัง

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ คำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความคิดเห็น เห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือ และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ปัญหา และช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอกันทั้งสุขและทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

๒.๔.๑.๒.๒ ชื่อสัตย์สุจริต^{๔๕} ไม่เห็นแก่ได้ ไม่ใจแคบ ไม่เอาวัดเอาเปรียบ ไม่ฉ้อโกง ไม่ใช้เล่ห์เหลี่ยมกับผู้อื่น เพื่อประโยชน์ของตนเอง ยิ่งกัยผู้น้อยผู้ด้อยโอกาสผู้ยากจนกว่าตนด้วยแล้วไม่ควรทำอย่างยิ่ง ควรประกอบอาชีพแต่ในทางสุจริต งดเว้นการทุจริต ผิดศีลธรรมทุกชนิด ต้องรักษาคำพูดของตนให้มีคุณค่าน่าเชื่อถือเสมอ ดังคำโบราณว่า ปากเป็นเอก พูดดีเป็นศรีแก่ตัว พูดชั่วพาตัวให้มัวหมอง

๒.๔.๑.๒.๓ มีความกตัญญู^{๔๖} คือ รู้อุปการคุณ ที่บุคคลอื่นทำแก่ตน เช่น บิดา มารดา ครู อาจารย์ และคนอื่นๆ ที่สุดแม้สิ่งไม่มีชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัยถิ่นกำเนิด สถานศึกษา หรือ แม้กระทั่ง

^{๔๓} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/ ๓๒/ ๕๑.

^{๔๔} อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/ ๓๒/ ๕๑.

^{๔๕} ศ.ดร.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วัฒนธรรมไทย**, หน้า ๔๖-๔๗.

^{๔๖} ศ.ดร.ดร. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **วัฒนธรรมไทย**, หน้า ๔๗.

สัตว์ที่ช่วยประกอบภาระงาน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย ที่ใช้แทนเครื่องจักรกลในสมัยปัจจุบันนี้ การกตัญญูรู้คุณคนนั้นถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ทั้งในยุคออดีต และปัจจุบัน

๒.๔.๑.๒.๔ มีใจกว้างขวาง คนผู้เป็นส่วนร่วมที่ดีของหมู่ชน ซึ่งจะช่วยให้หมู่คณะอยู่ร่วมกันได้ดี มีธรรม ไม่ถือเอาความเห็นของตนเป็นใหญ่ ถ้าความคิดเห็นของคนอื่นดีมีเหตุผลก็ควร มีใจกว้างรับฟัง พร้อมทั้งจะรับผิดชอบในหมู่คณะด้วยการประพฤติธรรมสำหรับสร้างที่พึ่งแก่ตนเอง เรียกว่า นาถกรณธรรม ๑๐ ประการ ^{๔๗}

- ๑) ศีล คือ การดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งกาย และวาจา
- ๒) พานุสัจจะ คือ ได้ศึกษาดีมีวิชา รู้ชัดเจน และใช้จริง
- ๓) กัลป์ยาณมิตตตา รู้จักคบคนดี คือมีกัลยาณมิตร รู้จักเลือกเสวนาเข้าที่ปรึกษา หรือผู้แนะนำ
- ๔) ไสวจัสสตะ เป็นคนที่พูดกันง่าย คือไม่ต้องอ้อนกระด้าง รู้จักรับฟังเหตุผล พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไข
- ๕) กิงกรณียะสุ ทักขตา ขวนขวายกิจเป็นหมู่ คือ เอาใจใส่ช่วยเหลือธุระและกิจการของชนร่วมหมู่
- ๖) ธัมมกามตา เป็นผู้ใฝ่ธรรม คือ รักธรรม ชอบศึกษา ขวนให้ผู้อื่นเข้ามาปรึกษา ร่วมสนทนา
- ๗) วิริยารัมภะ มีความขยันหมั่นเพียร ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยทอดทิ้งธุระหน้าที่
- ๘) สันตุภูสิ มีความสันโดษ รู้พอดี คือยินดี พึงพอใจ แต่ในลาภ ผลงานและผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนแสวงหามาได้ ด้วยเรี่ยวแรงความเพียรพยายามของตนเองโดยชอบธรรม และไม่มัวเมาเห็นแก่ความสุขทางวัตถุ
- ๙) สติ มีสติมั่นคง คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกการทำ คำที่พูด กิจที่ทำ และที่ต้องทำต่อไปได้ จะทำอะไรก็รอบคอบ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่ผลีผลาม ไม่เลินเล่อ ไม่เสียลอย ไม่ประมาท ไม่ยอมถล่มลงในความผิดพลาด ไม่ปล่อยปละละเลยทิ้งโอกาสสำหรับความดีงาม
- ๑๐) ปัญญา มีปัญญาเหนือ อารมณฺ์ คือ มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์ มิใช่ประโยชน์ มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง พิจารณาด้วยใจเป็นกลาง

^{๔๗}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗-๔๘.

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์^{๔๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” งานวิจัยนี้มีสาระสำคัญคือ หลักธรรมความเป็นกัลยาณมิตร จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติภายนอก คือ บุคลิกภาพภายนอก มีร่างกาย สง่างาม วาจาไพเราะ สุขุมเยือกเย็น เป็นลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการของพระพุทธเจ้า และ คุณสมบัติภายใน เป็นธรรมของคนดี ธรรมของผู้รู้ซึ่งเป็นคุณสมบัติพิเศษ หรือเรียกว่ากัลยาณมิตรธรรม ๗ ประการ คือ เป็นที่รักที่พอใจ เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และไม่แนะนำในทางที่เสื่อม ในขณะที่เดียวกัน กัลยาณมิตรต้องถึงพร้อมด้วย ความเชื่อ (ศรัทธา) การสํารวมกาย วาจา ใจ การฟัง (สุตะ) การเสียสละ (จาคะ) ความเพียร (วิริยะ) ความระลึกได้ (สติ) ความตั้งใจมั่น (สมาธิ) ความรอบรู้ (ปัญญา) และประสานกับคุณธรรมด้านพรหมวิหารธรรม สปัจริศธรรม สังคหวัตถุ และโยนิโสมนสิการ ซึ่งนับว่าเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับคุณสมบัติของกัลยาณมิตร

ใจหยก ขำเทศเจริญ^{๔๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา” งานวิจัยนี้มีสาระสำคัญคือ ปัญหาในการปรับตัวมักจะเกิดขึ้นได้ทุกว่ายของชีวิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจังหวะในช่วงชีวิตที่พบเจอเหตุการณ์ในแต่ละวัน ซึ่งมนุษย์ต้องปรับตัวตามสภาวะแวดล้อมของตน ในบรรดาว่ายต่างๆ ว่ายรุ่นเป็นว่ายที่ต้องเผชิญกับปัญหา และ วิกฤตการณ์ในการปรับตัว ในเรื่อง อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา การปรับตัวนั้นแบ่งเป็น ๒ ลักษณะ คือ การปรับตัวทางสังคม (Social Adjustment) และ การปรับตัวส่วนบุคคล (Personal Adjustment)

พระนฤมิตร วิจิตรตโน^{๔๖} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาทัศนคติการเข้าถึงพระรัตนตรัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” งานวิจัยนี้มีสาระสำคัญคือ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานครมีทัศนคติต่อ การเข้าถึงพระรัตนตรัย คือ พระพุทธ พระธรรม และ พระสงฆ์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ด้านพระพุทธ นักเรียนส่วนใหญ่มี

^{๔๔}วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์, “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, หน้า ๑๒๔.

^{๔๕}ใจหยก ขำเทศเจริญ, “การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”, หน้า ๓.

^{๔๖}พระนฤมิตร วิจิตรตโน, “ศึกษาทัศนคติการเข้าถึงพระรัตนตรัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใน เขตกรุงเทพมหานคร,” , หน้า ก.

ทัศนคติในเรื่องความพอใจในการกราบไหว้พระพุทธรูปทุกครั้งที่มีโอกาส การเข้าถึงพระธรรม นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติเรื่องลัทธิพยากรณ์ว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ และ การเข้าถึงพระสงฆ์ นักเรียนส่วนใหญ่มีทัศนคติในการเคารพพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเคารพ และศรัทธาต่อพระรัตนตรัยที่เป็นสรณะอันประเสริฐที่มีความสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑. เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ๒. เป็นที่พึ่งที่ทำให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้ ๓. เป็นเครื่องป้องกัน และจรรโลงชีวิตให้สงบสุข ๔. เป็นแหล่งบุญที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติตามได้รับผลบุญที่ยิ่งใหญ่ ๕. เป็นที่พึ่งที่ทำให้ผู้ปฏิบัติตามได้บรรลุนิพพาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร นักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสามารถดำเนินชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท ทั้งนำมาประพฤติปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน

พระมหาบุญมี ยโสธโร^{๑๑} ได้ศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่ออทินนาทานในสังคมไทย: ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔- ๖ รร มงเรียนภูเรือวิทยา จังหวัดเลย ผลการวิจัยสรุปว่า ทัศนคติที่มีต่ออทินนาทานของเยาวชนอยู่ในระดับที่สูง เยาวชนแม้จะมีการรับรู้เข้าใจ และมีจิตสำนึกเกี่ยวกับอทินนาทานในระดับสูง แต่กลับมีพฤติกรรมอยู่ในระดับต่ำเพราะสาเหตุผลกระทบทางสังคม และ สิ่งแวดล้อม การศึกษาพุทธวิธีในการแก้ไขปัญหาเรื่องอทินนาทานในเยาวชน มี ๒ ประการ การแก้ไขด้านปัญหาภายนอก ใช้ศีล ๕ ควบคุม กาย วาจา ให้เรียบร้อย และให้มีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันกันเพื่อความสุขในสังคม ส่วนการแก้ปัญหาภายใน ด้วยการใช้หลักธรรมเช่น ศรัทธา อหิริโอตตปปะ ความเพียร เพื่อเป็นเครื่องฝึกฝนอบรมจิต และ ปัญญาของเยาวชนให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และ เหมาะสม

พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด^{๑๒} ได้ศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตร การบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน” ผลการวิจัยพบว่า พุทธศาสนาเถรวาทยกย่องพระโพธิสัตว์เป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้ตั้งปณิธานเป็นพระโพธิสัตว์ สำเร็จต้องมีศรัทธา เป็นผู้ประเสริฐ ถึงพร้อมด้วย ประโยชน์ตน ประโยชน์ท่านมีความกรุณาเป็นตบะใคร่ในธรรม พอใจในการบริจาคทาน และจิตโตตุปปบาทเกิด ต้องการทำคือ คบกัลยาณมิตร บูชาพระพุทธรูปเจ้า บำเพ็ญกุศลมูล ค้นหาธรรมอันประณีต เป็นผู้มึใจเบิกบานอยู่เสมอ อดทนต่อ

^{๑๑}พระมหาบุญมี ยโสธโร, “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่ออทินนาทานในสังคมไทย: เฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนภูเรือวิทยา จังหวัดเลย”, หน้า ๑-๒.

^{๑๒}พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด, “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตร กับ การบรรลุนิพพานในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน,” **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖), หน้า ๔๘๐-๔๘๑.

ทุกขเวทนา มีเมตตากรุณา มีศรัทธาในมหายานไฝหาพุทธปรัชญา สรุปว่าฝ่ายเถรวาท และ ฝ่าย มหายาน ล้วนต้องมีกัลยาณมิตรทั้งสองฝ่าย คือ กัลยาณมิตรฝ่ายโลกียะ ซึ่งได้แก่ พ่อแม่ ครู อาจารย์ พระสงฆ์ บุคคลในศาสนา มิตรสหาย สังคม สิ่งแวดล้อมเป็นกัลยาณมิตร เป็นผู้สนับสนุน ส่งเสริม เป็นตัวอย่างที่ดี ให้ความรักให้ความเมตตากรุณา ช่วยเหลือเป็นกำลังใจการพัฒนา และเป็นคนดี กัลยาณมิตรฝ่ายโลกุตระ ช่วยชี้แนะสั่งสอนให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา

ศศิวรรณ กำลังสินเสริม^{๙๓} ศึกษาพุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม ศึกษาวิเคราะห์ความเป็นมาของการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ และ การดำเนินชีวิตในสังคมไทย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริโภคนิยม อยู่ที่ความสามารถในการกุมความคิดของคนในสังคมให้มีกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตถูกต้องครบงำด้วยวัฒนธรรมบริโภคนิยม ทำให้คนไทยเคลื่อนออกจากศีลธรรม เห็นเงินเป็นใหญ่ คิดหาทางลัดเพื่อบรรลุประโยชน์ตน ดังนั้นเพื่อพัฒนาให้สังคมไทย พึ่งพาตนเองได้ มีภูมิคุ้มกัน รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง จนสามารถฝังลึกลงในจิตตน จนเป็นลักษณะนิสัยใฝ่ดีมีสัมมาทิฐิ เพื่อให้สัมมาทิฐิเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนชีวิต เข้าสู่กระบวนการพัฒนาชีวิตตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา เป็นไปเพื่อสร้างสมดุลให้แก่ชีวิตทั้งด้าน ศีล สมาธิ ปัญญา โดยอาศัยปัจจัยสองด้าน คือ การคบกัลยาณมิตร การคิดอย่างถูกวิธี หรือ คิดแบบ โยนิโสมนสิการ มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามหลักสันโดษ คือยินดีตามมี พอใจตามได้ ตามสมควรแก่เพศภาวะ และฐานะของตน บุคคลผู้ใฝ่ดี

^{๙๓} ศศิวรรณ กำลังสินเสริม, “พุทธกระบวนทัศน์ในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”, หน้า ก.

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษา “ทัศนคติการคบมิตรโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๒ กระทรวงศึกษาธิการ” มีรูปแบบการศึกษาเชิงเอกสารอยู่ในบทที่ ๒ และการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) การวิจัยเชิงสำรวจมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

๓.๑ วิธีการศึกษา

๑. ศึกษาจากเอกสาร (Documentary) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นกรอบในการศึกษาและใช้วิเคราะห์

๒. การศึกษาภาคสนาม(Field Study) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยในแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล แบ่งออกเป็น

๒.๑ แบบสอบถาม / ถามนักเรียนโรงเรียนสารวิทยาที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เพื่อนำไปหาค่าความเชื่อมั่น

๒.๒ แบบสอบถาม / ถามนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๑ กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) การวิจัยนี้ได้เลือกโรงเรียนสารวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ประเภทสหศึกษา ตั้งอยู่ย่านบางเขนหรือบางบัว บนถนนพหลโยธิน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๒ กระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้น ม.๑ - ม.๖ มีนักเรียนประมาณ ๓,๗๐๐ คน ครู-อาจารย์ ๑๕๒ คน มีทั้งหมด ๗๘ ห้องเรียนโดย ม.ต้นมี ๑๔ ห้องดังนั้นสุ่มตัวอย่างนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑- ม.๓) จำนวน ๒๗คน

ตารางที่ ๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาในโรงเรียนสธาระวิทยา

ระดับการศึกษา	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	ชาย	หญิง
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑๘	๖	๑๒
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๖	๑	๕
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๓	๑	๒
รวมทั้งหมด	๒๗	๘	๑๙

๓.๑.๒ กลุ่มประชากรในโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ กลุ่มประชากรที่ใช้ในการทดสอบจริงประชากรที่ใช้ในการวิจัย เลือกโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ เนื่องจากเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษประเภท สหศึกษา และเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลจากสำนักประเมินและวัดผล ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

ระดับการศึกษา	จำนวนนักเรียนทั้งหมด	ชาย	หญิง
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๙๔๙	๔๓๑	๕๑๘
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๙๓๑	๔๐๘	๕๒๓
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๙๗๘	๔๓๐	๕๔๘
รวมทั้งหมด	๒๘๕๘	๑๒๖๙	๑๕๘๙

กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักเรียน ๒,๘๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕ ของนักเรียน ดังนั้นกลุ่มประชากรประมาณ ๑๔๓-๑๕๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

๑. ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และกำหนดเป็นกรอบวิจัย ให้ครอบคลุมกับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

๒. การสร้างชุดสอบถามมี ๔ ส่วน

การสร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้โดยแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน
ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ชั้นเรียน

แบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบปลายปิด เป็นข้อมูล
ทั่วไป ที่เป็นเพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพครอบครัว

ส่วนที่ ๒ ความรู้เกี่ยวกับการคบภักถยามิตร

แบบสอบถามที่เกี่ยวกับความรู้เรื่องการมิตรเนื้อหาครอบคลุมจากบทที่ ๒

ส่วนที่ ๓ ทักษะคติในการคบภักถยามิตรของวัยรุ่น

แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะคติในการคบภักถยามิตรของนักเรียน มีลักษณะ
เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วย
ปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

การให้คะแนนวัดระดับเชิงบวก

เห็นด้วยมากที่สุดให้ ๕ คะแนน

เห็นด้วยมากให้ ๔ คะแนน

เห็นด้วยปานกลางให้ ๓ คะแนน

เห็นด้วยน้อยให้ ๒ คะแนน

เห็นด้วยน้อยที่สุดให้ ๑ คะแนน

การให้คะแนนวัดระดับเชิงลบ

เห็นด้วยน้อยที่สุดให้ ๑ คะแนน

เห็นด้วยน้อยให้ ๒ คะแนน

เห็นด้วยปานกลางให้ ๓ คะแนน

เห็นด้วยมากให้ ๔ คะแนน

เห็นด้วยมากที่สุดให้ ๕ คะแนน

ส่วนที่ ๔ ปัญหาและอุปสรรค ในการคบภักถยามิตร

แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการคบภักถยามิตรมีลักษณะ
เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วย
ปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนนเชิงบวก

เห็นด้วยมากที่สุดให้	๕	คะแนน
เห็นด้วยมากให้	๔	คะแนน
เห็นด้วยปานกลางให้	๓	คะแนน
เห็นด้วยน้อยให้	๒	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุดให้	๑	คะแนน

คะแนนเชิงลบ

เห็นด้วยน้อยที่สุดให้	๑	คะแนน
เห็นด้วยน้อยให้	๒	คะแนน
เห็นด้วยปานกลางให้	๓	คะแนน
เห็นด้วยมากให้	๔	คะแนน
เห็นด้วยมากที่สุดให้	๕	คะแนน

๓. การหาค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง และครอบคลุมของเนื้อหาจำนวน ๓ ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

๔. ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองกับโรงเรียนสารະวิทยาลัย จำนวน ๒๗-๓๐ คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ความเชื่อมั่นตามวิธีการตรอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๒

๓.๔ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ ๑ การใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ ๒ การใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบาย ความรู้เรื่อง การคบมิตร

ตอนที่ ๓ ระดับทัศนคติในการคบมิตร แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว แยกตามเพศ แยกตามอายุ แยกตามระดับการศึกษา แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน อธิบายโดยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตอนที่ ๔ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว แยกตามเพศ แยกตามอายุ แยกตามระดับการศึกษา แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน อธิบายโดยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากนั้นนำค่าที่ได้จากการคำนวณมาวิเคราะห์ผลลัพธ์ เกณฑ์การวัดระดับตัวแปร

ระดับ คะแนนเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๔๙	หมายถึง	น้อยที่สุด
ระดับ คะแนนเฉลี่ย	๑.๕๐ - ๒.๔๙	หมายถึง	น้อย
ระดับ คะแนนเฉลี่ย	๒.๕๐ - ๓.๔๙	หมายถึง	ปานกลาง
ระดับ คะแนนเฉลี่ย	๓.๕๐ - ๔.๔๙	หมายถึง	ดี
ระดับ คะแนนเฉลี่ย	๔.๕๐ - ๕.๐๐	หมายถึง	ดีมาก

๓.๕ การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ประกอบตารางและการพรรณนาความ

บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาทัศนคติการคบมิตรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาที่ ๒ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ (ช่วงชั้นที่ ๓) ได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่ ๑ คือ ผลการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งอยู่ในบทที่ ๒ ส่วนที่ ๒ คือผลการศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจ(Survey Research) ได้เสนอผลการศึกษาวเคราะห์แบ่งเป็น ๔ ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ทัศนคติ การคบภักยาณมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย

ตอนที่ ๓ ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเรื่องทัศนคติการคบมิตรในโรงเรียนและปัญหาอุปสรรคในการคบมิตร

๔.๑ ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม สถานภาพส่วนบุคคล ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ชั้นเรียน

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๔๔	๔๐.๔
หญิง	๖๕	๕๙.๖
รวม	๑๐๙	๑๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๑๓	๑๓	๑๒
๑๓ - ๑๔	๖๕	๕๙.๔
สูงกว่า ๑๔	๓๑	๒๘.๖
รวม	๑๐๙	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ (ต่อ) แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
๓. ระดับการศึกษา		
ม.๑	๓๔	๓๑.๒
ม.๒	๓๒	๒๙.๓
ม.๓	๔๓	๓๙.๕
รวม	๑๐๙	๑๐๐
๔. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว		
อบอุ่นมาก	๕๐	๔๕.๙
อบอุ่นดี	๓๕	๓๒.๒
อบอุ่นปานกลาง	๑๕	๑๓.๘
อบอุ่นน้อย	๕	๔.๕
ขาดความอบอุ่น	๔	๓.๖
รวม	๑๐๙	๑๐๐
๕. ค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน		
๑๕๐๐ – ๒๐๐๐ บาท	๓๙	๓๕.๘
๒๐๐๑ – ๓๐๐๐ บาท	๔๐	๓๖.๗
๓๐๐๐ บาทขึ้นไป	๓๐	๒๗.๕
รวม	๑๐๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ กลุ่มตัวอย่าง เรื่องเพศ อายุ ชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพเพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๔ กลุ่มตัวอย่างเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖

สถานภาพ อายุพบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุต่ำกว่า ๑๓ ปีคิดเป็นร้อยละ ๑๒ กลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง ๑๓-๑๔ ปีคิดเป็นร้อยละ ๕๙.๔ กลุ่มตัวอย่างอายุสูงกว่า ๑๔ปีคิดเป็นร้อยละ ๒๘.๖

สถานภาพ การศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๑ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒ กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๒ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๓ กลุ่มตัวอย่างในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓ คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕

สถานการณ์ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว พบว่า กลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๙ กลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นดี คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๒ กลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘ กลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นน้อย คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ กลุ่มตัวอย่างความสัมพันธ์ของสมาชิกที่ขาดความอบอุ่น คิดเป็นร้อยละ ๓.๖

สถานการณ์ค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับค่าใช้จ่ายเดือนละ ๑๕๐๐-๒๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๘ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับค่าใช้จ่ายเดือนละ ๒๐๐๑-๓๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับค่าใช้จ่ายเดือนละ ๓๐๐๐ บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๕

๔.๒ ตอนที่ ๒ ทักษะคิด การคบกำลัยามิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ	๔.๕๔๕๕	๐.๕๐๔	ดีมาก	๔.๕๑๔	๐.๖๔๗	ดีมาก	๔.๕๔๕	๐.๕๐๔	ดีมาก
๒. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็นประโยชน์ ทำให้เรียนรู้ หลากหลาย	๔.๓๔๐๗	๐.๖๐๘	ดี	๔.๒๒	๐.๗๗๔	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๐๘	ดี
๓. ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้าพูดโกหกในเรื่องที่ไม่เป็น ความจริง	๔.๒๒๗๓	๐.๘๐๓	ดี	๔.๒๒	๐.๗๘๖	ดี	๔.๒๒๗	๐.๘๐๓	ดี
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็นสาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมี ความทุกข์	๔.๒๗๒๗	๐.๘๑๗	ดี	๔.๑๓๘	๐.๘๖๖	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๑๗	ดี
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมีความสุขเสมอ	๔.๒๐๔๕	๑.๑๑๒	ดี	๔.๑๒๘	๑.๐๑	ดี	๔.๒๐๕	๑.๑๑๒	ดี

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้ามักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น	๔.๑๓๖๔	๐.๙๗๙	ดี	๓.๙๕๔	๐.๙๗๕	ดี	๔.๑๓๖	๐.๙๗๙	ดี
๗. ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่ และคุณครู	๓.๙๕๔๕	๑.๐๑๑	ดี	๓.๙๖๓	๑.๐๐๙	ดี	๓.๙๕๕	๑.๐๑๑	ดี
๘. ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๔.๒๕	๐.๙๑๘	ดี	๓.๗๖๑	๑.๒๖๑	ดี	๔.๒๕	๐.๙๑๘	ดี
๙. ข้าพเจ้าคิดว่ามีเพื่อนที่ดีจำนวนน้อยดีกว่า มีเพื่อนมากแล้วพากันไปทำสิ่งที่เสียหาย	๔.๓๖๓๖	๐.๖๕	ดี	๔.๑๐๑	๐.๙๗๑	ดี	๔.๓๖๔	๐.๖๕	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา	๔.๕๒๒๗	๐.๖๒๘	ดีมาก	๔.๒๖๖	๐.๘๓๕	ดี	๔.๕๒๓	๐.๖๒๘	ดีมาก
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดเป็นมิตรแท้	๔.๓๔๐๙	๐.๖๘	ดี	๔.๒๑๑	๐.๗๙๔	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๘	ดี

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๒.ข้าพเจ้าคิดว่าการเลิกคบแต่บัดนี้จะเป็นทางที่นำไปสู่ ความเจริญ	๔.๒๐๔๕	๐.๘๕๑	ดี	๔.๐๖๔	๐.๘๖๔	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๕๑	ดี
๑๓.ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียน นั้นเป็นหนทางแห่ง ปัญญา	๔.๐๙๐๙	๐.๙๖	ดี	๔.๐๗๓	๐.๙๑	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๖	ดี
๑๔.ข้าพเจ้าคิดว่าการเลิกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคล แก่เพื่อนที่คบหา	๔.๐๙๐๙	๑.๐๗๔	ดี	๓.๙๙๑	๑.๐๔๑	ดี	๔.๐๙๑	๑.๐๗๔	ดี
๑๕.ข้าพเจ้าคิดว่าการเลิกเพื่อนจากถิ่นพำนักเป็นสาเหตุใหญ่ที่ ทำให้เด็กเกเร	๔.๓๑๘๒	๐.๘๒๙	ดี	๔.๐๓๗	๐.๙๖๒	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๒๙	ดี
๑๖.ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนที่มีความอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ ความก้าวหน้า	๔.๐๖๘๒	๐.๙๒๕	ดี	๔	๐.๘๙๒	ดี	๔.๐๖๘	๐.๙๒๕	ดี
๑๗.ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถ่อมตนนั้นน่าคบหามากที่สุด	๔.๒๕	๐.๘๙๒	ดี	๔.๐๔๖	๐.๙๑๗	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙๒	ดี

ตารางที่ ๔.๒ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ว่านอนสอนง่ายน่าคบหามากที่สุด เพราะได้รับการฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๔.๒๕	๐.๘๙๒	ดี	๔.๐๖๔	๐.๙๐๕	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙๒	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ทำงานไม่คั่งค้างน่าคบหาเพราะนำ เราไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ	๔.๒๒๗๓	๐.๗๗๔	ดี	๔.๑๔๗	๐.๘๙๙	ดี	๔.๒๒๗	๐.๗๗๔	ดี
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่าวัยรุ่นนอยากมีหมู่คณะ จึงยอมรับอุดมคติของ ผู้อื่นมาเป็นของตนง่าย ๆ	๔.๑๘๑๘	๐.๘๗	ดี	๔.๐๖๔	๐.๙๐๕	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๗	ดี

สรุปวิเคราะห์

ตารางที่ ๔.๓ ระดับทัศนคติในการคบกำลยามิตรของวัยรุ่นแยกตามเพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ชาย	๔๔	๔.๒	๐.๘
หญิง	๖๕	๔.๑	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๒	๐.๘

จากตารางที่ ๔.๓ ระดับทัศนคติในการคบกำลยามิตรของวัยรุ่น แยกตามเพศ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ โดยแบ่งเพศหญิง และเพศชาย มีรายละเอียดดังนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกำลยามิตรของวัยรุ่นเพศชายส่วนใหญ่มีทัศนคติในการคบกำลยามิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกำลยามิตรของวัยรุ่นเพศหญิงส่วนใหญ่มีทัศนคติในการคบกำลยามิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี			อายุ ๑๓ - ๑๔ ปี			อายุ ๑๔ ปีขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้า เกิดความสบายใจ	๔.๕๒	๐.๕๘	ดีมาก	๔.๕๑	๐.๖๓	ดีมาก	๔.๕๗	๐.๕๓	ดีมาก	๔.๕๔	๐.๕	ดีมาก
๒. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็น ประโยชน์ ทำให้เรียนรู้หลากหลาย	๔.๒๗	๐.๖๖	ดี	๔.๒๔	๐.๗๗	ดี	๔.๓๓	๐.๖๖	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๑	ดี
๓. ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้าพูด โกหกในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง	๔.๒๓	๐.๘๑	ดี	๔.๑๙	๐.๘๑	ดี	๔.๒๗	๐.๗๖	ดี	๔.๒๒	๐.๘	ดี
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็น สาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมีความทุกข์	๔.๒๑	๐.๘๒	ดี	๔.๒	๐.๘๓	ดี	๔.๑๘	๐.๘๙	ดี	๔.๒๗	๐.๘๒	ดี
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมี ความสุขเสมอ	๔.๒๑	๑.๐๗	ดี	๔.๑๓	๑.๐๘	ดี	๔.๑๗	๑.๐๑	ดี	๔.๒๐๕	๑.๑๑	ดี
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้า มักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น	๔.๐๖	๑.๐๔	ดี	๔.๐๔	๐.๙๔	ดี	๔.๐๒	๐.๙๘	ดี	๔.๑๓๖	๐.๙๘	ดี
๗. ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่ และคุณครู	๔.๐๒	๑	ดี	๓.๙๕	๑.๐๑	ดี	๓.๙๒	๑.๐๑	ดี	๓.๙๕	๑.๐๑	ดี

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี			อายุ ๑๓ - ๑๔ ปี			อายุ ๑๔ ปีขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๘. ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๔.๑๒	๑.๑	ดี	๓.๘๙	๑.๑๕	ดี	๓.๙๘	๑.๑๗	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี
๙. ข้าพเจ้าคิดว่ามีเพื่อนที่ดีจำนวนน้อยดีกว่ามีเพื่อนมากแล้วพากันไปทำสิ่งที่เสียหาย	๔.๒๕	๐.๘๔	ดี	๔.๑๙	๐.๘๗	ดี	๔.๒๓	๐.๘๕	ดี	๔.๓๖๔	๐.๖๕	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา	๔.๔๖	๐.๗	ดี	๔.๒๙	๐.๘๖	ดี	๔.๔๓	๐.๖๕	ดี	๔.๕๒	๓	ดีมาก
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดเป็นมิตรแท้	๔.๓๑	๐.๗๓	ดี	๔.๒	๐.๘๑	ดี	๔.๓๓	๐.๖๖	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๘	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าทางเลือกคบแต่บัดนี้ที่ตนเป็นทางที่นำไปสู่ความเจริญ	๔.๑๙	๐.๘๖	ดี	๔.๐๙	๐.๘๕	ดี	๔.๑๒	๐.๘๗	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๕	ดี
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียนนั้นเป็นหนทางแห่งปัญญา	๔.๐๘	๐.๙๕	ดี	๔.๑๑	๐.๙๑	ดี	๔.๐๕	๐.๙๕	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๖	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าทางเลือกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่คบหา	๔.๐๖	๑.๐๔	ดี	๔.๐๒	๑.๑	ดี	๔.๐๓	๑.๐๑	ดี	๔.๐๙๑	๑.๐๗	ดี

ตารางที่ ๔.๔ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี			อายุ ๑๓ - ๑๔ ปี			อายุ ๑๔ ปีขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่า การเลือกเพื่อนจากถิ่นพำนัก เป็นสาเหตุใหญ่ ที่ทำให้เด็กเกเร	๔.๒๑	๐.๘๕	ดี	๔.๑๔	๐.๙๔	ดี	๔.๑๕	๐.๙๔	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๓	ดี
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนที่มีความอดทนนั้น สามารถนำเราไปสู่ความก้าวหน้า	๔.๐๔	๐.๙๓	ดี	๔	๐.๙๑	ดี	๔.๐๗	๐.๘๘	ดี	๔.๐๖๘	๐.๙๓	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนที่ถ่อมตนนั้น น่าคบหา มากที่สุด	๔.๑๗	๐.๘๘	ดี	๔.๑๔	๐.๙	ดี	๔.๑	๐.๙๕	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนที่วุ่นวายน่า คบหามากที่สุด เพราะได้รับการฝึกฝนการ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๔.๒๑	๐.๘๙	ดี	๔.๑๒	๐.๙๒	ดี	๔.๑๓	๐.๘๙	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนที่การทำงานไม่คั่งค้ำนำ คบหาเพราะนำเราไปสู่หนทางแห่ง ความสำเร็จ	๔.๑๕	๐.๘๕	ดี	๔.๑๘	๐.๗๙	ดี	๔.๒๒	๐.๘๕	ดี	๔.๒๒	๐.๗๗	ดี
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่า วัยรุ่นนอยากมีห่มุคณะ จึงยอมรับ อุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตนง่าย ๆ	๔.๑๕	๐.๘๙	ดี	๔.๐๘	๐.๙	ดี	๔.๑๓	๐.๘๗	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๗	ดี
รวม	๔.๒	๐.๘๗	ดี	๔.๑๔	๐.๙	ดี	๔.๑๗	๐.๘๗	ดี	๔.๒๔๒	๐.๘๔	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม ตาราง
แสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๕ ระดับทัศนคติในการคบภักถยามิตรของวัยรุ่นแยกตามอายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี	๑๓	๔.๒	๐.๙
อายุ ๑๓ - ๑๔ ปี	๖๕	๔.๑	๐.๙
อายุสูงกว่า ๑๔ ปี	๓๑	๔.๒	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๒	๐.๙

จากตารางที่ ๔.๕ ระดับทัศนคติในการคบภักถยามิตรของวัยรุ่นแยกตามอายุอยู่ใน
ระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยามิตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๑๓ ปีส่วน
ใหญ่มีทัศนคติในการคบภักถยามิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยามิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๓- ๑๔ ปีมีทัศนคติใน
การคบภักถยามิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามระดับการศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้า เกิดความสบายใจ	๔.๔๐๙	๐.๖๖	ดี	๔.๖๐๖๑	๐.๕๒	ดีมาก	๔.๕๖๙	๐.๕๖	ดีมาก	๔.๕๔๕	๐.๕	ดีมาก
๒. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็น ประโยชน์ ทำให้เรียนรู้หลากหลาย	๔.๑๖๗	๐.๗๑	ดี	๔.๓๗๘๘	๐.๖๓	ดี	๔.๒๗	๐.๗๖	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๑	ดี
๓. ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้าพูด โกหกในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง	๔.๑๖๗	๐.๘๑	ดี	๔.๓๐๓	๐.๗๖	ดี	๔.๒	๐.๗๙	ดี	๔.๒๒๗	๐.๘	ดี
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็น สาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมีความทุกข์	๔.๑๒๑	๐.๘๓	ดี	๔.๒๕๗๖	๐.๘๑	ดี	๔.๒๑๕	๐.๘๙	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๒	ดี
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมี ความสุขเสมอ	๔.๑๒๑	๑.๐๙	ดี	๔.๑๙๗	๑.๐๘	ดี	๔.๑๖๙	๐.๙๙	ดี	๔.๒๐๕	๑.๑๑	ดี
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้า มักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น	๓.๙๕	๑.๐๑	ดี	๔.๐๙๐๙	๐.๙๖	ดี	๔.๐๖๒	๐.๙๗	ดี	๔.๑๓๖	๐.๙๘	ดี
๗. ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่ และคุณครู	๓.๙๗	๐.๙๘	ดี	๓.๙๘๔๘	๑.๐๒	ดี	๓.๙๒	๑.๐๔	ดี	๓.๙๕๕	๑.๐๑	ดี

ตารางที่ ๔.๖ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามระดับการศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๘. ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๔	๑.๐๘	ดี	๔	๑.๑๕	ดี	๓.๙๙๓๘	๑.๒๑	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี
๙. ข้าพเจ้าคิดว่ามีเพื่อนที่ดีจำนวนน้อยดีกว่ามีเพื่อนมากแล้วพากันไปทำสิ่งที่เสียหาย	๔.๑๙๗	๐.๘๖	ดี	๔.๑๙๗	๐.๙	ดี	๔.๒๖๒	๐.๘	ดี	๔.๓๖๔	๐.๖๕	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา	๔.๓๖๔	๐.๗๘	ดี	๔.๓๙๓๙	๐.๗๘	ดี	๔.๓๘๕	๐.๗๒	ดี	๔.๕๒๓	๐.๖๓	ดีมาก
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดเป็นมิตรแท้	๔.๑๘๒	๐.๘	ดี	๔.๒๘๗๙	๐.๗๔	ดี	๔.๓๓๘	๐.๖๙	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖๘	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าทางเลือกคบแต่บัดนี้ที่ฉันเป็นทางที่นำไปสู่ความเจริญ	๔.๐๗๖	๐.๘๖	ดี	๔.๑๘๑๘	๐.๘๔	ดี	๔.๑๒๓	๐.๘๘	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๕	ดี
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียนนั้นเป็นหนทางแห่งปัญญา	๔.๐๔๕	๐.๙๒	ดี	๔.๐๙๐๙	๐.๙๗	ดี	๔.๑๐๘	๐.๙	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๖	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าทางเลือกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่คบหา	๔	๑.๐๔	ดี	๔.๐๔๕๕	๑.๐๖	ดี	๔.๐๖๒	๑.๐๗	ดี	๔.๐๙๑	๑.๐๗	ดี

ตารางที่ ๔.๖ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามระดับการศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกเพื่อนจากถิ่นพำนัก เป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กเกร	๔.๑๕๒	๐.๘๑	ดี	๔.๑๖๖๗	๐.๙๗	ดี	๔.๑๖๙	๐.๙๖	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๓	ดี
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีความอดทนนั้น สามารถนำเราไปสู่ความก้าวหน้า	๔	๐.๙๑	ดี	๔.๐๖๐๖	๐.๘๙	ดี	๔.๐๓๑	๐.๙๒	ดี	๔.๐๖๘	๐.๙๓	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถ่อมตนนั้นน่าคบหา มากที่สุด	๔.๑๓๖	๐.๘๖	ดี	๔.๑๘๑๘	๐.๘๘	ดี	๔.๐๙๒	๑	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่วุ่นวายน่า คบหามากที่สุดเพราะได้รับการฝึกฝนการ เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๔.๑๕๒	๐.๘๖	ดี	๔.๑๙๗	๐.๘๓	ดี	๔.๐๙๒	๑.๐๑	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ทำงานไม่คั่งค้างนำ คบหาเพราะนำเราไปสู่หนทางแห่ง ความสำเร็จ	๔.๑๓๖	๐.๘๖	ดี	๔.๒๔๒๔	๐.๗๗	ดี	๔.๑๖๙	๐.๘๔	ดี	๔.๒๒๒	๐.๗๗	ดี
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่าวัยรุ่นนอยากมีหมู่คณะ จึง ยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตน ง่าย ๆ	๔.๐๗๖	๐.๙๓	ดี	๔.๑๕๑๕	๐.๘๕	ดี	๔.๑๒๓	๐.๘๙	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๗	ดี
รวม	๔.๑๒๑	๐.๘๘	ดี	๔.๒๐๐๘	๐.๘๗	ดี	๔.๑๖๕	๐.๘๙	ดี	๔.๒๔๒	๐.๘๔	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๖ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตารางแสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๗ ระดับทัศนคติในการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นแยกตามระดับการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
ม.๑	๓๔	๔.๑	๐.๙
ม.๒	๓๒	๔.๒	๐.๙
ม.๓	๔๓	๔.๒	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๒	๐.๙

จากตารางที่ ๔.๗ ระดับทัศนคติในการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่น แยกตามระดับการศึกษา อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปี๑มีทัศนคติในการคบภักลายณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๒มีทัศนคติในการคบภักลายณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓มีทัศนคติในการคบภักลายณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบ มิตรชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่า เฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑.ข้าพเจ้าเห็นว่าการ คบมิตรทำให้ข้าพ เจ้าเกิด ความสบายใจ	๔.๕๕	๐.๕	ดี มาก	๔.๔๙	๐.๖	ดี	๔.๕๖	๐.๕	มาก	๔.๕๖๕	๐.๕	มาก	๔.๕๗	๐.๕	มาก	๔.๕๔๕	๐.๕	ดี มาก
๒.ข้าพเจ้าเห็นว่าการมี เพื่อนมากเป็น ประโยชน์ทำให้ เรียนรู้หลากหลาย	๔.๓๔	๐.๖	ดี	๔.๑๔	๐.๘	ดี	๔.๓ ๗	๐.๖	ดี	๔.๓๒๖	๐.๖	ดี	๔.๓๕	๐.๖	ดี	๔.๓๔๑	๐.๖	ดี
๓.ข้าพเจ้ารู้สึกน่า ละอายอย่างมากถ้า พูดโกหกในเรื่องที่ไม่ เป็นความจริง	๔.๒๓	๐.๘	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๑๙	๐.๘	ดี	๔.๒๑๗	๐.๘	ดี	๔.๒๖	๐.๘	ดี	๔.๒๒๗	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็นสาเหตุทำให้เพื่อนสนิทที่มีความทุกข์	๔.๒๗	๐.๘	ดี	๔.๑๑	๐.๙	ดี	๔.๓๑	๐.๘	ดี	๔.๒๖๑	๐.๘	ดี	๔.๓	๐.๘๑	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘	ดี
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมีความสุขเสมอ	๔.๒	๑.๑	ดี	๔.๐๕	๑.๑	ดี	๔.๑๙	๑	ดี	๔.๑๙๖	๑.๑	ดี	๔.๒๔	๑.๑	ดี	๔.๒๐๕	๑.๑	ดี
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบข้าพเจ้ามักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น	๔.๑๔	๑	ดี	๓.๙๗	๑	ดี	๔.๐๙	๐.๙	ดี	๔.๑๓	๑	ดี	๔.๑๗	๐.๙๗	ดี	๔.๑๓๖	๑	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗.ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่ และคุณครู	๓.๙๕	๑	ดี	๓.๘๙	๑.๑	ดี	๓.๙๔	๑	ดี	๓.๙๕๗	๑	ดี	๓.๙๘	๑	ดี	๓.๙๕๕	๑	ดี
๘.ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๓.๗๗	๑.๓	ดี	๔.๑๗	๑	ดี	๔.๒๓๙	๐.๙	ดี	๔.๒๘	๐.๙๑	ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๙.ข้าพเจ้าคิดว่ามีเพื่อนที่ดีจำนวนน้อยดีกว่า มีเพื่อนมากแล้วพากันไปทำสิ่งที่เสียหาย	๔.๓๖	๐.๗	ดี	๔.๑๕	๐.๙	ดี	๔.๓	๐.๗	ดี	๔.๓๗	๐.๖	ดี	๔.๓๙	๐.๖๕	ดี	๔.๓๖๔	๐.๗	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา	๔.๕๒	๐.๖	ดี มาก	๔.๓๕	๐.๘	ดี	๔.๔๓	๐.๗	ดี	๔.๕๒๒	๐.๖	ดี มาก	๔.๕๒	๐.๖๒	ดี มาก	๔.๕๒๓	๐.๖	ดี มาก
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษาเมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดเป็นมิตรแท้	๔.๓๔	๐.๗	ดี	๔.๒	๐.๘	ดี	๔.๓	๐.๗	ดี	๔.๓๗	๐.๗	ดี	๔.๓๕	๐.๖๗	ดี	๔.๓๔๑	๐.๗	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบแต่บัณฑิตนั้นเป็นทางที่นำตนไปสู่ความเจริญ	๔.๒	๐.๙	ดี	๔.๐๘	๐.๙	ดี	๔.๑๑	๐.๙	ดี	๔.๒๑๗	๐.๘	ดี	๔.๒	๐.๘๓	ดี	๔.๒๐๕	๐.๙	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียน นั้นเป็นหนทางแห่งปัญญา	๔.๐๙	๑	ดี	๔.๐๙	๐.๙	ดี	๔.๐๒	๑	ดี	๔.๑๐๙	๐.๙	ดี	๔.๑๑	๐.๙๕	ดี	๔.๐๙๑	๑	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่คบหา	๔.๐๙	๑.๑	ดี	๓.๙๗	๑.๑	ดี	๔.๐๔	๑	ดี	๔.๑๓	๑.๑	ดี	๔.๑๓	๑.๐๗	ดี	๔.๐๙๑	๑.๑	ดี
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกเพื่อนจากถิ่นพำนักเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กเกเร	๔.๓๒	๐.๘	ดี	๔.๑๘	๐.๙	ดี	๔.๑๗	๑	ดี	๔.๓๒๖	๐.๘	ดี	๔.๓๕	๐.๘๒	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีความอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ความก้าวหน้า	๔.๐๗	๐.๙	ดี	๔.๐๘	๐.๙	ดี	๔	๐.๙	ดี	๔.๐๘๗	๐.๙	ดี	๔.๑๑	๐.๙๒	ดี	๔.๐๖๘	๐.๙	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถ่อมตนนั้นน่าคบหามากที่สุด	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๔.๐๖	๑	ดี	๔.๒๒	๐.๙	ดี	๔.๒๖๑	๐.๙	ดี	๔.๒๖	๐.๘๘	ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่วุ่นวายน่าย่นใจน่าคบหามากที่สุดเพราะได้รับการฝึกฝนการเป็นผู้นำและทำตามที่ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๔.๑๑	๑	ดี	๔.๑๓	๐.๙	ดี	๔.๒๖๑	๐.๙	ดี	๔.๒๘	๐.๘๙	ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี

ตารางที่ ๔.๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ทำงานไม่คั่งคั่งน่าคบหา เพราะนำเราไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ	๔.๒๓	๐.๘	ดี	๔.๐๙	๐.๘	ดี	๔.๑๙	๐.๘	ดี	๔.๒๑๗	๐.๘	ดี	๔.๒๖	๐.๘๗	ดี	๔.๒๒๗	๐.๘	ดี
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่าวัยรุ่นนอยากมีหนุ่มคณะ จึงยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตนเองง่าย ๆ	๔.๑๘	๐.๘	ดี	๔.๐๒	๐.๘	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๑๙๖	๐.๘	ดี	๔.๒๒	๐.๘๗	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘	ดี
รวม	๔.๒๔	๐.๘	ดี	๔.๑	๐.๘	ดี	๔.๑๙	๐.๘	ดี	๔.๒๔๘	๐.๘	ดี	๔.๒๗	๐.๘๓	ดี	๔.๒๕๒	๐.๘	ดี

**สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๘ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตารางแสดงผลค่าร้อยละ**

ตารางที่ ๔.๙ ระดับทัศนคติในการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นแยกตามสมาชิกในครอบครัว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
อบอุ่นมาก	๕๐	๔.๒	๐.๘
อบอุ่นดี	๓๕	๔.๑	๐.๙
อบอุ่นปานกลาง	๑๕	๔.๒	๐.๙
อบอุ่นน้อย	๕	๔.๒	๐.๘
ขาดความอบอุ่น	๔	๔.๓	๐.๘
รวม	๑๐๙	๔.๒	๐.๘

จากตารางที่ ๔.๙ ระดับทัศนคติในการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นแยกความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นมากมีทัศนคติในการคบภักถยานมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นดี โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นปานกลางมีทัศนคติในการคบภักถยานมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นน้อย มีทัศนคติในการคบภักถยานมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักถยานมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมีทัศนคติในการคบภักถยานมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐			๓๐๐๐ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ	๔.๕๔๕๕	๐.๕๖	ดี	๔.๖๑๗๖	๐.๔๙	ดีมาก	๔.๔๑๓	๐.๖๙	ดี	๔.๕๔๕๕	๐.๕	ดีมาก
๒. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็นประโยชน์ ทำให้เรียนรู้หลากหลาย	๔.๒๔๒๔	๐.๗๕	ดี	๔.๓๕๒๙	๐.๖๔๑	ดี	๔.๒๒๒๒	๐.๗๓	ดี	๔.๓๔๐๙	๐.๖๑	ดี
๓. ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้าพูดโกหกในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง	๔.๒๒๗๓	๐.๘๒	ดี	๔.๓๒๓๕	๐.๗๔๒	ดี	๔.๑๑๑	๐.๘๑	ดี	๔.๒๒๗๓	๐.๘	ดี
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็นสาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมีความทุกข์	๔.๒๔๒๔	๐.๘๒	ดี	๔.๒๒๐๖	๐.๘๐๘	ดี	๔.๑๒๗	๐.๙๑	ดี	๔.๒๗๒๗	๐.๘๒	ดี
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมีความสุขเสมอ	๔.๒๑๒๑	๑.๐๗	ดี	๔.๒๒๐๖	๑.๐๔๙	ดี	๔.๐๔๘	๑.๐๔	ดี	๔.๒๐๔๕	๑.๑๑	ดี
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบข้าพเจ้ามักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น	๔.๐๓๐๓	๑.๐๑	ดี	๔.๐๗๓๕	๐.๙๙๗	ดี	๔	๐.๙๓	ดี	๔.๑๓๖๔	๐.๙๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐			๓๐๐๐ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗. ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำ ของพ่อแม่ และคุณครู	๓.๙๖๙๗	๑.๐๒	ดี	๔.๐๔๔๑	๐.๙๘๔	ดี	๓.๙๕๗	๑.๐๑	ดี	๓.๙๕๔๕	๑.๐๑	ดี
๘. ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการ ความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๓.๘๔๘๕	๑.๒๗	ดี	๔.๑๐๒๙	๑.๐๘๑	ดี	๓.๙๘๔	๑.๐๗	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี
๙. ข้าพเจ้าคิดว่ามีเพื่อนที่ดีจำนวน น้อยดีกว่า มีเพื่อนมากแล้วพากัน ไปทำสิ่งที่เสียหาย	๔.๒๕๗๖	๐.๘๕	ดี	๔.๒๙๔๑	๐.๘๑๑	ดี	๔.๐๙๕	๐.๘๙	ดี	๔.๓๖๓๖	๐.๖๕	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความ เดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา	๔.๔๒๔๒	๐.๗๕	ดี	๔.๔๑๑๘	๐.๗๓๘	ดี	๔.๓๐๒	๐.๘	ดี	๔.๕๒๒๗	๐.๖๓	ดีมาก
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้น จัดเป็นมิตรแท้	๔.๓๑๘๒	๐.๗๓	ดี	๔.๒๙๔๑	๐.๗๑๔	ดี	๔.๑๙	๐.๘	ดี	๔.๓๔๐๙	๐.๖๘	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบแต่ บัณฑิตนั้นเป็นทางที่นำตนไปสู่ ความเจริญ	๔.๑๖๖๗	๐.๘๕	ดี	๔.๑๗๖๕	๐.๘๐๙	ดี	๔.๐๓๒	๐.๙๒	ดี	๔.๒๐๔๕	๐.๘๕	ดี

ตารางที่ ๔.๑๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐			๓๐๐๐ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียน นั้นเป็นหนทางแห่งปัญญา	๔.๑๒๑๒	๐.๙๔	ดี	๔.๑๑๗๖	๐.๙๒๓	ดี	๔	๐.๙๓	ดี	๔.๐๙'๐๙	๐.๙๖	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่คบหา	๔.๐๔๕๕	๑.๑๓	ดี	๔.๐๕๘๘	๑.๐๒	ดี	๔	๑.๐๒	ดี	๔.๐๙'๐๙	๑.๐๗	ดี
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกเพื่อนจากถิ่นพำนักเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้เด็กเกเร	๔.๑๕๑๕	๐.๙๕	ดี	๔.๑๗๖๕	๐.๙๒๙	ดี	๔.๑๕๙	๐.๘๗	ดี	๔.๓๑๘๒	๐.๘๓	ดี
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีความอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ความก้าวหน้า	๔.๐๗๕๘	๐.๙๓	ดี	๔.๐๑๔๗	๐.๘๗๒	ดี	๔	๐.๙๒	ดี	๔.๐๖๘๒	๐.๙๓	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถ่อมตนนั้นนำคบบามากที่สุด	๔.๑๖๖๗	๐.๙๔	ดี	๔.๑๔๗๑	๐.๘๕๑	ดี	๔.๐๙๕	๐.๙๕	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี

ตารางที่ ๔.๑๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐			๓๐๐๐ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่อ่านหนังสือ ง่ายน่าคบหามากที่สุดเพราะได้รับ การฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตาม ที่ดี	๔.๑๕๑๕	๐.๙๖	ดี	๔.๒๒๐๖	๐.๘๐๘	ดี	๔.๐๖๓	๐.๙๓	ดี	๔.๒๕	๐.๘๙	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ทำงานไม่คั่ง ค้างน่าคบหาเพราะนำเราไปสู่ หนทางแห่งความสำเร็จ	๔.๑๖๗	๐.๙	ดี	๔.๒๕	๐.๗๔	ดี	๔.๑๒๗	๐.๘๑	ดี	๔.๒๒๗๓	๐.๗๗	ดี
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่าวัยรุ่นนอยากมีหมู่คณะ จึงยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็น ของตนง่าย ๆ	๔.๐๗๖	๐.๙๓	ดี	๔.๒๐๖	๐.๘๔	ดี	๔	๐.๙	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๗	ดี
รวม	๔.๑๗๒	๐.๙๑	ดี	๔.๒๑๖๒	๐.๘๔๒	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙	ดี	๔.๒๔๒๑	๐.๘๔	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตารางแสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑๑ ระดับทัศนคติในการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่าย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	S.D.
๑๕๐๐ - ๒๐๐๐	๓๙	๔.๑	๐.๙
๒๐๐๑ - ๓๐๐๐	๔๐	๔.๒	๐.๘
๓๐๐๐ ขึ้นไป	๓๐	๔.๑	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๑	๐.๙

จากตารางที่ ๔.๑๑ ระดับทัศนคติในการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่น แยกตามค่าใช้จ่าย
ที่ได้รับในแต่ละเดือน อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่
ได้รับในแต่ละเดือนระหว่างเงินเดือน ๑๕๐๐ -๒๐๐๐ บาทมีทัศนคติในการคบภักลายณมิตร
โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับ
๒๐๐๑-๓๐๐๐ บาทโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบภักลายณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับใน
แต่ละเดือน ๓๐๐๑ บาทขึ้นไปมีทัศนคติในการคบภักลายณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๔.๑

๔.๓ ตอนที่ ๓ วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าคิดว่ากรณีนี้ เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น	๔.๓๘๖๔	๐.๘๙๕	ดี	๔.๑๒๘	๑.๐๑๙	ดี	๔.๓๘๖	๐.๘๙๕	ดี
๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด	๔.๑๘๑๘	๐.๘๑๕	ดี	๓.๙๘๒	๐.๘๗๑	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑๕	ดี
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติดเกิดจากการคบเพื่อน	๔.๒๐๔๕	๐.๘๒๓	ดี	๔.๐๙๒	๐.๘๕๖	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒๓	ดี
๔. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กคิดยาเสพติดนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม	๔.๐๙๐๙	๐.๙๘๔	ดี	๓.๙๕๕	๐.๙๑๑	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๘๔	ดี
๕. สาเหตุของเด็ก หนีโรงเรียน ก่อความวุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน	๔.๐๖๘๒	๑.๐๒๑	ดี	๓.๙๙๑	๑.๐๐๕	ดี	๔.๐๖๘	๑.๐๒๑	ดี
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด	๔	๐.๙๘๘	ดี	๓.๘๖๒	๐.๙๗๖	ดี	๔	๐.๙๘๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๒ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ที่เกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทันกับของเสพติด	๔.๒๗๒๗	๐.๘๔๕	ดี	๔.๑๑๙	๑.๐๒๕	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๔๕	ดี
๘. คิดว่า ปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด	๔.๕๒๒๗	๐.๗๙๒	ดีมาก	๔.๓๐๓	๐.๙๒๘	ดี	๔.๕๒๓	๐.๗๙๒	ดีมาก
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่คบเพื่อนต่างเพศมีสาเหตุจากขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๔๐๙๑	๐.๘๗๑	ดี	๔.๐๒๘	๑.๒๐๕	ดี	๔.๔๐๙	๐.๘๗๑	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ที่เกิดจากการอยากลอง	๔.๓๖๓๖	๐.๘๑	ดี	๔.๑๓๘	๐.๙๗๖	ดี	๔.๓๖๔	๐.๘๑	ดี
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ที่เกิดจากการทำทรมานเพื่อน	๔.๒๕	๐.๘๖๖	ดี	๔.๑๒๘	๐.๙๔๔	ดี	๔.๒๕	๐.๘๖๖	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจากการขาดความดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว	๔.๐๒๒๗	๑.๐๔๕	ดี	๓.๙๙๑	๐.๙๗๗	ดี	๔.๐๒๓	๑.๐๔๕	ดี
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่รุนแรง เช่นการหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ชอบทะเลาะวิวาท	๔.๒๒๗๓	๑.๐๗๕	ดี	๔.๑๑	๐.๙๗๕	ดี	๔.๒๒๗	๑.๐๗๕	ดี

ตารางที่ ๔.๑๒ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามเพศ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	เพศชาย			เพศหญิง			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็กเกรเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานครอบครัว	๔.๑๘๑๘	๐.๘๑๕	ดี	๓.๙๗๒	๐.๘๗๖	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑๕	ดี
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็กขโมยเกิดจากการขัดสนยากจน	๔.๒๕	๐.๙๑๘	ดี	๓.๙๖๓	๑.๐๔๕	ดี	๔.๒๕	๐.๙๑๘	ดี
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของกรณีโรงเรียนคือการไม่ชอบโรงเรียน	๔.๑๕๙๑	๑.๐๑	ดี	๓.๙๒๗	๑.๐๒๕	ดี	๔.๑๕๙	๑.๐๑	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เด็กพูดโกหกเพื่อปกปิดปมด้วยของตน	๔.๓๑๘๒	๐.๘๘๓	ดี	๔.๐๘๓	๐.๙๗๓	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๘๓	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่งตามใจเด็กจนเกินไปเด็กกลายเป็นเด็กเกร	๔.๒๐๔๕	๐.๘๒๓	ดี	๓.๙๒๗	๐.๙๕๙	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒๓	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี	๔.๓๔๐๙	๐.๙๓๙	ดี	๔.๐๘๓	๑.๐๒๙	ดี	๔.๓๔๑	๐.๙๓๙	ดี
รวม	๔.๒๓๔๔	๐.๙๐๖	ดี	๔.๐๔๑	๐.๙๗๘	ดี	๔.๒๓๔	๐.๙๐๖	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๑๒ ปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตร

ตาราง ค่าเฉลี่ย แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามตารางแสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับทัศนคติในการคบมิตรแยกตามเพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.
ชาย	๔๔	๔.๒	๔๓.๖	๐.๙
หญิง	๖๕	๔	๕๙.๖๑	๑
รวม	๑๐๙	๔.๑	๑๐๓.๒๑	๑

ปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นแยกตามเพศ

จากตารางที่ ๔.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่น แยกตามเพศ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑ คิดเป็นร้อยละ ๑๐๓.๒ ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แบ่งตามเพศ ชาย และ เพศหญิง มีดังนี้

พบว่ากลุ่มตัวอย่างเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นเพศชายโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๖

กลุ่มตัวอย่างปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นเพศหญิงโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ต่ำกว่า ๑๓			๑๓ - ๑๔			๑๔ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าคิดว่ากรณีนัด เป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น	๔.๓๓	๐.๙	ดี	๔.๒๒	๐.๙๖	ดี	๔.๒	๑.๐๕	ดี	๔.๓๘๖	๐.๘๙	ดี
๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด	๔.๑๒	๐.๘๓	ดี	๔.๐๕	๐.๘๔	ดี	๔.๐๗	๐.๘๘	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติดเกิดจากการคบเพื่อน	๔.๒๑	๐.๘๕	ดี	๔.๐๙	๐.๘๗	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๔. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กติดยาเสพติดนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม	๔.๑๒	๐.๙๖	ดี	๓.๙๔	๐.๙๔	ดี	๔.๐๒	๐.๙๓	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๘	ดี
๕. สาเหตุของเด็ก หนีโรงเรียน ก่อความวุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน	๔.๐๔	๑.๐๑	ดี	๔	๑.๐๔	ดี	๔.๐๕	๐.๙๘	ดี	๔.๐๖๘	๑.๐๒	ดี
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด	๔	๐.๙๗	ดี	๓.๘๗	๑.๐๑	ดี	๓.๙๓	๐.๙๕	ดี	๔	๐.๙๙	ดี

ตารางที่ ๕.๑๔ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ต่ำกว่า ๑๓			๑๓ - ๑๔			๑๔ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทันกับของเสฟ	๔.๒๑	๐.๘๗	ดี	๔.๑๙	๐.๙๗	ดี	๔.๑๗	๐.๙๙	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๕	ดี
๘. คิดว่า ปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด	๔.๔๒	๐.๘๕	ดี	๔.๓๒	๐.๙๕	ดี	๔.๕	๐.๗๗	ดีมาก	๔.๕๒๓	๐.๗๙	ดีมาก
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่คบเพื่อน ต่างเพศมีสาเหตุจากขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๒๗	๑.๐๙	ดี	๔.๑๔	๑.๐๙	ดี	๔.๒๒	๑.๐๘	ดี	๔.๔๐๙	๐.๘๗	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลอง	๔.๓๕	๐.๘๖	ดี	๔.๑๖	๐.๙๖	ดี	๔.๒๕	๐.๘๘	ดี	๔.๓๖๔	๐.๘๑	ดี
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการทำตามเพื่อน	๔.๒๗	๐.๘๗	ดี	๔.๐๗	๐.๙๙	ดี	๔.๒๗	๐.๘๒	ดี	๔.๒๕	๐.๘๗	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจาก การขาดความดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว	๔.๐๒	๑.๐๖	ดี	๔.๐๑	๐.๙๘	ดี	๓.๙๘	๑	ดี	๔.๐๒๓	๑.๐๕	ดี

ตารางที่ ๔.๑๔ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแยกตามอายุ

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ต่ำกว่า ๑๓			๑๓ - ๑๔			๑๔ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่รุนแรงเช่นการหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ขอบทะเลาะวิวาท	๔.๒๓	๑.๐๔	ดี	๔.๐๕	๑.๐๒	ดี	๔.๒๗	๐.๙๙	ดี	๔.๒๒๗	๑.๐๘	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็กเกเรเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานะครอบครัว	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔	๐.๘๙	ดี	๔.๐๘	๐.๘๕	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็กขโมย เกิดจากการขัดสนยากจน	๔.๑๗	๐.๙๘	ดี	๔	๑.๐๒	ดี	๔.๑๕	๐.๙๗	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของการหนีโรงเรียนคือการไม่ชอบโรงเรียน	๔.๑๒	๐.๙๘	ดี	๓.๙๓	๑.๐๘	ดี	๔.๑	๐.๙๗	ดี	๔.๑๕๙	๑.๐๑	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เด็กพูดโกหกเพื่อปกปิดปมด้วยของตน	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๔.๑๔	๐.๙๕	ดี	๔.๒	๐.๙๕	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๘	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่งตามใจเด็กจนเกินไปเด็กกลายเป็นเด็กเกเร	๔.๑๓	๐.๘๖	ดี	๓.๙๖	๐.๙๖	ดี	๔.๑	๐.๘๘	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี	๔.๒๗	๐.๙๗	ดี	๔.๑๔	๑.๐๑	ดี	๔.๒๒	๐.๙๙	ดี	๔.๓๔๑	๐.๙๔	ดี
รวม	๔.๑๙	๐.๙๓	ดี	๔.๐๗	๐.๙๘	ดี	๔.๑๕	๐.๙๓	ดี	๔.๒๓๔	๐.๙๑	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๑๔

ตาราง ค่าเฉลี่ย แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางแสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑๕ ระดับปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นแยกอายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.
ต่ำกว่า ๑๓	๑๓	๔.๒	๑๑.๘๓	๐.๙
๑๓ - ๑๔	๖๕	๔.๑	๕๙.๖๑	๑
สูงกว่า ๑๔	๓๑	๔.๒	๒๘.๕๕	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๒	๑๐๐	๐.๙

จากตารางที่ ๔.๑๕ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่น แยกตามอายุ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ รายละเอียดดังนี้

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบมิตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๘

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๓- ๑๔ ปี มีทัศนคติในการคบมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑ คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยเรื่องปัญหาและอุปสรรคการคบมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๔ ปี ขึ้นไป โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๕

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตาม การศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าคิดว่า การผัดนัด เป็นปัญหา สำคัญปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น	๔.๒๕๘	๐.๙	ดี	๔.๓๐๓	๐.๙๑	ดี	๔.๑๖๙	๑.๑	ดี	๔.๓๘๖	๐.๘๙	ดี
๒. ข้าพเจ้าคิดว่า ปัญหาด้านการเงิน เป็น อุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด	๔.๐๗๖	๐.๗๗	ดี	๔.๐๙๐๙	๐.๘๔	ดี	๔.๐๕๖	๐.๙๔	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติด ยาเสพติดเกิดจากการคบเพื่อน	๔.๑๒๑	๐.๘๗	ดี	๔.๑๓๖๔	๐.๘๔	ดี	๔.๑๖๙	๐.๘๒	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๔. ข้าพเจ้าคิดว่า เด็กกิดยาเสพติดนั้น เกิด จากสิ่งแวดล้อม	๔.๐๔๕	๐.๙๔	ดี	๓.๙๖๙๗	๐.๙๖	ดี	๔.๐๑๕	๐.๙๔	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๘	ดี
๕. สาเหตุของเด็ก หนีโรงเรียน ก่อ ความ วุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นหน้าที่ ของครูที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน	๔.๐๖๑	๐.๙๙	ดี	๔.๐๖๐๖	๑.๐๑	ดี	๓.๙๕๔	๑.๐๔	ดี	๔.๐๖๘	๑.๐๒	ดี
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโทษ ที่ รุนแรงที่สุด	๓.๙๓๙	๐.๙๗	ดี	๓.๙๐๙๑	๐.๙๖	ดี	๓.๙๒๓	๑.๐๒	ดี	๔	๐.๙๙	ดี

ตารางที่ ๔.๑๖ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตาม การศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ที่เกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทันกับของเสพติด	๔.๑๙๗	๐.๙	ดี	๔.๒๒๗๓	๐.๙๑	ดี	๔.๑๓๘	๑.๐๔	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๕	ดี
๘. คิดว่า ปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด	๔.๓๙๔	๐.๘๗	ดี	๔.๓๙๓๙	๐.๘๙	ดี	๔.๔๑๕	๐.๘๖	ดี	๔.๕๒๓	๐.๗๙	ดีมาก
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่คบเพื่อนต่างเพศมีสาเหตุจากขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๑๖๗	๑.๑๓	ดี	๔.๒๒๗๓	๑.๐๓	ดี	๔.๒	๑.๐๙	ดี	๔.๔๐๙	๐.๘๗	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลอง	๔.๒๒๗	๐.๙๑	ดี	๔.๒๒๗๓	๐.๙๙	ดี	๔.๒๖๒	๐.๘๓	ดี	๔.๓๖๔	๐.๘๑	ดี
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการทำตามเพื่อน	๔.๑๒๑	๐.๙๕	ดี	๔.๑๘๑๘	๐.๙๖	ดี	๔.๒๔๖	๐.๘๑	ดี	๔.๒๕	๐.๘๗	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจากการขาดความดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว	๓.๙๗	๑.๐๔	ดี	๓.๙๘๔๘	๐.๙๘	ดี	๔.๐๖๒	๑	ดี	๔.๐๒๓	๑.๐๕	ดี

ตารางที่ ๔.๑๖ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามการศึกษา

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ม.๑			ม.๒			ม.๓			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๓.ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่รุนแรง เช่นการหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ขอบทะเลาะวิวาท	๔.๐๗๖	๑.๐๗	ดี	๔.๑๖๖๗	๑.๐๒	ดี	๔.๒๔๖	๐.๙๗	ดี	๔.๒๒๗	๑.๐๘	ดี
๑๔.ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็กเกเรเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานะครอบครัว	๔.๐๔๕	๐.๘๓	ดี	๔.๐๖๐๖	๐.๘๒	ดี	๔.๐๙๒	๐.๙๑	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๑๕.ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็กขโมย เกิดจากการขาดสนใจจน	๔.๐๗๖	๐.๙๗	ดี	๔.๑๓๖๔	๐.๙๗	ดี	๔.๐๖๒	๑.๐๖	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี
๑๖.ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของการหนีโรงเรียนคือการไม่ชอบโรงเรียน	๔.๐๑๕	๐.๙๘	ดี	๔.๐๖๐๖	๑.๐๑	ดี	๔.๐๑๕	๑.๐๘	ดี	๔.๑๕๗	๑.๐๑	ดี
๑๗.ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เด็กพูดโกหกเพื่อปกปิดปมด้วยของตน	๔.๑๖๗	๐.๙๕	ดี	๔.๑๙๗	๐.๙๓	ดี	๔.๒	๐.๙๖	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๘	ดี
๑๘.ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่งตามใจเด็กจนเกินไปเด็กกลายเป็นเด็กเกเร	๓.๙๗	๐.๙๕	ดี	๔.๑๐๖๑	๐.๙	ดี	๔.๐๗๗	๐.๘๙	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๑๙.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี	๔.๑๒๑	๑.๐๖	ดี	๔.๒๗๒๗	๐.๙๕	ดี	๔.๒	๐.๙๙	ดี	๔.๓๔๑	๐.๙๕	ดี
รวม	๔.๑๐๘	๐.๙๕	ดี	๔.๑๔๒๗	๐.๙๕	ดี	๔.๑๓๑	๐.๙๗	ดี	๔.๒๓๔	๐.๙๑	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๑๖

ตาราง ค่าเฉลี่ย แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางแสดงผลค่าร้อยละ

ตารางที่ ๔.๑๗ ระดับปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นแยกตามการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.
ม.๑	๓๔	๔.๑	๓๑.๒	๑
ม.๒	๓๒	๔.๑	๒๙.๓๕	๐.๙
ม.๓	๔๓	๔.๑	๓๙.๔	๑
รวม	๑๐๙	๔.๑	๑๐๐	๑

จากตารางที่ ๔.๑๗ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบกับภักษณมิตรของวัยรุ่น แยกตามระดับการศึกษา อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ รายนละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบภักษณมิตรของวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๑ ส่วนใหญ่มีทัศนคติในการคบภักษณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบภักษณมิตรของวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๒ มีทัศนคติในการคบภักษณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑ คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๔

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยเรื่องปัญหาและอุปสรรคการคบภักษณมิตรของวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑ คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๔

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าคิดว่ากรณีนี้ เป็นปัญหาสำคัญ ปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น	๔.๓๙	๐.๙	ดี	๔.๑๔	๑	ดี	๔.๓๙	๐.๙	ดี	๔.๓๙๑	๐.๙	ดี	๔.๓๙	๐.๘๘	ดี	๔.๓๘๖	๐.๙	ดี
๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหา ด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด	๔.๑๘	๐.๘	ดี	๔.๐๕	๐.๙	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๑๙๖	๐.๘	ดี	๔.๒	๐.๘๑	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘	ดี
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติดเกิดจากการคบเพื่อน	๔.๒	๐.๘	ดี	๔.๑๒	๐.๘	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๒๑๗	๐.๘	ดี	๔.๒๔	๐.๘๒	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๔. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กคิดยาเสพติดนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม	๔.๐๙	๑	ดี	๔.๐๒	๑	ดี	๓.๙๖	๑	ดี	๔.๑๐๙	๑	ดี	๔.๑๑	๐.๙๗	ดี	๔.๐๙๑	๑	ดี
๕. สาเหตุของเด็ก หนีโรงเรียน ก่อความวุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่า เป็นหน้าที่ของครู ที่ต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน	๔.๐๗	๑	ดี	๓.๙๕	๑.๑	ดี	๔.๐๔	๑	ดี	๔.๐๘๗	๑	ดี	๔.๑๑	๑.๐๒	ดี	๔.๐๖๘	๑	ดี
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด	๔	๑	ดี	๓.๖	๑.๑	ดี	๓.๙๕	๐.๙	ดี	๔	๑	ดี	๔.๐๒	๐.๙๘	ดี	๔	๑	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๗.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทันกับของเสพติด	๔.๒๗	๐.๘	ดี	๔.๑๒	๑	ดี	๔.๑๗	๑	ดี	๔.๒๖๑	๐.๘	ดี	๔.๓	๐.๘๔	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘	ดี
๘.คิดว่า ปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด	๔.๕๒	๐.๘	ดีมาก	๔.๒๙	๑	ดี	๔.๕	๐.๘	ดี	๔.๕	๐.๘	ดี	๔.๕๔	๐.๗๘	ดีมาก	๔.๕๒๓	๐.๘	ดีมาก
๙.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่คบเพื่อนต่างเพศมีสาเหตุจากขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๕๑	๐.๘	ดี	๔	๑.๒	ดี	๔.๒๘	๑	ดี	๔.๕๓๕	๐.๘	ดี	๔.๕๑	๐.๘๖	ดี	๔.๕๐๓	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลอง	๔.๓๖	๐.๘	ดี	๔.๑๘	๐.๙	ดี	๔.๒๖	๐.๙	ดี	๔.๓๙๑	๐.๘	ดี	๔.๓๗	๐.๘	ดี	๔.๓๖๔	๐.๘	ดี
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการทำตราบเพื่อน	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๔.๑๑	๐.๙	ดี	๔.๒๘	๐.๙	ดี	๔.๒๖๑	๐.๙	ดี	๔.๒๔	๐.๘๕	ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจากการขาดความดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว	๔.๐๒	๑	ดี	๔	๑	ดี	๔	๑	ดี	๔.๐๔๓	๑	ดี	๔.๐๒	๑.๐๒	ดี	๔.๐๒๓	๑	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่รุนแรง เช่นการหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ชอบทะเลาะวิวาท	๔.๒๓	๑.๑	ดี	๔.๑๑	๑	ดี	๔.๒๒	๑	ดี	๔.๒๖	๑.๑	ดี	๔.๒๔	๑.๐๖	ดี	๔.๒๒๗	๑.๑	ดี
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็กเกเรเกิดจากสิ่งแวดล้อมในครอบครัว	๔.๑๘	๐.๘	ดี	๔	๐.๘	ดี	๔.๑๕	๐.๘	ดี	๔.๑๙	๐.๘	ดี	๔.๒	๐.๘๑	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘	ดี
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็กขโมย เกิดจากการขาดสนใจจากคน	๔.๒๕	๐.๘	ดี	๔.๐๓	๑	ดี	๔.๑๓	๑	ดี	๔.๒๖	๐.๘	ดี	๔.๒๖	๐.๘๑	ดี	๔.๒๕	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของการหนีโรงเรียนคือการไม่ชอบโรงเรียน	๔.๑๖	๑	ดี	๔.๐๒	๑.๑	ดี	๔.๐๒	๑.๑	ดี	๔.๑๕๒	๑	ดี	๔.๑๗	๑	ดี	๔.๑๕๙	๑	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่ากรณีที่เด็กพูดโกหกเพื่อปกปิดปมด้วยของตน	๔.๓๒	๐.๙	ดี	๔.๑๔	๑	ดี	๔.๒๖	๐.๙	ดี	๔.๓๒๖	๐.๙	ดี	๔.๓๓	๐.๘๗	ดี	๔.๓๑๘	๐.๙	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มุ่งคั่งตามใจเด็กจนเกินไปเด็กกลายเป็นเด็กเกเร	๔.๒	๐.๘	ดี	๔	๑	ดี	๔.๑๙	๐.๙	ดี	๔.๑๙๖	๐.๘	ดี	๔.๒๔	๐.๘๒	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘	ดี

ตารางที่ ๔.๑๘ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว

ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	อบอุ่นมาก			อบอุ่นดี			อบอุ่นปานกลาง			อบอุ่นน้อย			ขาดความอบอุ่น			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๙.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี	๔.๓๔	๐.๙	ดี	๔.๐๘	๑.๑	ดี	๔.๓๑	๐.๙	ดี	๔.๓๒๖	๐.๙	ดี	๔.๓๗	๐.๙๓	ดี	๔.๓๔๑	๐.๙	ดี
รวม	๔.๒๓	๐.๙	ดี	๔.๐๖	๑	ดี	๔.๑๘	๐.๙	ดี	๔.๒๔๓	๐.๙	ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี	๔.๒๓๔	๐.๙	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๑๘๔

ตาราง ค่าเฉลี่ย แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๑๙ ระดับปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นแยกตามความสัมพันธ์สมาชิกในครอบครัว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.
อบอุ่นมาก	๕๐	๔.๒	๔๕.๘๗	๐.๙
อบอุ่นดี	๓๕	๔.๑	๓๒.๑๑	๑
อบอุ่นปานกลาง	๑๕	๔.๒	๑๓.๗๖	๐.๙
อบอุ่นน้อย	๕	๔.๒	๕.๕๘	๐.๙
ขาดความอบอุ่น	๔	๔.๓	๓.๖๖	๐.๙
รวม	๑๐๙	๔.๒	๑๐๐	๐.๙

จากตารางที่ ๔.๑๙ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหา และ อุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นมากมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒คิดเป็นร้อยละ๔๕.๘

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นดี โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นปานกลางมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๘

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหา และ อุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นน้อยมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ คิดเป็นร้อยละ ๕.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓ คิดเป็นร้อยละ ๓.๗

ตารางที่ ๔.๒๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐			๓๐๐๑ ขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑. ข้าพเจ้าคิดว่ากรณีนี้ เป็น ปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งในการ คบมิตรของวัยรุ่น	๔.๑๘๒	๐.๙๙	ดี	๔.๓๒๔	๐.๙๔	ดี	๔.๒๒๒	๐.๙๙	ดี	๔.๓๘๖	๐.๘๙	ดี
๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทาง สังคมมากที่สุด	๔.๐๑๕	๐.๙	ดี	๔.๐๘๘	๐.๘๔	ดี	๔.๑๑๑	๐.๘๑	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้ เด็กติดยาเสพติดเกิดจากการ คบเพื่อน	๔.๑๓๖	๐.๘๘	ดี	๔.๑๙๑	๐.๘๒	ดี	๔.๐๙๕	๐.๘๔	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๔. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กติดยาเสพติด นั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม	๔.๐๖๑	๐.๙๖	ดี	๔.๐๕๙	๐.๙	ดี	๓.๙๐๕	๐.๙๘	ดี	๔.๐๙๑	๐.๙๘	ดี
๕. สาเหตุของเด็ก หนีโรงเรียน ก่อ ความ วุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่าเป็น หน้าที่ของครูที่ต้องแก้ไขโดย เร่งด่วน	๔	๑.๐๕	ดี	๔.๑๑๘	๑	ดี	๓.๙๕๒	๐.๙๗	ดี	๔.๐๖๘	๑.๐๒	ดี

ตารางที่ ๔.๒๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐ บาท			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐ บาท			๓๐๐๑ บาทขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิด ระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นโทษที่รุนแรง ที่สุด	๓.๘๖๔	๑.๐๑	ดี	๔.๐๒๙	๐.๙๕	ดี	๓.๘๗๓	๐.๙๙	ดี	๔	๐.๙๙	ดี
๗. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทัน กับของเสพติด	๔.๑๒๑	๑	ดี	๔.๒๙๔	๐.๘๕	ดี	๔.๑๔๓	๑	ดี	๔.๒๗๓	๐.๘๕	ดี
๘. คิดว่า ปัญหาการมาโรงเรียนสาย เกิดจากความไม่รับผิดชอบมาก ที่สุด	๔.๓๐๓	๐.๙๘	ดี	๔.๔๗๑	๐.๘	ดี	๔.๔๒๙	๐.๘๔	ดี	๔.๕๒๓	๐.๗๙	ดีมาก
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียน ที่คบเพื่อน ต่างเพศมีสาเหตุจาก ขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๐๓	๑.๒๔	ดี	๔.๓๘๒	๐.๙๑	ดี	๔.๑๗๕	๑.๐๖	ดี	๔.๔๐๙	๐.๘๗	ดี
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ เกิดจากการอยากลอง	๔.๒๒๗	๐.๙๒	ดี	๔.๓๓๘	๐.๘๒	ดี	๔.๑๔๓	๐.๙๘	ดี	๔.๓๖๔	๐.๘๑	ดี

ตารางที่ ๔.๒๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐ บาท			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐ บาท			๓๐๐๑ บาทขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๑.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ เกิดจากการทำตราบาปเพื่อน	๔.๑๒๑	๐.๙๗	ดี	๔.๒๙๔	๐.๘๓	ดี	๔.๑๒๗	๐.๙๒	ดี	๔.๒๕	๐.๘๗	ดี
๑๒.ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ นั้นมาจากการขาดความดูแลเอา ใจใส่ในครอบครัว	๔.๐๔๕	๐.๙๗	ดี	๔.๐๕๙	๐.๙๖	ดี	๓.๙๐๕	๑.๐๙	ดี	๔.๐๒๓	๑.๐๕	ดี
๑๓.ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหา ที่รุนแรงเช่นการหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ชอบ ทะเลาะวิวาท	๔.๑๒๑	๑.๐๖	ดี	๔.๒๐๖	๐.๙๗	ดี	๔.๑๕๙	๑.๐๓	ดี	๔.๒๒๗	๑.๐๘	ดี
๑๔.ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็ก เกเรเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานะ ครอบครัว	๔.๐๖๑	๐.๘๙	ดี	๔.๑๐๓	๐.๗๘	ดี	๔.๐๓๒	๐.๙	ดี	๔.๑๘๒	๐.๘๑	ดี
๑๕.ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็ก ขโมย เกิดจากการขัดสนยากจน	๔	๑.๑	ดี	๔.๒๒๑	๐.๙	ดี	๔.๐๔๘	๐.๙๙	ดี	๔.๒๕	๐.๙๒	ดี

ตารางที่ ๔.๒๐ (ต่อ) ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ทัศนคติในการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	๑๕๐๐ - ๒๐๐๐ บาท			๒๐๐๑ - ๓๐๐๐ บาท			๓๐๐๑ บาทขึ้นไป			รวม		
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของ การหนีโรงเรียนคือการไม่ชอบ โรงเรียน	๓.๘๙๔	๑.๐๘	ดี	๔.๑๗๖	๐.๙๓	ดี	๔.๐๑๖	๑.๐๔	ดี	๔.๑๕๙	๑.๐๑	ดี
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เด็กพูดโกหก เพื่อปกปิดปมด้วยของตน	๔.๑๘๒	๐.๘๙	ดี	๔.๒๖๕	๐.๘๗	ดี	๔.๑๑๑	๑.๐๕	ดี	๔.๓๑๘	๐.๘๘	ดี
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่ง ตามใจเด็กจนเกินไปเด็ก กลายเป็นเด็กเกเร	๓.๙๘๕	๐.๙๗	ดี	๔.๐๗๔	๐.๘๕	ดี	๔.๐๙๕	๐.๙๑	ดี	๔.๒๐๕	๐.๘๒	ดี
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้น เกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี	๔.๑๖๗	๑.๐๒	ดี	๔.๒๙๔	๐.๙๓	ดี	๔.๑๒๗	๑.๐๔	ดี	๔.๓๔๑	๐.๙๔	ดี
รวม	๔.๐๘	๐.๙๙	ดี	๔.๒๑	๐.๘๙	ดี	๔.๐๘๘	๐.๙๗	ดี	๔.๒๓๔	๐.๙๑	ดี

สรุปวิเคราะห์ ตารางที่ ๔.๒๐

ตาราง ค่าเฉลี่ย แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ ๔.๒๑ ระดับปัญหา และ อุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่าย

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ค่าเฉลี่ย	ร้อยละ	S.D.
๑๕๐๐ – ๒๐๐๐	๓๙	๔.๑	๓๕.๗	๑
๒๐๐๑ – ๓๐๐๐	๔๐	๔.๒	๓๕.๘	๐.๙
๓๐๐๐ ขึ้นไป	๓๐	๔.๑	๒๗.๕๒	๑
รวม	๑๐๙	๔.๑	๑๐๐	๑

จากตารางระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุดระดับดีมากที่สุด ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ ปัญหาและอุปสรรค ในการคบกับภักตมิตรของวัยรุ่น โดยแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนรายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ปัญหาและอุปสรรคการคบภักตมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับเดือนระหว่าง ๑๕๐๐-๒๐๐๐ บาทอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบภักตมิตรของวัยรุ่นได้รับเงินเดือน ๒๐๐๑-๓๐๐๐ บาท โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบภักตมิตรโดยแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนระหว่าง ๓๐๐๑ บาท อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

๔.๔ ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

เด็กมัธยมศึกษาตอนต้นมักมีปัญหาค่าที่จะเกิดจากการวัยที่เป็นระยะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากร่างกายเจริญเติบโตไม่พร้อมกัน และ ความเจริญเติบโตของกระดูกและกล้ามเนื้อไม่เป็นสัดส่วนจึงดูเก้งก้าง การมีสิ่ว การมีหนวดเครา การหลังอสุจิของผู้ชาย และการมีประจำเดือนของผู้หญิง โดยทั่วไปเด็กหญิงจะเริ่มรุ่นสาวประมาณ ๑๒ ปี เด็กชายจะเริ่ม

รุ่นหนุ่มอายุประมาณ ๑๔ ปี เราทราบจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายต่างเพศต่างจะเริ่มมีลักษณะของหญิงสาวชายหนุ่มพัฒนาขึ้น ทางด้านภาษา ในวัยนี้ น้ำเสียงก็เปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจน ทางด้านอารมณ์ เปลี่ยนแปลงง่าย และ หงุดหงิด วิตกกังวล ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ทางด้านสังคม ซึ่งถือว่าเป็นภาวะวิกฤต แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนี้บิดา มารดา และ ผู้ปกครอง เด็กจะรู้สึกหวั่นไหว และ ก้าว เป็นเหตุให้คิดมาก นอนไม่หลับ แต่ถ้าได้รับความรู้ที่ถูกต้องก็จะเกิดความเข้าใจทำให้เด็กวัยนี้หายกังวลได้

นอกจากนี้ ยังเกิดความสับสนในบทบาทของตน จึงเกิดความคับข้องใจ วิตกกังวล ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน เด็กหาลักษณะของตน และ บทบาทของตนเองการแสวงหา ลักษณะประจำตนของเด็กวัยมัธยมศึกษาดอนต้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เด็กจึงเกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง (role confusion) จึงเป็นเหตุให้มีอารมณ์ไม่คงเส้นคงวา โดยเฉพาะเด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นจากพ่อแม่จะทำให้เด็กกลายเป็นคนเงียบขรึม หรือดื้อดึง ขัดขืน ก้าวร้าวได้ ดังนั้นการแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นเพื่อปกปิดความยุ่งยากใจ ความไม่มั่นใจ ความวิตกกังวลเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย และความเหนื่อยที่เกิดจากการใช้กำลังมากเกินไป เป็นปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมตัววัยรุ่น สิ่งแวดล้อมหมายถึง สิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัวเรา มีผลต่อการพัฒนาของมนุษย์ มีสภาพทั้งดี และเลว คือ เป็นทั้งคุณ และโทษต่อวัยรุ่น เช่น พ่อแม่ ผู้ใหญ่ในครอบครัว ไม่เข้าใจความรู้สึก และพัฒนาการของวัยรุ่น

ปัญหาการคบเพื่อน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันชอบทำงานเป็นทีม ในระยะวัยเด็กตอนกลาง และ ก่อนวัยรุ่น ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนจะมีขอบเขตอยู่ที่ใกล้ บ้าน ซึ่งจะเล่นในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน มีการรวมกลุ่มแบบแก๊ง(Gange) แรกในช่วงนี้ โครงของกลุ่มสลับซับซ้อนกันมากขึ้น และมีกิจกรรมที่เป็นพิธีการมากขึ้นเมื่ออายุมากขึ้นกลุ่มจะมีสมาชิกเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และ สลายตัวอย่างรวดเร็วมี ช่วงอายุ ๙-๑๑ ปี อันเป็นระยะก่อนวัยรุ่น เด็กชายจะมีแนวโน้มที่จะรวมกันเป็นแก๊ง และมีกิจกรรมในกลุ่มเพื่อนมากกว่าเด็กหญิง แต่ความสัมพันธ์กับพ่อแม่ นั้น เขายังคงใกล้ชิดอยู่ สำหรับเด็กหญิงในช่วงนี้เริ่มมีเพื่อนสนิท และ มีความสัมพันธ์กับบุคคลนอกมากกว่าเด็กชาย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ในกลุ่มเพื่อนไม่ว่าจะเป็นเพศหญิง หรือเพศชายในวัยเด็กตอนกลางมีแนวโน้มที่จะจำกัดอยู่เฉพาะเพื่อนที่คุ้นเคยกัน อยู่บ้านใกล้กัน หรืออยู่โรงเรียนเดียวกัน เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นโลกเขาจะกว้างขึ้น เขาจะอยู่บ้านน้อยลง จะมีเพื่อนคุ้นเคยกันมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงจากกลุ่มเพื่อน เขาต้องเรียนรู้ทักษะทางสังคม การเข้ากับเพื่อนเพศเดียวกัน และต่างเพศ ต้องปรับตัวกับสถานที่ และ บุคคลใหม่ๆ เพิ่มขึ้น แต่ในสังคมเพื่อนใหม่ จะอยู่ในรูปใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ในกลุ่ม ความสนิทสนมที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิก

วัยนี้จะมีเพื่อนสนิท ซึ่งเปรียบได้เสมือนญาติ จะไว้วางใจกัน ซื่อสัตย์ช่วยเหลือกัน และ มีอะไรคล้ายกัน เช่น ธรรมเนียมการแต่งตัว การเลือกเพื่อนต่างเพศ ความรู้สึกต่อพ่อแม่ ต่อญาติ และ คนอื่นในจำนวนมิตรภาพระยะวัยรุ่นนี้ กลุ่มเพื่อนสนิทจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง และ ยั่งยืนที่สุด ถ้ามีการทะเลาะ หรือ ผิดใจกันในระหว่างเพื่อนสนิท เขาจะเต็มไปด้วยความขมขื่น เพราะเขามีความรัก ความห่วงใยกันแต่ละกลุ่มก็มักจะมีลักษณะ ต่างๆเป็นแบบเฉพาะของตนเอง ทำให้วัยรุ่นมีโอกาสน้อยที่จะเรียนรู้ในการปรับตัวต่อบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ในกลุ่ม หรือ มีพื้นฐานต่างกัน ออกไป เมื่อกลุ่มเพื่อนหลายกลุ่มมารวมกัน มีกิจกรรมต่างๆรวมกันขึ้น การรวมกลุ่มก็จะอยู่ในรูปฝูงชน (Crowds) จุดประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อหาความบันเทิง เช่น การรวมกลุ่มจัดงานสังสรรค์ ทัศนอาจร กีฬา ดนตรี งานแสดงละคร หรือ นิทรรศการต่างๆ เป็นต้น เด็กวัยนี้แสวงหาเสรีภาพ เป็นวัยที่ต้องการเพื่อนอย่างมาก เด็กจะเห็นความสำคัญของเพื่อนในวัยเดียวกัน เพศเดียวกันมากขึ้น ดังนั้นทางโรงเรียนช่วยจัดโครงการกิจกรรมต่างๆให้เหมาะแก่วัยเด็ก เช่นกิจกรรมของชุมชนต่างๆ การกีฬา การดนตรี การแสดงออกตามสมควรแก่เด็ก จะช่วยให้เด็กรู้จักการเข้าสังคม สมาคม การสร้างมิตร เป็นการช่วยให้เด็กมีสุขภาพจิตดี ไม่เป็นภาระของพ่อแม่ ครู อาจารย์ ต่อไป

ตารางที่ ๔.๒๐ พบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นจำนวน ๑๙ ชื่อ

พบว่าปัญหาและอุปสรรค เรื่อง การมาโรงเรียนสายเกิดจาก ความไม่รับผิดชอบอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

ในขณะที่ ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรในเรื่องการผัดนัด เป็นปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น และ ปัญหาด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคม ปัญหาการคบมิตรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ให้เด็กติดยาเสพติดเนื่องสิ่งแวดล้อม เด็กหนีโรงเรียน เด็กก่อความวุ่นวายเป็นปัญหาต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน การลงโทษเรื่องการแต่งกายที่ผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ นั้นเด็กนักเรียนมีความเห็นว่า เป็นโทษที่รุนแรงที่สุด ปัญหาเด็กสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลองและทำตามเพื่อน และการขาดความดูแลเอาใจใส่ การหนีโรงเรียน คือการไม่ชอบโรงเรียน การที่เด็กพูดโกหก เพื่อปกปิดปมด้อยของตน พบว่า เด็กที่มาจากรอบครัวที่มั่งคั่งมักจะตามใจเด็กจนเกินไปทำให้เป็นเด็กเกเร ปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากการขาดการดูแลแนะนำที่ดี ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาโดยรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เด็กนักเรียนที่มีทัศนคติเรื่องต่างๆอยู่ในระดับดี

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย ๔.๒

ตารางที่ ๔.๒๒ ระดับทัศนคติในการคบกับภยันมิตรของวัยรุ่น

ข้อ	ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑	ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ	๔.๕	๐.๕	ดีมาก
๒	ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็นประโยชน์ ทำให้เรียนรู้ หลากหลาย	๔.๓	๐.๖	ดี
๓	ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมาก ถ้าพูดโกหกในเรื่องที่ไม่เป็น ความจริง	๔.๒	๐.๘	ดี
๔	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็นสาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมี ความทุกข์	๔.๒	๐.๘	ดี
๕	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นว่าเพื่อนมีความสุข	๔.๒	๑.๑	ดี
๖	ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้ามักแกล้งทำเป็นมอง ไม่เห็น	๔.๑๓	๐.๙๗	ดี
๗	ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่และคุณครู	๓.๙๕	๑.๐๑	ดี
๘	ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๙	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีจำนวนน้อยดีกว่ามีเพื่อนมากพาไป ทำเรื่องเสียหาย	๔.๓๖	๐.๗	ดี
๑๐	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่น่าคบหา	๔.๕๒	๐.๖๒	ดีมาก
๑๑	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษาเมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อน นั้นจัดเป็นมิตรแท้	๔.๓๔	๐.๗	ดี
๑๒	ข้าพเจ้าคิดว่าการเลิกคบแต่บัดนี้ตราบเป็นทางนำไปสู่ ความเจริญ	๔.๒	๐.๙	ดี
๑๓	ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่คงแก่เรียนนั้น เป็นทางนำไปสู่ ปัญญา	๔.๐๙	๐.๙	ดี
๑๔	ข้าพเจ้าคิดว่าการคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้น ก่อให้เกิดมงคลแก่ เพื่อนที่คบหา	๔.๐๙	๑.๑	ดี
๑๕	ข้าพเจ้าคิดว่าการเลิกจากถิ่นพำนักเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ เด็กเกเร	๑.๓	๐.๘	ดี
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ ความก้าวหน้า	๔.๐๖	๐.๙	ดี

ตารางที่ ๔.๒๒ (ต่อ) ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น

ข้อ	ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถนัดตนเป็นเพื่อนที่น่าคบมากที่สุด	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่อ่านหนังสือง่าย น่าคบมากที่สุด เพราะได้รับการฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี	๔.๒๕	๐.๙	ดี
๑๙	ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ทำงานไม่คั่งค้าง น่าคบหา เพราะนำเราไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ	๔.๒	๐.๘	ดี
๒๐	ข้าพเจ้าคิดว่าวัยรุ่นต้องการมีหมู่คณะ เป็นเหตุให้ยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตนง่ายๆ	๔.๑๘	๐.๙	ดี

ตารางที่ ๔.๒๒ ข้อมูล พบว่าระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่าง เรื่อง ทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น ๒๐ ข้อ

ทัศนคติเรื่องเพื่อนที่ชอบนำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ และความคิดเห็นเรื่อง การคบเพื่อนทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ อยู่ในระดับดีมาก

ความคิดเห็นเรื่อง การคบมิตรใน เรื่องการมีเพื่อนมากเป็นประโยชน์ทำให้เรียนรู้หลากหลาย เรื่องความรู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้าพูดโกหก เรื่องรู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็นสาเหตุทำให้เพื่อนสนิทมีความทุกข์ เรื่องพอใจเมื่อเห็นว่าเพื่อนมีความสุข เรื่องเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ มักแกล้งทำเป็นมองไม่เห็น เรื่องคบเพื่อนตามคำแนะนำของพ่อแม่ และคุณครู เรื่องคบเพื่อน เพราะต้องการความช่วยเหลือเรื่องเงิน เรื่องความคิดเห็นเรื่องเพื่อนที่มีจำนวนน้อยดีกว่ามีเพื่อนมากพาไปทำเสียหาย และ เรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่น่าคบหา

ความคิดเห็นเรื่อง เพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดเป็นมิตรแท้ และ เรื่องการเลือกคบแต่บัณฑิตนั้นเป็นทางนำไปสู่ความเจริญ และ การคบเพื่อนที่คงแก่เรียนนั้นเป็นทางแห่งปัญญา และ การเลือกคบเพื่อนที่มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่คบหา และ การเลือกเพื่อนจากถิ่นพำนักเป็นสาเหตุใหญ่ ที่ทำให้เด็กเกเร เพื่อนที่มีความอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ความก้าวหน้า เพื่อนที่ถนัดตนเป็นเพื่อนที่น่าคบมากที่สุด เพื่อนที่อ่านหนังสือง่ายน่าคบหา เพราะได้รับการฝึกฝนการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ส่วนเพื่อนที่ทำงานไม่คั่งค้างน่าคบหาเพราะนำเราไปสู่หนทางแห่งความสำเร็จ พบว่า เด็กนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องการมีหมู่คณะจะเป็นเหตุให้ยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตนง่ายๆค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๔.๒ อยู่ในระดับดี

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ทักษะคิดในการคบมิตรของนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ อยู่ในระดับดีมาก ถึง ดี นักเรียนมีทักษะคิด การคบมิตรที่ดี

ทักษะคิด การคบกำลยามิตร ในโรงเรียนสตรีวิทยา ๒

ตารางที่ ๔.๒๓ ปัญหาและอุปสรรคในการคบกำลยามิตรของวัยรุ่น

ข้อ	ทักษะคิดในการคบมิตรของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑	ข้าพเจ้าคิดว่าการผัดผ่อนเป็นปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น	๔.๔	๐.๙	ดี
๒	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาด้านการเงินเป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด	๔.๒	๐.๘	ดี
๓	ข้าพเจ้าคิดว่าการคบมิตรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด	๔.๒	๐.๘	ดี
๔	ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด เกิดจากสิ่งแวดล้อม	๔.๑	๑	ดี
๕	สาเหตุของเด็กหนีโรงเรียน เด็กก่อความวุ่นวาย ข้าพเจ้าคิดว่า เป็นเรื่องต้องแก้ไขโดยเร่งด่วนมากที่สุด	๔.๑	๑.๐๒	ดี
๖	การลงโทษเรื่องแต่งกายผิดระเบียบ ทวงผมผิดระเบียบนั้น เป็นโทษที่รุนแรงที่สุด	๔	๑	ดี
๗	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ เกิดจากสาเหตุ รู้เท่าไม่ถึงการณ์	๔.๓	๐.๘	ดี
๘	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด	๔.๕	๐.๘	ดีมาก
๙	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่คบเพื่อนต่างเพศมีสาเหตุมาจากขาดความอบอุ่นจากพ่อแม่	๔.๔	๐.๙	ดี
๑๐	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลอง	๔.๔	๐.๘	ดี
๑๑	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจากการทำตามเพื่อน	๔.๓	๐.๙	ดี
๑๒	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่นั้นมาจากการขาดความดูแลเอาใจใส่ในครอบครัว	๔.๐๒	๑.๐๕	ดี
๑๓	ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่รุนแรง เช่น การหนีโรงเรียน ขโมยของในโรงเรียน ชอบทะเลาะวิวาท	๔.๒	๑.๑	ดี

ตารางที่ ๔.๒๓ (ต่อ) ปัญหาและอุปสรรคในการคบกำลยามิตรของวัยรุ่น

ข้อ	ทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่น	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
๑๔	ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็กเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานะครอบครัว	๔.๒	๐.๙	ดี
๑๕	ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็กขโมยเกิดจากการขัดสน ยากจน	๔.๓	๐.๙	ดี
๑๖	ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการหนีโรงเรียนคือการไม่ชอบ โรงเรียน	๔.๒	๑.๐๑	ดี
๑๗	ข้าพเจ้าคิดว่าการที่เด็กพูดโกหกเพื่อปกปิดปมด้อยของตน	๔.๓	๐.๙	ดี
๑๘	ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่งมักจะตามใจเด็กจนเกินไป ทำให้เด็กเกเร	๔.๒	๐.๘	ดี
๑๙	ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแล แนะนำที่ดี	๔.๓	๐.๙	ดี

ตารางที่ ๔.๒๓ พบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่น

กลุ่มตัวอย่างเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นจำนวน ๑๙ ข้อ

พบว่าปัญหาและอุปสรรค เรื่อง การมาโรงเรียนสายเกิดจาก ความไม่รับผิดชอบอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

ในขณะที่ ปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรในเรื่องการผัดผ่อน เป็นปัญหาหนึ่งในการคบมิตรของวัยรุ่น และ ปัญหาด้านการเงิน เป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคม ปัญหาการคบมิตรเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด สาเหตุที่สำคัญที่ทำให้ให้เด็กติดยาเสพติดเนื่องสิ่งแวดล้อม เด็กหนีโรงเรียน เด็กก่อความวุ่นวายเป็นปัญหาต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน การลงโทษเรื่องการแต่งกายที่ผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ นั้นเด็กนักเรียนมีความเห็นว่า เป็นโทษที่รุนแรงที่สุด ปัญหาเด็กสูบบุหรี่เกิดจากการอยากลองและทำตามเพื่อน และการขาดความดูแลเอาใจใส่ในการหนีโรงเรียน คือการไม่ชอบโรงเรียน การที่เด็กพูดโกหก เพื่อปกปิดปมด้อยของตน พบว่า เด็กที่มาจากรอบครัวที่มั่งคั่งมักจะตามใจเด็กจนเกินไปทำให้เป็นเด็กเกเร ปัญหาของวัยรุ่นนั้นเกิดจากขาดการดูแลแนะนำที่ดี ปัญหาและอุปสรรคที่กล่าวมาโดยรวมค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เด็กนักเรียนที่มีทัศนคติเรื่องต่างๆอยู่ในระดับดี

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา๒ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย ๔.๒

บทที่ ๕

สรุป และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง “ทัศนคติในการคบมิตรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาที่ ๒สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ทัศนคติในการคบมิตรและปัญหาและอุปสรรคการคบมิตรของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย โดยการศึกษาเป็นการศึกษาเชิงปริมาณแบ่งการศึกษาส่วนที่ ๑ โดยศึกษาเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักคำสอนว่าด้วยการคบกำลยานมิตรที่ปรากฏในพระพุทธานุญาตหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนที่ ๒ ศึกษาทัศนคติในการคบกำลยานมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับชั้น สถานภาพครอบครัว เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาและ อุปสรรค ทัศนคติในการคบกำลยานมิตร ทั้งเป็นแนวทางการศึกษา ค้นคว้า และวิจัยในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ดีต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้ เพื่อศึกษา “ทัศนคติการคบมิตรนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษาที่ ๒สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่๒” มีวิธีการศึกษาดังนี้ ๑. ศึกษาจากเอกสาร (Documentary) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบในการศึกษาและใช้วิเคราะห์การศึกษา ๒. ภาคนาม(Field Study)เป็นการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยในแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลแบ่งออกเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาภาคสนามมี ๒ โรงเรียน คือ กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนสารวิทยา เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น และกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนสตรีวิทยา ๒

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยนี้ได้เลือกโรงเรียนสารวิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นช่วงชั้นที่ ๓ ม.๑- ม.๓ สุ่มนักเรียนโรงเรียนสารวิทยามาเป็นกลุ่ม

ตัวอย่างเพื่อทำแบบสอบถามหาความเชื่อมั่น (Reliability) รวมทั้งสิ้น ๓๐ คน ได้รับแบบสอบถามคืนทั้งสิ้น ๒๗ ฉบับ นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๓ ท่านดังนี้ ๑. รศ.ดร.รุจิ ภู่อาระ ๒. ดร.ประมุข สารพันธ์ ๓. นางสมคิด ปุชิตเสถียร นำแบบทดสอบที่ตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญนำไปใช้

ทดสอบจริงในโรงเรียนสตรีวิทยา ๒ มัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษประเภท สหศึกษา และเป็นส่วนราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลจากสำนักประเมินและวัดผล ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นแบบสอบถาม ๔ ส่วน.๑) ข้อมูลทั่วไป เพศ อายุ ชั้นเรียน เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะแบบปลายปิด ๒) ความรู้เกี่ยวกับการคบภักถยามมิตร เนื้อหาครอบคลุมจากบทที่ ๒ ๓) ทักษะคติในการคบภักถยามมิตรของวัยรุ่น เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะคติในการคบภักถยามมิตรของวัยรุ่น มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ๔) ปัญหาและอุปสรรค ในการคบภักถยามมิตร เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการคบภักถยามมิตรมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด กลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักเรียนโรงเรียนสตรีวิทยา๒ นักเรียนทั้งหมด ๒,๘๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕ ของนักเรียน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างประมาณ ๑๔๓ ฉบับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ แบบสอบถามที่แจกจำนวน ๑๕๐ คน นำมาคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ยร้อยละ หาค่าความแตกต่าง การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการจำแนกตามระดับชั้นเพศ วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการจำแนกตามระดับชั้นเพศ วิเคราะห์ข้อมูลการให้คะแนนคำตอบในแบบสอบถามเกี่ยวกับการคบภักถยามมิตรใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ และมาบันทึก และ วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม excell การหาค่าสถิติ ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ได้แก่ ค่าร้อยละ(Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation:S.D.)

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑. ผลการวิจัยจากเอกสาร พบว่า นักจิตวิทยาสังคมหลายท่าน ได้กล่าวว่าทัศนคติมีความสำคัญ ต่อบุคคลอย่างมากเนื่องจากทัศนคติ เกิดจากความซาบซึ้ง (Apprication) ความสนใจ (Interest) จนเกิดความรู้ระดับที่เรียกว่ารู้แจ้ง ทัศนคติ (Attitude) มีความสำคัญอย่างยิ่งในลักษณะที่เป็นเวทีในการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบุคคล ต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเรียนรู้และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory) ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น ๔ ประเภท ๑) การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง การเรียนรู้เป็นการปรับปรุงการปฏิบัติงาน การเรียนรู้ทำให้เปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ ๒) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ต้องเป็นการเรียนรู้ ๓) การฝึกหัดประสบการณ์ต้องได้รับการเสริมแรง เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ ที่ยอมรับกันแพร่หลาย ๔.๑) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบเก่า (Classical conditioning) ของ อีวาน พัลลอฟ Ivan Pavlov หรือเรียกว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical conditioning) ของ อีวาน พี. พาฟลอฟ (Evan P. Pavlov) การวางเงื่อนไข เช่น เวลาเห็นแสงฟ้าแลบก็จะสะดุ้งพร้อมทั้งหลับตา และเอามือปิดหู ทั้งๆ ที่ยังไม่ได้ยินเสียงฟ้าผ่า ทั้งนี้ เนื่องจากประสบการณ์ที่ได้มีมา พฤติกรรมของมนุษย์นั้นเกิดการเรียนรู้อันเป็นผลเนื่องจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สถานการณ์หรือสังคมรอบๆ ตัวของเขา ซึ่งนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม มีความเชื่อว่า เมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ย่อมมีผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมที่เด่นชัดเรียกว่า “สิ่งเร้า” ๔.๒) ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบปฏิบัติการ (Operant conditioning) ของ สกินเนอร์ B.E. Skinner หรือเรียกว่าทฤษฎีการวางเงื่อนไขผลกรรม (Operant Conditioning) ของ B.F.Skinner B.F.Skinner การวางเงื่อนไขต่อพฤติกรรมให้ความสนใจกับผลกรรม ๒ ประเภท ได้แก่ ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforcer) ที่ทำอยู่นั้นมีอัตรากระทำเพิ่มมากขึ้น และ ผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ(Punisher)จะทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นยุติลง

ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ที่เกิดจากพฤติกรรม สัมผัสตาญาณและการโต้เถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งบ่งบอกถึงนิสัยของบุคคลที่มีต่อความคิดที่แตกต่างนั้น ทัศนคติ จึงเป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสังคม ที่เกิดจากบุคคลต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทัศนคติได้ ๓ ประเภท ทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) ทัศนคติทางบวกนี้จะชัก

นำไปบุคคลแสดงปฏิกริยาในด้านดีต่อบุคคลอื่น ทักษะคติทางลบ (Negative Attitude) ทักษะคติทางลบเกิดขึ้นได้ในบุคคลทุกคนได้แก่ ความรู้สึกที่ไม่ดีหรือเป็นไปในทางลบต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ทักษะคตินิ่งเฉย (Passive Attitude) ทักษะคติที่บุคคลมีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือ ต่อบุคคลหรือองค์การสถาบัน อาจเป็นทักษะคติที่นิ่งเฉย เพราะไม่มีความคิดเห็นต่อปัญหาได้แย่งนั้นๆ รวมทั้งนโยบายและกิจกรรมการดำเนินงานของสหภาพ

๕.๑.๒. ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจพบว่า

๑. ด้านทักษะคติในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่น แยกตามเพศ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ ทักษะคติเรื่องเพื่อนที่ชอบความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ โดยแบ่งเพศหญิงอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑ และเพศชาย อยู่ในระดับดีมากค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑

๒. ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่น แยกตามเพศ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ โดยแบ่งตามเพศชาย และ เพศหญิง มีดังนี้ เพศชายโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อพบว่า ปัญหาและอุปสรรคการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุด อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๕ เพศหญิงโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๑

๓. ผลการวิจัยพบว่าระดับทักษะคติในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่น แยกตามอายุ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทักษะคติในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ และ เรื่องการคบถกยามมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ ระดับทักษะคติในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่น โดยแบ่งตามอายุ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทักษะคติการคบถกยามมิตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๑๓ ปี ส่วนใหญ่มีทักษะคติในการคบถกยามมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทักษะคติในการคบถกยามมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องการคบถกยามมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทักษะคติการคบถกยามมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๓-๑๔ปีมีทักษะคติในการคบถกยามมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า

ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๔ ปีขึ้นไปมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

๔. ผลการวิจัยพบว่าระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น แยกตามอายุ อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุดอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น โดยแบ่งตามอายุ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๑๓ ปีส่วนใหญ่มีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๓- ๑๔ ปีมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยเรื่องปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นอายุ ๑๔ ปีขึ้นไป โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุดอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

๕. ผลการวิจัยพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น แยกตามระดับการศึกษา อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวม ในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อน ให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ และ เรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๕ ทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น โดยแบ่งตามระดับการศึกษา รายละเอียดดังนี้

พบว่ากลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปี ๑ มีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรโดยรวมอยู่ในระดับดีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๒ มีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ

๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่นในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสุขสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบถยนต์ของวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓ มีทัศนคติในการคบถยนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่นในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสุขสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

๖. ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบถยนต์ของวัยรุ่น แยกตามระดับการศึกษา อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุดอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบถยนต์ของวัยรุ่น โดยแบ่งตามอายุ รายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบถยนต์ของวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๑ ส่วนใหญ่มีทัศนคติในการคบถยนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยปัญหาและอุปสรรคการคบถยนต์ของวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๒ มีทัศนคติในการคบถยนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างค่าเฉลี่ยเรื่องปัญหาและอุปสรรคการคบถยนต์ของวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นปีที่ ๓ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

๗. ผลการวิจัยพบว่าระดับทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่น แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ และเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสุขสบายใจ อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕ ทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่น โดยแบ่งตามระดับการศึกษารายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบถยนต์ของวัยรุ่นแยกความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นมากมีทัศนคติในการคบถยนต์ โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบถยนต์ของวัยรุ่น

โดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ และ เรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๕

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นดี โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นปานกลางมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่อบอุ่นน้อยมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖ และ ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ และ ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

๔. ผลการวิจัยพบว่า จากตารางระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แยกตามความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุดระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ ทัศนคติในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น โดยแบ่งตามระดับการศึกษารายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหา และ อุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวที่อบอุ่นมากมีทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกัลยาณมิตร

ของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่อบอุ่นดี โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่อบอุ่นปานกลางมีทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหา และ อุปสรรคการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่อบอุ่นน้อยมีทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นที่มาจากรอบครัวที่ขาดความอบอุ่นมีทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุด ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕

๙. ผลการวิจัยพบว่า จากตารางระดับทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่น แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องเพื่อนที่ชอบทำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ และ เรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสุขสบายใจ อยู่ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย ๔.๕ ทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่น โดยแบ่งตามระดับการศึกษารายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนระหว่างเงินเดือน ๑๕๐๐ -๒๐๐๐ บาทมีทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับ ๒๐๐๑-๓๐๐๐ บาทโดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นโดยรวมในเรื่องการคบมิตรทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสุขสบายใจ ระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๖

กลุ่มตัวอย่างระดับทัศนคติการคบกับกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน ๓๐๐๑ บาทขึ้นไปมีทัศนคติในการคบกับกัลยาณมิตร โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

๑๐. ผลการวิจัยพบว่าปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร แยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือน อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรโดยรวมในเรื่องปัญหาการมาโรงเรียนสายเกิดจากการไม่รับผิดชอบมากที่สุดระดับดีมากที่สุดค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๔.๕ ปัญหาและอุปสรรค ในการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่น โดยแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนรายละเอียดดังนี้

พบว่า กลุ่มตัวอย่าง ปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับเดือนระหว่าง ๑๕๐๐-๒๐๐๐ บาทอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๑

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคการคบกัลยาณมิตรของวัยรุ่นได้รับเงินเดือน ๒๐๐๑-๓๐๐๐ บาท โดยรวมอยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒

กลุ่มตัวอย่างระดับปัญหาและอุปสรรคในการคบกัลยาณมิตรโดยแยกตามค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนระหว่าง ๓๐๐๑ บาท อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑

๕.๒ การอภิปรายผล

กลุ่มตัวอย่างเรื่องปัญหาและอุปสรรคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตที่ ๒ เรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตร จำนวน ๑๙ ข้อ พบว่า

๑. ปัญหาและอุปสรรค เรื่องการมาโรงเรียนสายเกิดจาก ความไม่รับผิดชอบ
๒. ปัญหาหยาเสพติด เกิดจากเพื่อนและสิ่งแวดล้อมนำไปเสพสารเสพติด สาเหตุอยากลอง เพื่อนชักชวน
๓. ปัญหาการหนีเรียน เกิดจากสาเหตุ ไม่เข้าใจบทเรียน และ สิ่งแวดล้อมเช่น พ่อแม่ตามใจ
๔. ปัญหา การแต่งกายผิดระเบียบ ทรงผมผิดระเบียบ สาเหตุ มาจาก ต้องการเรียกร้องความสนใจ
๕. เด็กก่อความวุ่นวาย ทะเลาะวิวาท ในโรงเรียนสาเหตุเกิดจาก ครอบครัวยุ่งมั่งคั่ง พ่อแม่ตามใจ
๖. เด็กพูดโกหก สาเหตุเพื่อปกปิดปมด้อยของตน

กลุ่มตัวอย่าง เรื่องทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษาที่ ๒ เรื่องทัศนคติในการคบมิตรของวัยรุ่นจำนวน ๒๐ ข้อ

๑. ทศนคติเรื่องมิตรที่ชอบนำความเดือดร้อนให้ผู้อื่นไม่น่าคบหา
๒. ทศนคติในการคบมิตรเลือกคบมิตรที่ทำให้เกิดความสบายใจ
๓. ทศนคติการคบมิตร พบว่าการที่มีมิตรมากเป็นประโยชน์ ทำให้เกิดการเรียนรู้

หลากหลาย

๔. ทศนคติการคบมิตร พบว่ามิตรที่ให้คำปรึกษาเมื่อมีเรื่องเดือดร้อนจัดเป็นมิตรแท้
๕. ทศนคติการคบมิตร พบว่าการคบมิตรที่คงแก่เรียนนั้นนำทางแห่งปัญญา
๖. ทศนคติการคบมิตร พบว่าการเลือกคบมิตรที่มีวาจาดีก่อให้เกิดมงคลแก่เพื่อนที่

คบหา

๗. ทศนคติการคบมิตร พบว่ามิตรที่มีความอดทนนั้นสามารถนำเราไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

๘. ทศนคติการคบมิตร พบว่ามิตรถ่อมตนเป็นมิตรที่น่าคบหามากที่สุด

๙. ทศนคติการคบมิตร พบว่ามิตรที่ว่านอนสอนง่ายน่าคบหา เพราะได้รับการฝึกฝนให้เป็นผู้รู้และผู้ตามที่ดี

๑๐. ทศนคติการคบมิตร พบว่าเลือกคบมิตรที่ทำงานไม่คั่งคั่งน่าคบหา เพราะนำพาไปสู่ความสำเร็จ

๑๑. ทศนคติการคบมิตร พบว่านักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ต้องการมีหมู่คณะเป็นเหตุให้ยอมรับอุดมคติของผู้อื่นมาเป็นของตน

๕.๓ ข้อเสนอนแนะ

๑. ปัญหาที่เกิดจากสังคมของเด็กวัยรุ่น (Self-response) อารมณ์ไม่คงที่เนื่องจากความเปลี่ยนแปลง ทางด้านร่างกายและอวัยวะเพศ นอกจากนี้ยังเกิดความสับสนในบทบาทของตน จึงเกิดความคับข้องใจ วิตกกังวล ตามทฤษฎีพัฒนาการของอีริคสัน เด็กหาลักษณะของตนและ บทบาทของตนเองการแสวงหาลักษณะประจำตนของเด็กวัยมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก เด็กจึงเกิดความสับสนในบทบาทของตนเอง (role confusion) ซึ่งเป็นปัญหาได้ปัญหาการคบเพื่อน การทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันชอบทำงานเป็นทีม ในระยะวัยเด็กตอนกลางและ ก่อนวัยรุ่น ความสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อนจะมีขอบเขตอยู่ที่ใกล้ บ้าน ซึ่งจะเล่นในกลุ่มเพื่อนเพศเดียวกัน วัยรุ่นจะมีเพื่อนสนิท ซึ่งเปรียบได้เสมือนญาติ จะไว้ใจกัน ซื่อสัตย์ช่วยเหลือกัน และมีอะไรคล้ายกัน เช่น ธรรมเนียมการแต่งตัว การเลือกเพื่อนต่างเพศ ความรู้สึกต่อพ่อแม่ ต่อญาติ และ

คนอื่นในจำนวนมิตรภาพระยะวัยรุ่นนี้ กลุ่มเพื่อนสนิทจะมีความสัมพันธ์กันอย่างมั่นคง และ ยั่งยืนที่สุด

๒. ปัญหาจากปฏิกิริยาต่อต้านของวัยรุ่นที่มีต่อสังคม (Reaction Aspect) พัฒนาการทางสังคม เด็กชาย และเด็กหญิงมักจะแยกกันเล่นแต่เริ่มสนใจซึ่งกัน และกันโดยไม่กล้าเปิดเผย สนใจการเล่นรวมเป็นกลุ่มไม่ว่าจะเป็นด้านการแต่งกาย การพูดจา หรือกิริยาท่าทาง เนื่องจากเด็กวัยนี้มักจะขาดความมั่นใจ และต้องการให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การกระทำและความต้องการจึงมักจะขัดแย้งกับความต้องการของพ่อแม่ และผู้ใหญ่ นอกจากนี้จะเป็นการเล่นเป็นกลุ่มแล้ว การเล่นมักผาดโผน ชอบเล่นออกกำลังกายแข่งขัน และสนใจเกี่ยวกับเครื่องจักรกล ผู้หญิงจะเล่นตัดเย็บเสื้อผ้า การครัว การเล่นเป็นเรื่องจริงจังมากขึ้นกว่าวัยเด็ก นอกจากนี้สนใจการสะสมสิ่งต่างๆ อีกด้วย พ่อแม่ หรือผู้ใหญ่ในครอบครัว ควรให้ความสนใจเด็กวัยรุ่นเพื่อป้องกันปัญหาซึ่งจะเกิดขึ้นยากที่จะแก้ไข

๓. พฤติกรรมทางเพศเป็นปัญหาทำให้เด็กวัยรุ่นเสียคน เป็นภัยแก่สังคมในสังคมไทย เรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม โดยถือว่าเป็นเรื่องหยาบคาย เป็นเรื่องลามก มองตามธรรมชาติ เรื่องเพศเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งของมนุษย์ เพราะเป็นเรื่องธรรมชาติ มีพลังผลักดัน เรียกว่าแรงผลักดันทางเพศ (Sex Drive ตามการสอนหลักสูตรเพศศึกษาในสถานศึกษายังมีความจำกัดอยู่มาก เนื่องจากปัญหาของผู้บริหารหรือครูผู้สอนบางท่านยังคิดว่า การสอนเพศศึกษาแบบให้ข้อมูลรอบด้านแก่ผู้เรียนอาจเป็นการชี้โพรงให้กระรอก คิดว่าเป็นการกระตุ้นให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น

๔. ปัญหาเสพติด เด็กวัยรุ่นติดยาเสพติดเกิดจากพัฒนาการทางสติปัญญา เด็กวัยนี้มีเหตุผล และควบคุมตนเองได้ดีขึ้น รู้จักอดทนในการคบเพื่อน ช่วงความสนใจนานขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ ได้กว้างขวางขึ้นเพราะเด็กเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมมากขึ้น โดยเฉพาะคำพูด เข้าใจ และรู้จักพูดถ้อยคำที่ลึกซึ้ง ถ้อยคำเปรียบเทียบต่างๆ ดีขึ้น เฉลียวฉลาดมากขึ้นกว่าเดิม แต่บางครั้งนั่งฝันกลางวันเพื่อเป็นการชดเชยสิ่งที่ขาด และโอกาสที่จะคิดเพื่อฝัน ซึ่งสาเหตุเกิดจากพื้นฐานในตัวตนทำให้เด็กวัยรุ่นติดสิ่งเสพติด คือการมีตัวตนไม่สมประกอบ ในความประพฤตินี้ความนึกคิดต่างๆ รวมกันเข้าเป็นตัวเป็นตน เป็นบุคลิกที่ไม่สมบูรณ์ ที่ขาดตกบกพร่องจากคนธรรมดาตามธรรมชาติ ที่เรียกว่า Unhealthy หมายความว่า การที่เด็กวัยรุ่นมีตัวตนไม่สมประกอบของคนเรานั้นเกิดแก่มนุษย์ได้ทุกชาติชั้นวรรณะ ไม่ว่าจะมั่งมีดีจน สามารถจะเป็นตัวตนที่ไม่สมประกอบ ไม่สมบูรณ์ เด็กบ้านแตก บิดามารดาหย่าร้างกัน หรือตายไปก่อนวัยอันควร เด็กมีพ่อเลี้ยง อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่คับข้องใจ ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเสีย

ไม่ได้ ปล่อยให้ลอยไปตามยถากรรม ไม่ได้ได้รับความอบอุ่น ความเอาใจใส่เท่าที่ควร หรือที่เรียกว่า Unwanted Child หมายความว่า เด็กที่ผู้เลี้ยงดูเห็นว่าเป็นภาระ หรือเป็นเด็กที่เกิด เป็นที่รังเกียจของครอบครัว ได้รับการเลี้ยงดูอย่างไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร เด็กวัยรุ่นที่มีตัวตนไม่สมบูรณ์ เป็นพื้นฐานอาจเกิดจากครอบครัวพร้อมด้วยยศศักดิ์ฐานอุดมด้วยทรัพย์สินศฤงคารบริวาร เป็นไปได้ที่จะมีตัวตนไม่สมบูรณ์ เนื่องจากการไม่ได้รับการดูแลเอาใจใส่เท่าที่ควร สาเหตุที่ผู้ปกครองมียศ มากด้วยธุรกิจ มีทรัพย์ จนไม่มีเวลาดูแลรักษาน้ำใจบุตรหลาน ถ้าหากเด็กไม่มีตัวตนที่สมบูรณ์ เพราะคนเรานั้นบำรุงบำเรอด้วย ความสุข ทางกายแต่อย่างเดียว โดยไม่มีความสุขทางใจ ประกอบก็จะเป็นคนที่ไม่สมบูรณ์ไม่ได้เด็กก็หันมาหาความสุขชั่วคราวช่วยมาใช้ยาเสพติด

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดัตต. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กระทรวงศึกษาธิการ. ทฤษฎีใหม่ในหลวง : ชีวิตที่พอเพียง. กรุงเทพมหานคร :ร่วมด้วยช่วยกัน,

๒๕๔๒.

กรมพลศึกษา และคณะ. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานฯหน้าที่พลเมืองวัฒนธรรม

และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.๔-ม.๖. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖.

คณะกรรมการวิชาศิลปะการดำเนินชีวิต. ศิลปะการดำเนินชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๑.

คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้. ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด. พิมพ์ครั้งที่ ๕.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๔๓.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

สุดีพร สุวรรณ และ สุชีราภรณ์ บริสุทธิ์. ความรู้รอบตัว ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์, ๒๕๔๒.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร และคณะ. หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐานฯหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม

และการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :วัฒนาพานิช,

๒๕๔๗.

จิตติยา สุวรรณะชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

ดำรง ฐานดี. **มานุษยวิทยาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๓๘.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร, ม.ป.ป.

นวม สงวนทรัพย์. **สารัตถจิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : โอเอส พรินติ้งเฮ้าส์, ๒๕๓๕.

ประเทือง ภูมิภักตราคม. **การปรับพฤติกรรม : ทฤษฎี และการประยุกต์**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอ.เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๔๐.

ประยูรศรี มณีสร. **จิตวิทยาวัยรุ่น**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

พรพจน์ กบิลสิงห์. **หนังสือประกอบการเรียนฯ พระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๔. ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕.

พระคณธสารภิวังศ์. **อภิถัมมัตถสังคหะและปรมัตถปิณี**. กรุงเทพมหานคร: ไทยรายวันกราฟฟิตเพลท, ๒๕๔๖.

พระเทพเวที (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

พระธรรมธีรราชฆาโมณี (โชดก ญาณสิทธิ์ ป.ธ. ๙). **มงคล ๓๘ ประการ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **ชีวิตการงานหลักธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๗.

_____. **การศึกษาฉบับง่าย Education Made Easy**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๕.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ฉบับประมวลธรรม)**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____. **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓

_____. **ธรรมนุญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๖๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม ฉบับเดิม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๕๐.

พระพุทธรูปโลหะ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. สมเด็จพระพุฒาจารย์ (แปดและเรียบเรียง), พิมพ์ครั้งที่

๖. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ม.ป.ป.

พระราชวรมณี (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

_____. **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช

วิทยาลัย, ๒๕๒๙.

_____. **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลง

กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

_____. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๐.

_____. **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)**. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

เพราะพรหม เปลี่ยนภู. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอม

เกล้าธนบุรี, ๒๕๔๒.

ภิกขุปัญญานันทมุนี. **รักลูกให้ถูกทางภาค ๑-๒-๓**. กรุงเทพมหานคร :สำนักหนังสือธรรมบุชา,

ม.ป.ป.

รัฐจวน อินทรกำแหง. **สวนโมกข์ทำไม ? ภาค ๒**. สำนักพิมพ์มติชน, กรกฎาคม, ๒๕๓๗.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร:

บุคส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

รีดเดอร์ส ไดเจสท์. **อศรรรย์จิตมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร: รีดเดอร์ส ไดเจสท์ (ประเทศไทย)

๒๕๔๓.

ลัดดา กิตติวิภาค. **ทัศนคติทางสังคมเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, ๒๕๓๒.

วศิน อินทสระ. **หลักธรรมอันเป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร :

ธรรมดา, ๒๕๔๔.

วิทย์ วิศทเวทย์ และ เสถียรพงษ์ วรรณปก. **หนังสือเรียนสาระการเรียนรู้พื้นฐาน พระพุทธศาสนา**

ม.๖. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๘.

วิรัช ฤทธิรัตนกุล. **การประชาสัมพันธ์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,

๒๕๔๙.

วิโรจน์ พิเศษ. **เล่าเรื่อง ชาดก ๕๐เรื่อง**. กรุงเทพมหานคร : ดวงแก้ว, ม.ป.ป.

วิโรฒ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไอดีเอ็นเอสโตร์, ๒๕๔๓.

- สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). **มงคลชีวิต (ฉบับสมบูรณ์)**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๖.
- สมโภชน์ เขียมสุภาสิต. **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- สุชา จันทน์เอม. **จิตวิทยาทั่วไป (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.
- เสฐียร โกเศศ และ นาคะประทีป. **ฮิตประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเสฐียร โกเศศ และ นาคะประทีป, ๒๕๑๔.

(๓) วิทยานิพนธ์และงานวิจัย

- จันทร์เพ็ญ พิมพ์สมบูรณ์. “วิธีการที่ครูใช้เพื่อปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษาที่ ๑๐”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๑.
- ใจหยก ข้าเทศเจริญ. “การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.
- ธนากร หน่อแก้ว. “ทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ของเครือข่ายกาดนัด”. **รายงานการวิจัย** สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๒.
- พระณุมิตร ฐิตรัตโน. “ศึกษาทัศนคติการเข้าถึงพระรัตนตรัยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาเกรียงไกร บัวจันอัด. “การศึกษาเปรียบเทียบหลักคำสอนเรื่องกัลยาณมิตร กับ การบรรลुरुธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และ พระพุทธศาสนาเถรวาท”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา ศาสนาเปรียบเทียบ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๖.
- พระมหาทองพูน สติปัญญา (เสื่อเขียว). “การคบมิตรในพระพุทธศาสนา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พระมหาบุญมี ยโสธโร (คำนูน). “การศึกษาทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อทินนาทานในสังคมไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ โรงเรียนภูเรือวิทยา จังหวัดเลย”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

พิมลวรรณ สมมาตย์. “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะทางสังคมด้านการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชา**

จิตวิทยาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗.

อมรวิชัย นาคทรรพ และคณะ. **โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด**

สถาบันรามจิตติ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), ๒๕๔๗-๒๕๔๘.

วิไลรัตน์ พุกษาภิรมย์. “ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ประเมินภายนอกตามความคิดเห็นของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

ศศิวรรณ กำลังสินเสริม. “พุทธกระบวนการทัศนในการดำเนินชีวิตยุคบริโภคนิยม”. **วิทยานิพนธ์**

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สมพร โตนวล. “ความคิดของครูเกี่ยวกับการปลูกฝัง คุณธรรมและจริยธรรมให้นักเรียน”. **รายงาน**

การวิจัย ภาควิชาหลักสูตรการสอนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๕๐.

อภิรัฐ จันทร์เทพ. “การศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติของนักเรียนวัยรุ่น ระดับมัธยมศึกษา”.

วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.

(๓) อินเทอร์เน็ต

<http://www.manager.co.th/qoL/ViewNews.aspx?>

NewsID=๙๔๘๐๐๐๐๑๒๐๔๘

www.thairath.co.th/thairath๑/๒๕๔๘/page๑/may/๐๗/p๑-๘.php

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๕๘

๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.รุจิ ภูสวาระ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๕ ชุด

ด้วย นางนิรมล วิชิต เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๖๑๕๐๕๐๙๒ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาทัศนคติในการคบภักษณมิตรของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสตรีวิทยา๒” โดยการทําวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจาก
แบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ จึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย
โดยวัน เวลา ตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง หวังเป็น
อย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออโนไมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ
โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมณี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th>, E-mail: grads@mcu.ac.th

นางนิรมล วิชิต ผู้ประสาน โทรศัพท์ 02-521-5827

พระมหาประยูร ไชติวโร 085-2464126 เจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย

ภา

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน.....บัณฑิตวิทยาลัย โทร.๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ (ภายใน ๑๓๓) Email: grads@mcu.ac.th

ที่ ศธ. ๖๑๐๑/๒๒๖ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๕๔

เรื่อง.....ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เจริญพร ดร.ประมุข สารพันธ์

ด้วย นางนิรมล นามสกุล วิชิต เลขประจำตัวนิต ๕๑๐๑๔๐๕๐๙๒ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง“ทัศนคติการศบกัลยามิตรของวัยรุ่น” โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย เพื่อประกอบในการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยจึงเจริญพรมมาเพื่อขอเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ซึ่งนิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบ

(พระสุธีธรรมานวัตร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำเนาส่ง : ๑. ดร.ประมุข สารพันธ์

ผู้ประสาน : พระมหาจันทร์ธรรม ไก่วิโท: 087-8292619

นิต : นางนิรมล วิชิต 02-5215827

สำเนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๘๐

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๐๓๑

๒๒ มกราคม ๒๕๕๓

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถาม
เจริญพร นายพรพงศ์ ตรีเทพา ผู้อำนวยการโรงเรียนสารวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามจำนวน ๔ ชุด

ด้วย นางนิรมล วิจิต เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๖๑๔๐๕๐๙๒ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยให้ทำ
วิทยานิพนธ์เรื่อง “ศึกษาทัศนคติในการคบถกัลยาณมิตรของวัยรุ่น: กรณีศึกษานักเรียน
มัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสตรีวิทยา๒” โดยการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจาก
แบบสอบถาม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้แบบสอบถาม ๓๐ ชุด เพื่อนำข้อมูลมาประกอบ
การศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย จึงเจริญพรมมาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตแจกแบบสอบถามแก่
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่๑-๓ ในโรงเรียนของท่าน โดยวัน เวลา ตามแต่ท่านจะพิจารณา
เห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จาก
ท่านเป็นอย่างดี จึงขออนุโมทนาขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th> E-mail: grads@mcu.ac.th

นางนิรมล วิจิต ผู้ประสาน โทรศัพท์ 02-521-5827

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 วัดมหาธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐
 โทร. ๐-๒๒๒๒-๒๘๓๕, ๐-๒๒๒๕-๘๖๘๖, ๐-๒๒๒๒-๑๘๖๗
 โทรสาร ๐-๒๒๒๑-๖๕๕๐, ๐-๒๒๒๑-๙๘๖๕
 www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑/๔๔๔

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๒

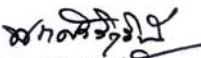
เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางสมคิด ปุชิตเสถียร

ด้วย นางนิรมล นามสกุล วิชิต เลขประจำตัวนิสิต ๕๑๐๑๔๐๕๐๔๒ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "ศึกษาทัศนคติในการคบภักตยานมิตรของวัยรุ่น : กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสตรีวิทยา ๒" โดยในการทำวิจัย มีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการศึกษาและวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ความรู้ ข้อคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัย จึงเจริญพรามาเพื่อขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์ท่าน โดยเวลาตามแต่ท่านจะพิจารณาเห็นสมควร ซึ่งนิสิตจะมาประสานงานด้วยตนเอง หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขออัญมโทนาและขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

 (พระศรีสิทธิมนี)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานรักษาการรองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐

<http://gds.mcu.ac.th> E-mail: gds@mcu.ac.th

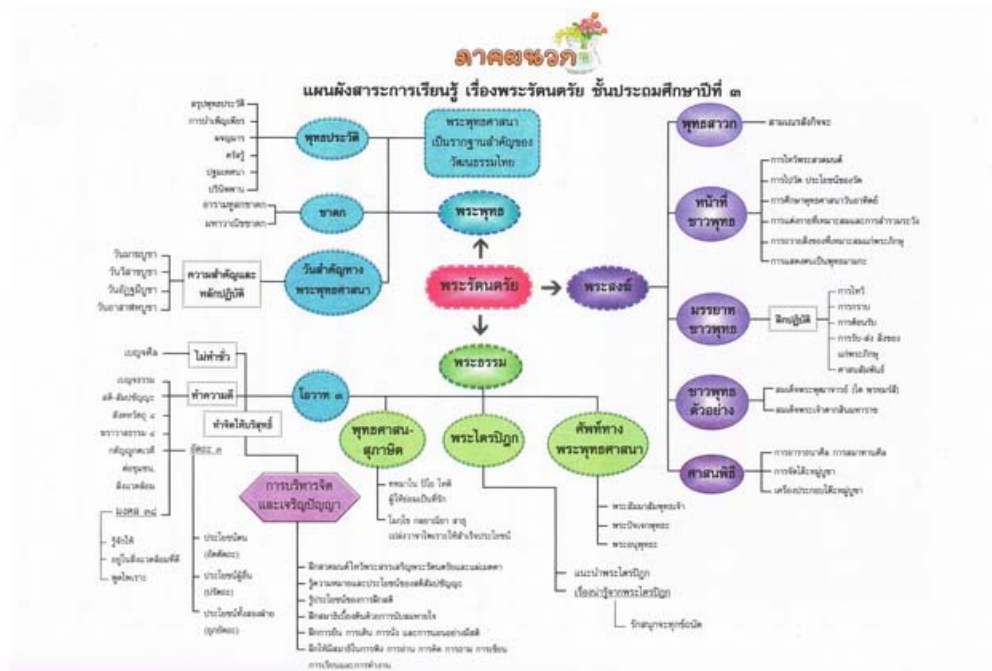
ภาคผนวก ข.

แผนผังสาระการเรียนรู้เรื่องพระรัตนตรัย

แผนผังสาระการเรียนรู้เรื่องพระรัตนตรัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

แผนผังสาระการเรียนรู้เรื่องพระรัตนตรัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ภาคผนวก ค.

แบบสอบถาม

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดใส่เครื่องหมายถูกลงใน () ที่ตรงข้อมูลของนักเรียน

๑. เพศ

- () ชาย
() หญิง

๒. อายุ

- () อายุต่ำกว่า ๑๓ ปี
() อายุ ๑๓-๑๔ ปี
() อายุ ๑๔ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

- () มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑
() มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒
() มัธยมศึกษาตอนต้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

๔. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนมีลักษณะอย่างไร

- () สนิทสนม อบอุ่นมาก
() สนิทสนม อบอุ่นดี
() สนิทสนม อบอุ่นปานกลาง
() สนิทสนม อบอุ่นน้อย
() สนิทสนม ขาดความอบอุ่น

๕. ค่าใช้จ่ายที่ได้รับในแต่ละเดือนของนักเรียน

- () ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท/เดือน
() ๒,๐๐๑-๓,๐๐๐บาท/เดือน
() ๓,๐๐๑ ขึ้นไป/เดือน

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามการคบมิตรดีและมิตรไม่ดี

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย วงกลม ลงในข้อที่ถูกต้องที่สุด

๑. ความหมายของ” กัลยาณมิตร” ที่ถูกต้องที่สุด
 - ก. เพื่อน หรือ กัลยาณมิตรคือ มิตรที่ร่วมสุข
 - ข. เพื่อน หรือ กัลยาณมิตรคือ มิตรที่คิดถึงเสมอ
 - ค. เพื่อน หรือ กัลยาณมิตรคือ มิตรที่รักกันเสมอ
 - ง. เพื่อนหรือ กัลยาณมิตรคือ มิตรที่แนะนำสั่งสอนและผู้ทรงปัญญา
 - จ. เพื่อน หรือ กัลยาณมิตรคือ มิตรที่พาไปเที่ยว
๒. ประเภทของมิตรที่น่าคบมากที่สุด
 - ก. มิตรพาเที่ยว
 - ข. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข
 - ค. มิตรครูพี่เลี้ยง
 - ง. มิตรแท้- มิตรเทียม
 - จ. มิตรมีน้ำใจ
๓. บุคลิกภาพ ข้อใดตรงกับหลักกัลยาณมิตรควรปฏิบัติมากที่สุด
 - ก. มีจิตใจเข้มแข็ง
 - ข. สุขภาพแข็งแรง
 - ค. รอบรู้ทุกเรื่อง
 - ง. มีจิตใจงดงามและร่างกายสมส่วน
 - จ. ใจดี มีเมตตา
๔. การประพฤติตนให้เป็นที่รักของมิตรควรปฏิบัติด้านใดมากที่สุด
 - ก. อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
 - ข. มีความกตัญญู
 - ค. การให้ปัน
 - ง. คบบัณฑิต
 - จ. มีศิลปะ

๕. ความจำเป็นในข้อใดที่ทำให้นักเรียนต้องมีกัลยาณมิตรที่จำเป็นมากที่สุด
- ช่วยเหลือเรื่องการเรียน
 - เพื่อนคุยทางโทรศัพท์
 - ร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆในโรงเรียน
 - เพื่อนกลับบ้านพร้อมกัน
 - เพื่อนช่วยอบรม ชี้แนะ ปรึกษา
๖. มงคล ๓๘ ประการมีข้อไหนที่ตรงกับเรื่องการคบมิตรมากที่สุด
- บูชาผู้ที่ควรบูชา
 - ไม่คบคนพาล
 - ทำงานไม่คั่งค้าง
 - ว่านอนสอนง่าย
 - พึงธรรมตามกาล
๗. การนำหลักธรรม อริยสัจ 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวันเรื่องการคบมิตรเกี่ยวข้องกับด้านใด มากที่สุด
- การเลือกคบมิตร
 - การสนทนากับมิตร
 - การกระทำต่อมิตร
 - การทำงานร่วมกันกับมิตร
๘. ข้อใดคือลักษณะมิตรแท้ที่นักเรียนคิดว่าดีที่สุด
- รักษาทรัพย์สินของเพื่อน
 - เพื่อนมีภัยเป็นที่พึ่งพำนักได้
 - ช่วยออกทรัพย์ในบางโอกาส
 - ไม่เปิดเผยความลับของเพื่อนให้เพื่อนคนอื่นรู้
 - บอกสิ่งที่เพื่อนไม่รู้ให้รู้

๙. ความเป็นกัลยาณมิตร ในหิโตปเทศ หนังสือสอนเด็กกล่าวว่า

- ในเมื่อวิบัติ จะเห็นใจมิตร
- ในสมัยศึกประชิดจะเห็นใจทัพ
- ในเวลาทุกข์ภัย จะเห็นใจผู้ซึ่งสะอาด
- ในยามสมบัตินาศ จะเห็นใจภรรยา
- ในคราวอนาถาจะเห็นใจญาติ

จากข้อความดังกล่าวนักเรียนเข้าใจความหมายคำว่ามิตรว่าอย่างไร

- ก. มิตรร่วมทุกข์ร่วมสุข
- ข. มิตร ผู้ที่ให้ความสุข
- ค. มิตรคือผู้ที่พาไปพบสุข
- ง. เมื่อมีทุกข์จะพบมิตรแท้
- จ. ไม่มีทุกข์ จึงมีมิตร

๑๐. ความหมาย มิตรเทียม ที่ถูกต้องที่สุด

- ก. ผู้ที่มีลักษณะไม่เข้มแข็ง
- ข. บุคลิกภาพนิสัยไม่ดี
- ค. เสี่ยงไม่ไพเราะ น่าฟัง
- ง. ผู้ไม่แนะนำ ในทางที่สมควร
- จ. ผู้ที่มีโทษไม่อดกลั้น ต่อถ้อยคำของมิตร

๑๑. นักเรียนมีเหตุผล ในการคบมิตรอย่างไร

- ก. คบกันเพราะรักกัน
- ข. คบกันเพราะเรื่องเงิน
- ค. คบกันเพราะชวนไปเที่ยว
- ง. คบกันเพราะนิสัยเหมือนกัน
- จ. คบกันเพราะความรู้เท่ากัน

๑๒. นักเรียนเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็นอย่างไร
- ทำให้มีความสุข
 - ทำให้หายเหงา
 - ทำให้มีเพื่อนหลากหลายประเภท
 - มีมิตรแท้
 - มีมิตรแท้และมิตรเทียม
๑๓. นิดกับหน้อยคุยกันถึงเรื่อง ได้รับเงินทอนจากแม่ค้าเกินไป ๘ บาทและตอนเช้าจึงนำเงินไปคืนแม่ค้า จากข้อความนี้ นักเรียนมีความคิดคล้ายตามนิดกับหน้อยในข้อใดมากที่สุด
- นิดและหน้อยถือศีล 5
 - เงินเล็กน้อยไม่คืนก็ไม่เสียหาย
 - ต้องคืนทุกคน
 - ไม่ใช่ของเราไม่ควรเอาไว้
 - เราอยากให้เป็นๆ เราเหมือน นิดกับหน้อย
๑๔. ฟ้าใสบอกสไตส์ว่าจะไปแข่งขันตอบปัญหาสังคมศึกษาในปีนี้มีควมวิตกกังวลว่าต้องแพ้แน่ๆ เนื่องจากต้องแข่งขันกับฝ่ายตรงข้ามที่เป็นแชมป์ ดังนั้นฟ้าใสมุ่งมั่นเพื่อชัยชนะ
- เพื่อนแบบนี้หายาก
 - ชวนเพื่อนๆ ไปเชียร์
 - เพื่อนๆ น่าจะรักเขา
 - เพื่อนๆ ชอบเขาและมั่นใจในตัวเขา
 - เพื่อนนิยมในความสามารถของเขา
๑๕. ความทุกข์ที่เกิดจากการคบมิตรน่าจะเกี่ยวข้องกับข้อใดมากที่สุด
- เพื่อนไม่ทำตามใจเรา
 - การพูดให้เพื่อนหลีกเลียงความชั่ว
 - การแนะนำให้เพื่อนทำความดี
 - ช่วยเหลือเพื่อนที่สอบตก
 - บังคับให้เพื่อนทำความดี

๑๖. เรื่อง พระมหาชนก นั้นกล่าวตอนหนึ่งว่า นางมณีเมขลาช่วยพระมหาชนกแหวกว่ายข้ามฝั่งกลางห้วงทุกข์แห่งอาณาจักรอสูรอย่างไม่ละความเพียรจากบทนี้ตรงกับข้อใดมากที่สุด

- ก. การที่เพื่อนไม่ทำตามใจเรา
- ข. การพูดให้เพื่อนหลีกเลี่ยงความชั่ว
- ค. การแนะนำให้เพื่อนทำความดี
- ง. การช่วยเหลือเพื่อนที่สอບตก
- จ. การบังคับให้เพื่อนทำความดี

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเรื่องทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นการประเมินทัศนคติการคบมิตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีที่ ๑-๓ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ถูก ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยมีตัวเลขแต่ละตัวมีความหมายดังนี้

- ๕ หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- ๔ หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ๓ หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ๒ หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ๑ หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ข้าพเจ้าเห็นว่าการคบมิตรทำให้ ข้าพเจ้าเกิดความสบายใจ					
๒. ข้าพเจ้าเห็นว่าการมีเพื่อนมากเป็น ประโยชน์ทำให้การเรียนรู้ หลากหลาย					
๓. ข้าพเจ้ารู้สึกน่าละอายอย่างมากถ้า พูดโกหกในเรื่องที่ไม่เป็นความจริง					

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๔. ข้าพเจ้ารู้สึกไม่สบายใจที่ตนเองเป็น สาเหตุ ทำให้เพื่อนสนิทมีความทุกข์					
๕. ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อเห็นเพื่อนมี ความสุขเสมอ					
๖. ข้าพเจ้าเดินผ่านเพื่อนที่ไม่ชอบ ข้าพเจ้ามักแกล้งมองไม่เห็น					
๗. ข้าพเจ้าคบเพื่อนตามคำแนะนำของ พ่อแม่ และคุณครู					
๘. ข้าพเจ้าคบเพื่อนเพราะต้องการ ความช่วยเหลือเรื่องเงิน					
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าการมีเพื่อนที่ดีจำนวน น้อยดีกว่า มีเพื่อนมากแล้วพากัน ไปทำสิ่งที่เสียหาย					
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ชอบทำความ เดือดร้อนให้ผู้อื่น ไม่น่าคบหา					
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ให้คำปรึกษา เมื่อเพื่อนมีเรื่องเดือดร้อนนั้นจัดว่า เป็นมิตรแท้					
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบแต่ บัณฑิตนั้นเป็นทางที่นำตนไปสู่ ความเจริญ					
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่า การคบเพื่อนที่คงแก่ เรียนนั้นเป็นหนทางแห่งปัญญา					
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าการเลือกคบเพื่อนที่ มีวาจาดีนั้นก่อให้เกิดมงคลแก่ เพื่อนที่คบหา					

ทัศนคติในการคบมิตรของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าควรเลือกเพื่อนจาก ถิ่นที่เหมาะสม ถิ่นที่พำนักเป็น สาเหตุใหญ่ทำให้เด็กเกเร					
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่มีความอดทน นั้นสามารถนำเราไปสู่ ความก้าวหน้า					
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่ถ่อมตนนั้น น่าคบหามากที่สุด					
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่อ่านอนสอน ง่ายน่าคบหามากที่สุด เพราะได้ ฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี					
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าเพื่อนที่การงานไม่คั่ง ค้างน่าคบหา เพราะนำเราไปสู่ หนทางแห่งความสำเร็จ					
๒๐. ข้าพเจ้าคิดว่า วัยรุ่นนุ่ อยากรมีหมู่ คณะ จึงยอมรับอุดมคติของผู้อื่น มาเป็นของตนง่ายๆ					

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการคบมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้เป็นการประเมินปัญหาและอุปสรรคคบมิตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีที่ ๑-๓ ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ถูก ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยมีตัวเลขแต่ละตัวมีความหมายดังนี้

- ๕ หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด
- ๔ หมายถึง เห็นด้วยมาก
- ๓ หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง
- ๒ หมายถึง เห็นด้วยน้อย
- ๑ หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑. ข้าพเจ้าคิดว่า การผัดผ่อนเป็นสิ่งสำคัญเป็นปัญหาหนึ่งในการคบมิตร					
๒. ข้าพเจ้าคิดว่า ปัญหาด้านการเงินเป็นอุปสรรคในการปรับตัวทางสังคมมากที่สุด					
๓. ข้าพเจ้าคิดว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้เด็กติดยาเสพติด เกิดจากคบเพื่อน					
๔. ข้าพเจ้าคิดว่า เด็กติดยาเสพติดนั้น เกิดจากสิ่งแวดล้อม					
๕. สาเหตุของเด็กเกเร หนีโรงเรียน ก่อความวุ่นวายข้าพเจ้าคิดว่า เป็นหน้าที่ของครูที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน					

ปัญหาและอุปสรรคการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๖. การลงโทษเรื่องการแต่งกายผิด ระเบียบทรงผมผิดระเบียบข้าพเจ้า คิดว่าเป็นโทษที่รุนแรงที่สุด					
๗. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กสูบบุหรี่ ซึ่งเกิดจากสาเหตุการรู้ไม่เท่าทัน กับของเสพติด					
๘. คิดว่าปัญหาการมาโรงเรียนสาย เกิดจากความไม่รับผิดชอบมากที่สุด					
๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาเด็กนักเรียนที่ คบเพื่อนต่างเพศมีสาเหตุ ขาด ความอบอุ่นจากพ่อแม่					
๑๐. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ เกิดจากการอยากลอง					
๑๑. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ เกิดจากการทำตามเพื่อน					
๑๒. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาการสูบบุหรี่ นั้นมาจากการขาดความดูแลเอา ใจใส่ในครอบครัว					
๑๓. ข้าพเจ้าคิดว่าเด็กเกเรเป็นปัญหาที่ รุนแรง เช่นการหนีโรงเรียน ขโมย ของในโรงเรียน ชอบทะเลาะวิวาท					
๑๔. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุปัญหาเด็ก เกเรเกิดจากสิ่งแวดล้อม ฐานะ ครอบครัว					
๑๕. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุของการที่เด็ก ขโมยจากการขัดสนยากจน					

ปัญหาและอุปสรรคการคบมิตร มัธยมศึกษาตอนต้น	เห็นด้วย มากที่สุด	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย ปานกลาง	เห็นด้วย น้อย	เห็นด้วย น้อยที่สุด
	๕	๔	๓	๒	๑
๑๖. ข้าพเจ้าคิดว่าสาเหตุสำคัญของ การหนีโรงเรียนคือ การไม่ชอบ โรงเรียน					
๑๗. ข้าพเจ้าคิดว่า การที่เด็กพูดโกหก เพื่อปกปิดปมด้อยของตน					
๑๘. ข้าพเจ้าคิดว่าครอบครัวที่มั่งคั่ง ตามใจ เด็กจนเกินไปเด็กกลายเป็น เด็กเกเร					
๑๙. ข้าพเจ้าคิดว่าปัญหาของวัยรุ่นนั้น เกิดจากการดูแลแนะนำที่ดี					

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะทั่วไปเกี่ยวกับการคบมิตรของมัธยมศึกษา
ตอนต้น

๑. ทักษะคติการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในสังคมไทย

.....

.....

.....

๒. ทักษะคติการคบมิตรของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น
เขตการศึกษาที่ 2

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นาง นิรมล วิชิต
เกิด	วันที่ 17 กันยายน 2508
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
ที่อยู่ปัจจุบัน	28/16 ซอยรามอินทรา 6 ถ.รามอินทรา อ.บางเขน ต.อนุสาวรีย์ จ.กรุงเทพ 10220
การศึกษา	ประถมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสายประสิทธิ์วิทยา ประถมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนเซนต์จอห์น มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเซนต์จอห์น มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสตรีประเทืองวิทย์ ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เอก ประถมศึกษา โท จิตวิทยาการแนะแนว ประกาศนียบัตร ภาษาอังกฤษชั้นกลาง อัมรินทร์ภาษา ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา บรรณารักษ์โทนาฏศิลป์ ประกาศนียบัตร การพัฒนาเสียงเพื่อการสื่อสาร คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ประกาศนียบัตร ชิมระดับต้น คณะมนุษยศาสตร์ ภาควิชาศิลปะนิเทศ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ Certificate Ramkhamhaeng Japanese Language Minna No Nihongo 3A Corporation Certificate Volunteer United Nations Day of Vesak 2009 Certificate training and Skill Development Program for Voluntary Staff of United Nations Day of Vesak 2009
สถานที่ทำงาน	พ.ศ. 2538 (ผู้บริหาร บริษัทเปรมประภาจำกัด พ.ศ. 2554 โรงเรียนสว่างบริบูรณ์วิทยา ครูผู้สอน